

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

«Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων»

Προς τη Βουλή των Ελλήνων

ΤΜΗΜΑ Α΄

Ι. Επί του νομοσχεδίου γενικά

1. Με το προτεινόμενο νομοσχέδιο επιδιώκεται η αναμόρφωση του δικαίου των εταιρικών μετασχηματισμών και η συστηματοποίησή του για πρώτη φορά σε ένα ενιαίο νομοθετικό κείμενο.
Για το ελληνικό εταιρικό δίκαιο και ειδικότερα για το δίκαιο των εμπορικών εταιριών, στο οποίο συστηματικά ανήκουν οι διατάξεις του προτεινόμενου νομοσχεδίου, η έννοια των μετασχηματισμών δεν είναι ούτε οικεία ούτε σαφής ως προς το περιεχόμενό της. Πράγματι, οι νόμοι που διέπουν τις εταιρικές μορφές της α.ε, της ε.π.ε., της ι.κ.ε., της ο.ε. και της ε.ε. αγνοούν τον όρο αυτόν, ο οποίος αποτελεί «δάνειο» από το χώρο της φορολογικής νομοθεσίας. Στη νομική γλώσσα και στην πρακτική των συναλλαγών, ωστόσο, ο όρος έχει από μακρού χρόνου καθιερωθεί, όχι μόνον εξαιτίας της στενής σχέσης εταιρικού και φορολογικού δικαίου που πάντοτε χαρακτήριζε το σχετικό συναλλακτικό πεδίο (παρακ. αριθ. 8 επ.), αλλά και λόγω του σημασιολογικού του φορτίου και της ικανότητάς του να αποδίδει με συνθετικό και συνάμα περιληπτικό τρόπο ποικίλες νομικές πράξεις αναδιάρθρωσης ενός φορέα άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας, όπως η συγχώνευση, η διάσπαση και η μετατροπή (βλ. και τους συγγενείς ξενόγλωσσους όρους: αγγλ. “corporate restructurings”, γαλλ. “restructurations des sociétés”, γερμ. “Unternehmensumstrukturierungen”). Ως «μετασχηματισμοί» επιχειρήσεων νοούνται, επομένως, οι διεπόμενες από το εταιρικό δίκαιο νομικές πράξεις και διαδικασίες, με τις οποίες μεταβάλλεται η υπόσταση ενός εταιρικού φορέα άσκησης επιχείρησης, χωρίς κατά κανόνα να μεσολαβήσει λύση και εκκαθάριση του ούτε μεταβίβαση των περιουσιακών του στοιχείων με τους κανόνες της ειδικής διαδοχής. Οι εταιρικοί μετασχηματισμοί συντελούνται με τα μέσα που προβλέπει το εταιρικό δίκαιο, τα δε νομικά αποτελέσματά τους είναι σύνθετα και επέρχονται ταυτοχρόνως και αυτοδικαίως (iure actu) με την καταχώρισή τους στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο (Γ.Ε.ΜΗ.): σε αυτό το χρονικό σημείο, πράγματι, οι μετασχηματιζόμενοι εταιρικοί φορείς ενοποιούνται, διαιρούνται ή μεταβάλλουν, κατά περίπτωση, τη νομική μορφή τους, χωρίς να προηγηθούν οι οχληρές διατυπώσεις της λύσης και εκκαθάρισής τους, οι εταίροι τους καθίστανται αυτομάτως εταίροι των εταιρικών φορέων που προέρχονται από τον μετασχηματισμό, ενώ η μεταβίβαση της περιουσίας των μετασχηματιζόμενων φορέων πραγματοποιείται χωρίς εκκαθάριση, διανομή και εισφορά, αλλά (πλην της περίπτωσης της μετατροπής) με καθολική διαδοχή, δηλαδή, μεταβίβαση του συνόλου του ενεργητικού και παθητικού τους στον διάδοχο ή στους διάδοχους εταιρικούς φορείς, χωρίς την ανάγκη μεταβίβασης καθενός περιουσιακού στοιχείου χωριστά.

2. Τα οφέλη της νομικής ρύθμισης των εταιρικών μετασχηματισμών είναι πολλαπλά και δικαιολογούν τη νομοθετική μέριμνα για συστηματοποίηση, αναμόρφωση και εκσυγχρονισμό των σχετικών κανόνων. Οι λόγοι που οδηγούν στην πραγματοποίηση ενός εταιρικού μετασχηματισμού είναι πολλοί και εντάσσονται στον κύκλο ζωής όλων των φορέων επιχειρηματικής δραστηριότητας: ανάπτυξη, προσαρμογή στο διαρκώς μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον και στον εξελισσόμενο ανταγωνισμό, επιδίωξη ευκαιριών σε νέες αγορές, αξιοποίηση δυνατοτήτων συνεργασίας, εξυγίανση. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, το δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών: (α) προσφέρει στους ενδιαφερομένους τα απαραίτητα νομικά εργαλεία για την αποτελεσματική πραγμάτωση των στόχων τους, (β) διασφαλίζει την απρόσκοπτη και ομαλή συνέχιση της νομικής προσωπικότητας και της εταιρικής επιχείρησης του μετασχηματιζόμενου φορέα, χωρίς κίνδυνο υποβάθμισης της ενότητας και ακεραιότητας των επί μέρους στοιχείων που τη συγκροτούν, (γ) εγγυάται την προστασία των συμφερόντων των εργαζομένων, των πιστωτών και των εταίρων του μετασχηματιζόμενου φορέα και (δ) ενισχύει την ασφάλεια του δικαίου και την ασφάλεια των συναλλαγών, στον αναγκαίο βαθμό.
3. Η έννοια του εταιρικού μετασχηματισμού είναι έννοια γένους, που καλύπτει κάθε περίπτωση μεταβολής του φορέα επιχείρησης. Οι βασικές κατηγορίες μετασχηματισμών είναι τρεις (3): συγχωνεύσεις, διασπάσεις και μετατροπές. Οι ορισμοί ποικίλλουν και δίνουν έμφαση άλλες φορές στο αποτέλεσμα και άλλες στη διαδικασία. Συγχώνευση είναι η πράξη με την οποία επιτυγχάνεται η απόκτηση, με καθολική διαδοχή, από υφιστάμενη ή νεοϊδρυόμενη εταιρία, των περιουσιακών στοιχείων άλλων εταιριών που λύνονται χωρίς εκκαθάριση. Διάσπαση είναι η πράξη μεταβίβασης, με καθολική διαδοχή, της περιουσίας μιας εταιρίας που λύεται χωρίς εκκαθάριση, σε δύο τουλάχιστον υφιστάμενες ή νεοϊδρυόμενες εταιρίες. Τέλος, μετατροπή είναι η πράξη μεταβολής της εταιρικής μορφής (του «νομικού ενδύματος») μιας εταιρίας, χωρίς να προηγηθεί λύση της, όπως στις άλλες κατηγορίες μετασχηματισμών, και χωρίς να μεσολαβήσει διαδοχή (καθολική ή ειδική) στην περιουσία της. Από συστηματική άποψη, στους μετασχηματισμούς εντάσσονται και οι γνωστές στην ενωσιακή έννομη τάξη, αλλά και σε ευρωπαϊκές νομοθεσίες, πράξεις της εισφοράς ή απόσχισης κλάδου και της μερικής διάσπασης, οι οποίες στο πλαίσιο του προτεινόμενου νομοσχεδίου αποτελούν ειδικότερες εκφάνσεις των τριών βασικών κατηγοριών μετασχηματισμών.
4. Οι τρεις βασικές κατηγορίες μετασχηματισμών είναι βεβαίως γνωστές στο δικαίό μας. Η ισχύουσα ρύθμισή τους, όμως, δεν διακρίνεται ούτε από δικαιιοπολιτική συνέπεια ούτε και από συστηματική συνοχή. Ειδικότερα, διατάξεις για τους μετασχηματισμούς περιλαμβάνονται στο ισχύον (μέχρι την επικείμενη αντικατάστασή του με το Ν.4548/2018) νομοθετικό πλαίσιο για τις ανώνυμες εταιρίες (ΚΝ 2190/1920), στο νόμο για τις εταιρίες περιορισμένης ευθύνης (Ν. 3190/1955), στο νόμο για τις ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρίες (Ν. 4072/2012) και στο νόμο τις προσωπικές εταιρίες (Ν. 4072/2012), ενώ δεν λείπουν και διατάξεις για τους μετασχηματισμούς, που διεκδικούν ευθεία ή ανάλογη εφαρμογή, και από τη νομοθεσία που διέπει άλλους εταιρικούς τύπους, όπως για παράδειγμα ο αστικός συνεταιρισμός (Ν. 1667/1986), η σχεδόν άγνωστη στην πράξη ετερόρρυθμη κατά μετοχές εταιρία (άρθρ. 284 Ν. 4072/2012) ή και προβλεπόμενοι από το ενωσιακό δίκαιο εταιρικοί τύποι όπως η Ευρωπαϊκή Εταιρία (Κανονισμός [ΕΚ] 2157/2001) και η Ευρωπαϊκή Συνεταιριστική Εταιρία (Κανονισμός [ΕΚ] 1435/2003).
5. Η σημερινή κατάσταση του εταιρικού δικαίου μετασχηματισμών δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ικανοποιητική. Τούτο έχει ως αιτία μία σειρά από παράγοντες που σχετίζονται κυρίως με την αποσπασματική νομοθέτηση και την

πολυδιάσπαση της ύλης του, καθώς και την ελλειμματική κάλυψη περιπτώσεων. Απόρροια της έλλειψης συστηματικής συνοχής των υφιστάμενων διατάξεων αποτελούν τρεις κατηγορίες προβλημάτων, τα οποία έχουν συσσωρευτεί με «σειριακό» σχεδόν τρόπο στο δίκαιο των μετασχηματισμών, καθώς η προσπάθεια επίλυσης του ενός προκαλεί το επόμενο: η αρχή της ειδικότητας των επιτρεπόμενων μορφών μετασχηματισμών, οι αποκαλούμενοι «καταχρηστικοί μετασχηματισμοί» και η «ανάμειξη» του φορολογικού δικαίου.

6. Στην ισχύουσα σήμερα νομοθεσία, προβλέπονται μόνον συγκεκριμένης μορφής μετασχηματισμοί για συγκεκριμένες κατηγορίες επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα να τίθεται εύλογα εν αμφιβόλω το επιτρεπτό των μη προβλεπόμενων μετασχηματισμών και να καταλείπεται έδαφος για αντικρουόμενες ερμηνείες σε νομολογία, θεωρία και πράξη, σε έναν τομέα όπου η ασφάλεια δικαίου θα έπρεπε να είναι το πρώτο ζητούμενο. Βάσει, ειδικότερα, του σήμερα ισχύοντος εταιρικού δικαίου, είναι επιτρεπτοί οι ακόλουθοι μετασχηματισμοί:
(α) μετατροπή ικε σε άλλη εταιρία (άρθρ. 106 Ν. 4072/2012),
(β) μετατροπή άλλης εταιρίας σε ικε (άρθρ. 107 Ν. 4072/2012),
(γ) συγχώνευση μεταξύ ικε (άρθρ. 108 έως 115 Ν. 4072/2012),
(δ) μετατροπή αε σε επε (άρθρ. 51 Ν. 3190/1955),
(ε) μετατροπή οε ή εε σε επε (άρθρ. 53 Ν. 3190/1955),
(στ) μετατροπή εε σε οε (άρθρ. 282 Ν. 4072/2012),
(ζ) μετατροπή οε σε εε (άρθρ. 282Α Ν. 4072/2012),
(η) μετατροπή επε σε οε η εε (άρθρ. 283 Ν. 4072/2012)
(θ) συγχώνευση μεταξύ επε (άρθρ. 54 και 55 Ν. 3190/1955),
(ι) μετατροπή αε σε επε (άρθρ. 66 Ν.ΚΝ 2190/1920),
(ια) μετατροπή αε σε οε ή εε (άρθρ. 66^α Ν.ΚΝ 2190/1920),
(ιβ) μετατροπή επε σε αε (άρθρ. 67 παρ. 1 Ν.ΚΝ 2190/1920),
(ιγ) μετατροπή οε ή εε σε αε (άρθρ. 67 παρ. 2 Ν.ΚΝ 2190/1920),
(ιδ) συγχώνευση μεταξύ αε (άρθρ. 68 έως 80 Ν.ΚΝ 2190/1920),
(ιε) διάσπαση αε (άρθρ. 81 έως 89 Ν.ΚΝ 2190/1920).
7. Από την παραπάνω καταγραφή προκύπτει ότι το εταιρικό δίκαιο αγνοεί μεγάλο αριθμό δυνατών μετασχηματισμών: δεν προβλέπονται, για παράδειγμα, συγχωνεύσεις μεταξύ εταιριών διαφορετικού τύπου, δεν προβλέπονται διασπάσεις παρά μόνον η διάσπαση αε με επωφελούμενες επίσης αε, ενώ αγνοούνται παντελώς παραλλαγές της διάσπασης, όπως η απόσχιση κλάδου ή η μερική διάσπαση.
8. Η απουσία ενός πλήρους φάσματος δυνατών μετασχηματισμών, με τα προσόντα της καθολικής διαδοχής και της συνέχισης της νομικής προσωπικότητας των μετασχηματιζόμενων εταιρικών φορέων, θάλπει το ανεπιθύμητο φαινόμενο των καλούμενων «καταχρηστικών μετασχηματισμών». Ως τέτοιοι νοούνται εκείνοι που καταλήγουν στο ίδιο οικονομικό αποτέλεσμα με τους ρυθμιζόμενους μετασχηματισμούς, δηλαδή, στην μεταβολή του μετασχηματιζόμενου επιχειρηματικού φορέα, η οποία επιτυγχάνεται, όμως, με τη διενέργεια μίας σειράς ασύνδετων μεταξύ τους νομικών πράξεων, οι οποίες δεν διασφαλίζουν τη συνέχιση της νομικής του προσωπικότητας και της επιχείρησής του. Πρόκειται για διαδικασίες οι οποίες, σε σύγκριση με τους ρητά προβλεπόμενους στο νόμο μετασχηματισμούς, δεν είναι καθόλου απλές και ασφαλείς και οι οποίες παραλλάσσουν κατά περίπτωση, περιλαμβάνοντας λύση εταιρίας ή εταιριών, εκκαθάριση, διανομή, ίδρυση νέας ή νέων εταιριών και εισφορά περιουσίας σε αυτές, χωρίς τα προσόντα της καθολικής διαδοχής, αλλά με τα μέσα του κοινού περιουσιακού δικαίου. Και είναι αλήθεια, βεβαίως, ότι με την αρωγή των κανόνων του φορολογικού δικαίου (βλ. αμέσως στη συνέχεια, αριθ. 9 επ.) αλλά και την

ευρηματικότητα των επαγγελματιών της πράξης (δικηγόρων, συμβολαιογράφων, ορκωτών ελεγκτών λογιστών κ.λπ.), διαπλάσθηκαν στην πρακτική των συναλλαγών νέες μορφές γνήσιων μετασχηματισμών, με ανάλογη συνδυαστική εφαρμογή διατάξεων που ισχύουν για τις ρητά προβλεπόμενες μορφές αυτών (λ.χ. απορρόφηση ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας από ε.π.ε. ή ανώνυμη). Μολαταύτα, ελλείπει συγκεκριμένου ερείσματος στους κανόνες του εταιρικού δικαίου, η διάπλαση αυτή παραμένει ατελής και ξένη προς το σύστημα του τελευταίου, καταλείποντας ρυθμιστικά κενά και ελλείμματα προστασίας των μειοψηφούντων εταιρών και των πιστωτών και προκαλώντας ανασφάλεια δικαίου και αβεβαιότητα στους συναλλασσόμενους.

9. Πιο συγκεκριμένα, με αφορμή τη θέσπιση φορολογικών κινήτρων για συγκεκριμένες μορφές μετασχηματισμών και για συγκεκριμένους εταιρικούς τύπους, με δικαιοπολιτικό στόχο την ενίσχυση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας για δημιουργία ισχυρών οικονομικών μονάδων, το φορολογικό δίκαιο (ιδίως ο Ν. 2166/1993) παρεμβαίνει στο ουσιαστικό εταιρικό δίκαιο μετασχηματισμών, δημιουργώντας μείζον πρόβλημα συμβατότητας και συστηματικής συνοχής με αυτό. Αρκεί να σημειωθεί ότι ο Ν. 2166/1993 καταλαμβάνει: (α) μετατροπή επιχείρησης οποιασδήποτε μορφής σε αε ή επε, (β) απορρόφηση επιχειρήσεων οποιασδήποτε μορφής από υφιστάμενη αε ή επε, (γ) συγχώνευση ανωνύμων εταιριών, (δ) διάσπαση ανωνύμων εταιριών υπό την προϋπόθεση ότι οι διασπώμενες απορροφώνται από υφιστάμενες αε, (ε) εισφορά από λειτουργούσα επιχείρηση ενός ή περισσότερων κλάδων ή τμημάτων της σε λειτουργούσα αε και (στ) συγχώνευση αστικών συνεταιρισμών του Ν. 1667/1986 με σκοπό την ίδρυση νέου αστικού συνεταιρισμού. Περαιτέρω, το ν.δ. 1297/1972 εφαρμόζεται (άρθρ. 1) *«επί συγχωνεύσεων ή μετατροπής επιχειρήσεων, οποιασδήποτε μορφής, σε ανώνυμη εταιρία ή προς το σκοπό ίδρυσης ανώνυμης εταιρίας, καθώς και επί συγχωνεύσεως ή μετατροπής επιχειρήσεων οποιασδήποτε μορφής, εφόσον σε αυτές δεν περιλαμβάνεται ανώνυμη εταιρία, σε εταιρία περιορισμένης ευθύνης ή προς το σκοπό ίδρυσης εταιρίας περιορισμένης ευθύνης»*, καθώς και σε εισφορά κλάδου σε αε (άρθρ. 7). Με το Ν. 4172/2013 παρέχονται φορολογικά ευεργετήματα τα οποία ισχύουν επί εισφοράς ενεργητικού έναντι τίτλων (άρθρ. 52), επί ανταλλαγής τίτλων (άρθρ. 53), καθώς και επί συγχωνεύσεων εταιριών με απορρόφηση ή με σύσταση νέας εταιρίας και επί της διάσπασης μιας εταιρίας σε μια ή περισσότερες υφιστάμενες εταιρίες, συμπεριλαμβανομένης και της μερικής διάσπασης (άρθρ. 54).
10. Το μεγαλύτερο μέρος των παραπάνω αναφερόμενων (αριθ. 9) κατηγοριών μετασχηματισμών κινείται στα όρια του ισχύοντος εταιρικού δικαίου και αυτό όχι μόνον εξαιτίας των εταιρικών μορφών που μπορούν να συμμετάσχουν σε αυτούς, αλλά και εξαιτίας της ίδιας της δομής ορισμένων από αυτούς, όπως π.χ. η εισφορά ή απόσχιση κλάδου και η μερική διάσπαση, οι οποίες στερούνται σαφούς ερείσματος στο ουσιαστικό εταιρικό δίκαιο. Η παρέμβαση του φορολογικού δικαίου δημιουργεί ασάφεια όχι μόνον ως προς το ποιος μετασχηματισμός επιτρέπεται, αλλά και ως προς το πώς υλοποιείται ένας τέτοιος μετασχηματισμός. Η απόσχιση κλάδου και η μερική διάσπαση, για παράδειγμα, συνδυάζονται μόνον με την παροχή φορολογικών κινήτρων, χωρίς να υπάρχει καμία πρόβλεψη στο εταιρικό δίκαιο για τους όρους και τη διαδικασία πραγματοποίησής τους, ενώ ακόμη και για γνωστούς στο εταιρικό δίκαιο μετασχηματισμούς, όπως οι συγχωνεύσεις και διασπάσεις ανωνύμων εταιριών και εταιριών περιορισμένης ευθύνης, κατά τον ΚΝ 2190/1920 και το Ν. 3190/1955, η φορολογική νομοθεσία μετασχηματισμών θεσπίζει παρεκκλίσεις από τους κανόνες του εταιρικού δικαίου, κάποιες από τις οποίες θα μπορούσαν να θεωρηθούν τουλάχιστον αμφίβολης

συμβατότητας με το ενωσιακό δίκαιο. Συγκεκριμένα, για τους εν λόγω μετασχηματισμούς προβλέπεται από το Ν. 2166/1993 (άρθρ. 2 παρ. 1), ότι πραγματοποιούνται κατά παρέκκλιση των διατάξεων του ΚΝ 2190/1920, με ενοποίηση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού των μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων, όπως αυτά εμφανίζονται σε ισολογισμούς αυτών συντασσόμενους για το σκοπό του μετασχηματισμού και μεταφέρονται ως στοιχεία ισολογισμού της νέας εταιρίας. Η ισχύουσα Οδηγία (ΕΕ) 2017/1132 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ορισμένες πτυχές του εταιρικού δικαίου, η οποία, κωδικοποιεί, μεταξύ άλλων, προηγούμενες οδηγίες για τη συγχώνευση και τη διάσπαση κεφαλαιουχικών εταιριών, προβλέπει όμως αυστηρή διαδικασία σύνταξης έκθεσης και ενημέρωσης του διαχειριστικού οργάνου για τη συγχώνευση ή διάσπαση (άρθρ. 95 και 141) και εξέταση του σχεδίου από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες (άρθρ. 96 και 142), δηλαδή διασφάλιση της εγκυρότητας της σχέσης ανταλλαγής με βάση ελεγμένη από ειδικούς αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων των μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων. Αν και οι ρυθμίσεις αυτές είναι καίριες για τη προστασία όλων των εμπλεκόμενων στο μετασχηματισμό συμφερόντων, μια εταιρία που επιχειρεί την υπαγωγή της στο Ν. 2166/1993 δύναται να τις αποφύγει όχι μόνον όταν συμμετέχει σε μια μη προβλεπόμενη από το εταιρικό δίκαιο απόσχιση κλάδου, αλλά και όταν συμμετέχει σε συγχώνευση ή διάσπαση διεπόμενη από αυτό.

11. Συνολικά, επομένως, το εταιρικό δίκαιο των μετασχηματισμών παραμένει σήμερα κατακερματισμένο σε ένα ευρύ φάσμα νομοθετημάτων εταιρικού και φορολογικού δικαίου, παλαιότερων και νεότερων, των οποίων οι επί μέρους ρυθμίσεις υποφέρουν από ελλείψεις, συγκρούσεις και ασάφειες, δεν παρουσιάζουν συστηματική ενότητα και κανονιστική πληρότητα ούτε έχουν πάντοτε κοινή στόχευση (προστασία των μειοψηφούντων εταίρων και μετόχων καθώς και των εταιρικών πιστωτών, το εταιρικό δίκαιο / παροχή κινήτρων για δημιουργία ισχυρών οικονομικών μονάδων, το φορολογικό). Αποτέλεσμα της διαχρονικής αυτής νομοτεχνικής ακαταστασίας είναι να δημιουργούνται ρυθμιστικά κενά και δυσλειτουργίες, οι οποίες επιδρούν αρνητικά στο κρίσιμο για την εθνική οικονομία πεδίο της αναδιάρθρωσης των φορέων άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας και δημιουργούν ανασφάλεια δικαίου.
12. Στο παραπάνω πλαίσιο, εύλογα ανακύπτει η νομοθετική ανάγκη για αναμόρφωση και συστηματοποίηση του δικαίου των εταιρικών μετασχηματισμών, έτσι ώστε αυτοί να διέπονται από ένα ενιαίο, συμπαγές και πλήρες νομοθετικό πλαίσιο, με ρυθμίσεις που καλύπτουν κάθε πτυχή εταιρικού δικαίου με πληρότητα, συνέπεια και συμβατότητα με το ενωσιακό πλαίσιο. Ένα τέτοιο πλαίσιο δεν μπορεί παρά να στοχεύει στην κάλυψη των κενών που αφήνουν οι υφιστάμενες ρυθμίσεις, στην άρση των συγκρούσεών τους, αλλά και στην παροχή ευελιξίας και νέων δυνατοτήτων στους φορείς επιχειρηματικής δραστηριότητας με έδρα στην Ελλάδα, ώστε να προσαρμόζονται με τρόπο αποτελεσματικό τις νομικές τους δομές στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της οικονομικής ζωής, με πρόνοια για την προστασία των επενδυτών, των συμφερόντων μειοψηφίας, των πιστωτών και των εργαζομένων.

II. Οι κύριες κατευθύνσεις

A. Τα βασικά προβλήματα νομοθετικής πολιτικής

13. Με δεδομένη την υπάρχουσα κατάσταση του δικαίου των εταιρικών μετασχηματισμών, τρία (3) είναι τα μείζονα ζητήματα νομοθετικής πολιτικής τα

οποία καλείται να αντιμετωπίσει το προτεινόμενο νομοσχέδιο: (α) διευκόλυνση ή μη των μετασχηματισμών με τα χαρακτηριστικά της καθολικής διαδοχής και της συνέχισης της νομικής προσωπικότητας (παρακ. υπό Β), (β) αντιμετώπιση των διαδικασιών μετασχηματισμού με ενιαίο τρόπο, ανεξάρτητα από το είδος μετασχηματισμού ή τις εταιρικές μορφές που συμμετέχουν σε αυτόν ή κατά περίπτωση προσέγγιση (παρακ. υπό Γ) και (γ) εξισορρόπηση των συμφερόντων των μετόχων ή εταίρων μειοψηφίας και των πιστωτών των μετασχηματιζόμενων εταιριών με το συμφέρον ασφαλούς επέλευσης του αποτελέσματος των μετασχηματισμών ή πρόταξη ορισμένων κατηγοριών συμφερόντων έναντι άλλων (παρακ. υπό Δ.).

Β. Διευκόλυνση των εταιρικών μετασχηματισμών

14. Η επιδιωκόμενη διευκόλυνση των εταιρικών μετασχηματισμών προϋποθέτει κατ' αρχάς τη με σαφή τρόπο διεύρυνση του φάσματος των επιτρεπτών περιπτώσεων, ιδίως από τη σκοπιά των εταιρικών μορφών που μπορούν να συμμετέχουν σε αυτούς. Ανεξάρτητα από το εάν λ.χ. η ισχύουσα σήμερα ρύθμιση της συγχώνευσης μεταξύ εταιριών μόνο της ίδιας νομικής μορφής (συγχώνευση μεταξύ αε, μεταξύ επε και μεταξύ ικε) συνιστά ή όχι εκούσιο νομοθετικό αποκλεισμό άλλων δυνατοτήτων μετασχηματισμών μεταξύ εταιριών διαφορετικού τύπου (το αποκαλούμενο στην επιστήμη του εταιρικού δικαίου πρόβλημα του «κλειστού αριθμού» των εταιρικών μετασχηματισμών), η αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού δεν μπορεί να επαφίεται πλέον μόνο στη νομολογία και στη θεωρία ούτε στην αξιοποίηση της ασαφούς σχέσης εταιρικού και φορολογικού δικαίου. Άλλωστε, κάθε είδους ερμηνεία έχει τα όριά της. Από την άλλη πλευρά, ο περιορισμός του φάσματος των επιτρεπτών μετασχηματισμών σε ορισμένες μόνο μορφές αυτών δεν βρίσκει κανένα έρεισμα δικαιοπολιτικό ή νομοθετικό -ενωσιακό ή εγχώριο- αλλά ούτε και στο συγκριτικό δίκαιο. Πράγματι, τα επιτυχημένα υποδείγματα του γερμανικού νόμου περί μετασχηματισμών του έτους 1994 ("Umwandlungsgesetz") και του ελβετικού ομοσπονδιακού νόμου για τη συγχώνευση, τη διάσπαση, τη μετατροπή και τις μεταβιβάσεις περιουσίας ("Fusionsgesetz") του έτους 2003, οι οποίοι θεσπίζουν ενιαίους κανόνες μετασχηματισμών για πλήθος εταιρικών μορφών και ειδών μετασχηματισμού, αποδεικνύουν ότι η συνθετική και περιεκτική νομοθέτηση στο πεδίο αυτό αποδίδει καρπούς.
15. Από την σκοπιά της νομοθετικής πολιτικής, επομένως, η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι προφανής: δραστική επέκταση του φάσματος των επιτρεπτών μετασχηματισμών για όλες τις εμπορικές εταιρίες που εμπίπτουν στο υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής του προτεινόμενου νομοσχεδίου και επιτρεπτό μετασχηματισμού με τη συμμετοχή δύο ή και περισσότερων εταιριών διαφορετικού τύπου. Ακόμη, επιτρεπτό μετασχηματισμού χωρίς δέσμευση από κάποιο (ανασφαλές, σε κάθε περίπτωση) κριτήριο μεγέθους, είτε αυτό έχει να κάνει με εταιρική μορφή είτε με τη συνδρομή αριθμητικών κριτηρίων. Ο κανόνας εδώ σφείλει να είναι ότι όλοι μπορούν να συγχωνευτούν με όλους, όλοι μπορούν να απορροφήσουν όλους, όλοι μπορούν να διασπαστούν σε όλους, όλοι μπορεί να επωφεληθούν από όλους, όλοι μπορούν να μετατραπούν σε όλους. Οι εταιρικές μορφές που καταλαμβάνονται από το προτεινόμενο νομοσχέδιο μπορούν, έτσι, να συμμετάσχουν σε κάθε είδους μετασχηματισμό, ως απορροφώμενες, απορροφώσες, συγχωνευόμενες, διασπώμενες, εισφέρουσες, επωφελούμενες, συνιστώμενες (νέες) ή μετατρεπόμενες. Πέραν τούτου, όμως, και μορφές μετασχηματισμών οι οποίες προβλέπονταν μέχρι σήμερα μόνον από τις διατάξεις της φορολογικής νομοθεσίας, ενσωματώνονται πλέον ομαλά στο σύστημα του εταιρικού δικαίου. Υπό τα

δεδομένα αυτά, ο προβληματισμός περί του «κλειστού αριθμού» ή μη των επιτρεπτών μορφών μετασχηματισμού παύει πλέον να έχει τη σημασία που διατηρούσε στο προγενέστερο δίκαιο. Το φάσμα των αποδεκτών με βάση το προτεινόμενο νομοσχέδιο συνδυασμών είναι πλέον τόσο μεγάλο σε σύγκριση με όσα ίσχυαν μέχρι σήμερα, που αναμένεται να καλύψει το μέγιστο μέρος των αναγκών των ενδιαφερομένων. Στο πλαίσιο αυτό, η πρόβλεψη του νομοσχεδίου σύμφωνα με την οποία άλλες μορφές εταιρικών μετασχηματισμών επιτρέπονται, εφόσον προβλέπονται ρητά από διάταξη νόμου (άρθρο 1 παράγραφος 3), αποτελεί ελάχιστη ασφαλιστική δικλείδα για τη διαφύλαξη της ακεραιότητας του συστήματος που θεσπίζεται με το προτεινόμενο νομοσχέδιο και για την επίτευξη ασφάλειας δικαίου επί οριακών περιπτώσεων που τυχόν θα εμφανισθούν.

B. Ενοποίηση της ρύθμισης

16. Αν και εκ πρώτης όψευς φαίνεται να εμπíπτουν στους μετασχηματισμούς πράξεις με διαφορετικά νομικά χαρακτηριστικά, ο κοινός παρονομαστής της συνέχισης της επιχειρηματικής δραστηριότητας από νέο επιχειρηματικό φορέα (στις περιπτώσεις συγχώνευσης και διάσπασης) ή από τον ίδιο επιχειρηματικό φορέα υπό διαφορετικό «νομικό ένδυμα» (στην περίπτωση της μετατροπής) διευκολύνει τη σύλληψη της ρυθμιστέας ύλης και την ενιαία αντιμετώπιση των ουσιαστικών και διαδικαστικών προβλημάτων που αναφύονται, ανεξάρτητα από την νομική μορφή (και άρα το νομικό καθεστώς) κάθε συμμετέχουσας στον μετασχηματισμό εταιρίας. Από ουσιαστική άποψη, σε όλες τις ρυθμιζόμενες περιπτώσεις πρόκειται για αλλαγή του φορέα άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας, μέσω ειδικά προβλεπόμενης εταιρικής διαδικασίας, χωρίς εκκαθάριση (σε όλες τις περιπτώσεις) ή και χωρίς λύση ακόμα (στην περίπτωση της μετατροπής). Στις περιπτώσεις της συγχώνευσης και της διάσπασης, η συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας επιτυγχάνεται νομικά ιδίως μέσω του θεσμού της καθολικής διαδοχής, ενώ στην περίπτωση της μετατροπής απουσιάζει κάθε στοιχείο διαδοχής, καθώς ο μετατρεπόμενος φορέας συνεχίζεται υπό νέο νομικό καθεστώς. Σε κάθε περίπτωση, εξάλλου, η απόφαση για συμμετοχή σε μετασχηματισμό αποτελεί «επιχειρηματική απόφαση», η οποία συμπεριλαμβάνεται στις σημαντικές εταιρικές αποφάσεις (όπως λ.χ. η απόφαση για λύση της εταιρίας), καθώς θίγει τα θεμέλια του εταιρικού οργανισμού όλων των εταιριών που συμμετέχουν σε αυτόν και αναπτύσσει ιδιαίτερα σοβαρές νομικές και οικονομικές συνέπειες για τους εταίρους και τους πιστωτές αυτών. Από διαδικαστική άποψη, συνεπώς, η λήψη της εν λόγω απόφασης θα πρέπει να αποτελεί αντικείμενο ενδεδειγμένης προπαρασκευής, στη βάση ενός εκ των προτέρων καταρτιζόμενου από τα διαχειριστικά όργανα των μετασχηματιζόμενων εταιριών σχεδίου (σχεδίου σύμβασης συγχώνευσης ή διάσπασης ή σχεδίου απόφασης μετατροπής, κατά περίπτωση), σύμφωνα με το επιτυχημένο πρότυπο του ισχύοντος δικαίου συγχωνεύσεων και διασπάσεων κεφαλαιουχικών εταιριών. Στις περιπτώσεις της συγχώνευσης και της διάσπασης, το σχέδιο πρέπει κατά κανόνα να συνοδεύεται από επεξηγηματική έκθεση των οικείων διαχειριστικών οργάνων και να αποτελεί αντικείμενο εξέτασης από ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα, εκτός αν το σύνολο των εταίρων στέργει οι διατυπώσεις αυτές να παραλειφθούν. Λόγω της ήδη εκτεθείσας σημασίας της, η απόφαση για τον μετασχηματισμό ανήκει κατά κανόνα στην αρμοδιότητα του ανώτατου οργάνου κάθε μετασχηματιζόμενης εταιρίας (εταίρους ή συνέλευση εταίρων, κατά περίπτωση) και λαμβάνεται μόνον εφόσον διασφαλίζεται πριν τη λήψη της, επαρκής ενημέρωση των μετόχων ή εταίρων για τις νομικές και

οικονομικές συνέπειες του μετασχηματισμού. Μετά την έγκριση της συγχώνευσης ή της διάσπασης από τους εταίρους ή τις συνελεύσεις των εταιρών, καταρτίζεται από τα διαχειριστικά όργανα των συμμετεχουσών εταιριών οριστική πράξη συγχώνευσης ή διάσπασης (σύμβαση ή μονομερής πράξη, κατά περίπτωση), στην οποία συμφωνούνται και εξειδικεύονται οι σωματειακές και περιουσιακές συνέπειες του μετασχηματισμού. Τέλος, όλες οι πράξεις και διατυπώσεις προπαρασκευής του μετασχηματισμού υποβάλλονται σε προληπτικό έλεγχο νομιμότητας από τη διοίκηση και σε (συστατική) δημοσιότητα, μέσω της οποίας συντελείται ο μετασχηματισμός και επέρχονται τα αποτελέσματά του.

17. Εάν στα παραπάνω ουσιαστικά και διαδικαστικά βήματα (αριθ. 16) προστεθούν η ειδική πρόνοια για την προστασία των συμφερόντων των πιστωτών των μετασχηματιζόμενων εταιριών, η ρητή απαρίθμηση των αποτελεσμάτων του μετασχηματισμού (σωματειακής, περιουσιακής και δικονομικής φύσεως), η θέσπιση κανόνων ευθύνης για τα πρόσωπα (μέλη των διαχειριστικών οργάνων ή διαχειριστές) που συμμετείχαν στην υλοποίηση του μετασχηματισμού και η θέσπιση ειδικού καθεστώτος ακυρότητας του μετασχηματισμού με βασική στόχευση την διατήρηση των αποτελεσμάτων του τελευταίου, περιγράφεται ένα γενικό μέρος δικαίου μετασχηματισμών που διεκδικεί εφαρμογή σε κάθε περίπτωση, ανεξάρτητα από το αν πρόκειται για συγχώνευση, διάσπαση ή μετατροπή και ανεξάρτητα από το αν στη συγχώνευση, διάσπαση ή μετατροπή συμμετέχουν εταιρίες της ίδιας ή διαφορετικής μορφής, ανώνυμες, επε, ικε, σε ή εε. Ωστόσο, παρά τις πολλές ομοιότητές τους αλλά και την εν γένει συμμετρική τους δομή (ιδίως στο παράδειγμα της διάσπασης, η οποία εμφανίζεται ως πράξη αντίστροφη της συγχώνευσης), κάθε επί μέρους κατηγορία μετασχηματισμών διατηρεί και πολλές ρυθμιστικές ιδιαιτερότητες· λιγότερες μεν η διάσπαση έναντι της συγχώνευσης, πολύ περισσότερες, όμως, η μετατροπή έναντι των δύο προηγούμενων. Υπό το πρίσμα αυτό, θεωρήθηκε ότι αποτελεί ασφαλέστερη οδός η κατάσχεση ενός γενικού μέρους ρυθμίσεων για κάθε κατηγορία μετασχηματισμών, έτσι ώστε να προκύπτει εν τέλει ένα γενικό μέρος συγχώνευσης, ένα γενικό μέρος διάσπασης και ένα γενικό μέρος μετατροπής. Το σχήμα αυτό προϋποθέτει αφαίρεση των περιπτώσιολογικών χαρακτηριστικών που συναρτώνται όχι τόσο με το είδος του μετασχηματισμού, όσο με τις εταιρικές μορφές που συμμετέχουν σε αυτόν. Συνδυάζεται δε με την αναγκαία προσθήκη ειδικών διατάξεων για την αντιμετώπιση ειδικών ζητημάτων ανά εταιρική μορφή ή ανά κατηγορία εταιρικών μορφών, όπως για παράδειγμα η προσωπική ευθύνη των εταιρών προσωπικών εταιριών, ή ύπαρξη εγγυητικών και εξωκεφαλαιακών εισφορών στην ικε ή ο ειδικός τρόπος λήψης πλειοψηφικών αποφάσεων στην επε. Η νομοτεχνική αυτή επιλογή, βεβαίως, είχε ως τίμημα μία σχετική αύξηση της έκτασης του νομοσχεδίου. Τούτο, όμως, αντισταθμίζεται πλήρως από την ασφάλεια των ρυθμίσεών του. Πράγματι, το επίπεδο νομοτεχνικής αφαίρεσης που θα ήταν αναγκαίο, προκειμένου το γενικό μέρος του δικαίου των μετασχηματισμών να καλύπτει κατά τρόπο ομοιόμορφο όχι μόνον όλες τις εταιρικές μορφές που εμπίπτουν στο νομοσχέδιο, αλλά και όλα τα είδη μετασχηματισμών που ρυθμίζονται από αυτό (διπλή αφαίρεση), θα οδηγούσε σε ανεπίτρεπτη υποβάθμιση των ιδιαιτεροτήτων κάθε κατηγορίας μετασχηματισμού, σε βάρος της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των κανόνων του προτεινόμενου νομοσχεδίου, αλλά και της πρόσληψής τους από τους αποδέκτες του.
18. Τέλος, δεν πρέπει να διαφύγει της προσοχής ότι τόσο στις γενικές όσο -και ιδίως- στις ειδικές διατάξεις του νομοσχεδίου, με τις οποίες αντιμετωπίζονται ζητήματα που αναφέρονται στις περιπτώσεις μετασχηματισμών συγκεκριμένων εταιρικών μορφών (προσωπικές εταιρίες, κεφαλαιουχικές εταιρίες, συνεταιρισμοί κ.λπ.), έχει

ληφθεί ιδιαίτερη μέριμνα, ώστε η διαδικασία να είναι απλούστερη και λιγότερο γραφειοκρατική, χωρίς, πάντως, να παραβλάπτονται ή να τίθενται σε διακινδύνευση τα συμφέροντα των εταιρών και των πιστωτών. Ενδεικτικά αναφέρονται οι ακόλουθες διαδικαστικές ελαφρύνσεις: (α) δυνατότητα δημοσίευσης του σχεδίου σύμβασης συγχώνευσης και διάσπασης μόνο στην ιστοσελίδα κάθε μετασχηματιζόμενης εταιρίας, (β) απαλλαγή από τη σύνταξη και υποβολή στη συνέλευση ή στους εταίρους των εταιριών που μετέχουν στο μετασχηματισμό, επεξηγηματικής έκθεσης των διαχειριστικών οργάνων και των ανεξάρτητων εμπειρογνώμωνων, εφόσον όλοι οι εταίροι συμφωνούν, (γ) ειδικά στην περίπτωση συμμετοχής προσωπικής εταιρίας σε μετασχηματισμό, η εξέταση του σχεδίου σύμβασης συγχώνευσης από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες προβλέπεται ως υποχρεωτική μόνο κατόπιν ειδικού αιτήματος ενός τουλάχιστον από τους εταίρους της, (δ) στην ίδια περίπτωση, καθώς και στην περίπτωση συμμετοχής επε και ικε, ούτε και η σύνταξη επεξηγηματικής έκθεσης είναι απαραίτητη, εφόσον όλοι οι εταίροι της μετασχηματιζόμενης προσωπικής εταιρίας ή επε ή ικε είναι συγχρόνως και διαχειριστές της, (ε) διαθεσιμότητα των εγγράφων που αφορούν το μετασχηματισμό στην ιστοσελίδα κάθε μετασχηματιζόμενης εταιρίας και παροχή αντιγράφων αυτών, κατόπιν αιτήματος εταίρου, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, (στ) κατάρτιση της σύμβασης συγχώνευσης και διάσπασης με ιδιωτικό έγγραφο, εφόσον μετέχουν στον μετασχηματισμό μόνο προσωπικές εταιρίες ή ικε, (ζ) πραγματοποίηση του προληπτικού ελέγχου νομιμότητας του μετασχηματισμού χωρίς έκδοση διοικητικής εγκριτικής απόφασης, εφόσον στον μετασχηματισμό μετέχουν μόνο προσωπικές εταιρίες, επε ή ικε.

Γ. Εξισορρόπηση συμφερόντων

19. Η ενοποίηση της ρύθμισης των εταιρικών μετασχηματισμών (παραπ. αριθ. 16-18) σε συνδυασμό με τη διεύρυνση του φάσματος των επιτρεπτών περιπτώσεων (παραπ. αριθ. 14-15), αναμένεται να ενισχύσει το επίπεδο προστασίας των εμπλεκόμενων κατηγοριών συμφερόντων, παρέχοντας ένα πλήρες, ολοκληρωμένο, προβλέψιμο και ασφαλές νομικό πλαίσιο για τη συντέλεση αυτών. Θεμελιώδεις και αναγνωρισμένες δικλείδες προστασίας, τις οποίες γνωρίζει το δίκαιό μας από τις ήδη ρυθμιζόμενες σήμερα μορφές μετασχηματισμών (κυρίως συγχωνεύσεις και διασπάσεις μεταξύ α.ε.) επεκτείνονται σε ολόκληρο το φάσμα των νοητών μετασχηματισμών: κατάρτιση σχεδίου συγχώνευσης/διάσπασης με ελάχιστο περιεχόμενο που προβλέπεται στο νόμο, θέσπιση διατυπώσεων δημοσιότητας, υποβολή από το διαχειριστικό όργανο προς τη συνέλευση ή τους εταίρους γραπτής έκθεσης για το σχέδιο, εξέτασή του από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, διαθεσιμότητα των εγγράφων για εξέταση από τους μετόχους ή εταίρους, παροχή δικαιώματος στους πιστωτές των εμπλεκόμενων εταιριών να ζητήσουν εγγυήσεις για την ικανοποίηση των απαιτήσεών εφόσον ο μετασχηματισμός τις καθιστά απαραίτητες, έγκριση της συγχώνευσης/διάσπασης/μετατροπής με αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία της συνέλευσης των μετόχων ή εταιρών, επέλευση των αποτελεσμάτων του μετασχηματισμού με την τήρηση συγκεκριμένων διατυπώσεων δημοσιότητας και έλεγχο νομιμότητας, κήρυξη της ακυρότητας με διαπλαστική απόφαση με αυστηρές προϋποθέσεις και για περιοριστικά αναφερόμενους λόγους.

Δ. Περιορισμός «καταχρηστικών» μετασχηματισμών και «ανάμειξης» της φορολογικής νομοθεσίας

20. Η διεύρυνση του φάσματος των επιτρεπτών μετασχηματισμών και η ενοποίηση της ρύθμισής τους με τα παραπάνω χαρακτηριστικά αναδεικνύει το εταιρικό δίκαιο ως τον «τόπο» αποκλειστικής ρύθμισης του επιτρεπτού, της διαδικασίας και των αποτελεσμάτων των μετασχηματισμών. Η ανάδειξη αυτή έχει δύο ειδών θετικές συνέπειες, καθεμία από τις οποίες συνδέεται με την αντιμετώπιση ενός διαφορετικού προβλήματος του σημερινού δικαίου των μετασχηματισμών. Αφενός μειώνονται τα κίνητρα προσφυγής σε καταχρηστικούς μετασχηματισμούς με τα κόστη και τις αβεβαιότητες που αυτοί συνεπάγονται. Αφετέρου, εξαιτίας της άμβλυνσης της ανάγκης προσφυγής σε «καταχρηστικούς» μετασχηματισμούς, δεν χρειάζεται η αντιστάθμιση της απουσίας του προνομίου της καθολικής διαδοχής με φορολογικές διευκολύνσεις και κίνητρα, αφού θα πρόκειται πλέον για προνόμιο γενικής εφαρμογής εφαρμοστέο σε κάθε περίπτωση.
21. Παράλληλα, τίθενται πλέον σαφή όρια ανάμεσα στην εταιρική διαδικασία συντέλεσης των μετασχηματισμών και τη φορολογική μεταχείρισή τους. Στον βαθμό που το εάν και το πώς κάθε μετασχηματισμού προβλέπεται αποκλειστικά στο εταιρικό δίκαιο, η φορολογική νομοθεσία δεν χρειάζεται πλέον ούτε να προβλέψει νέες μορφές μετασχηματισμών ούτε να θεσπίσει παρεκκλίσεις από το εταιρικό δίκαιο, αλλά να επιτελέσει τη ζωτική λειτουργία της θέσπισης φορολογικών κινήτρων με σκοπό τη δημιουργία ισχυρότερων οικονομικών μονάδων, με τον τρόπο και στην έκταση που αυτό επιτάσσεται από το ενωσιακό δίκαιο και κρίνεται εκάστοτε αναγκαίο.

III. Το σχέδιο νόμου

22. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα του δικαίου των μετασχηματισμών που προαναφέρθηκαν, με το προτεινόμενο νομοσχέδιο επιχειρούνται:
- (α) η συστηματοποίηση όλων των ρητά προβλεπόμενων από την ισχύουσα νομοθεσία μορφών μετασχηματισμών τόσο κατ' είδος (συγχωνεύσεις, διασπάσεις, μετατροπές) όσο και κατά εταιρική μορφή (μετασχηματισμοί μεταξύ ομοειδών και μεταξύ διαφορετικών εταιρικών μορφών),
- (β) η πλήρωση των κενών και ασαφειών του υφιστάμενου νομικού πλαισίου ιδίως σε σχέση με μη ρητά ή χωρίς νομική πληρότητα προβλεπόμενες μορφές μετασχηματισμών, οι οποίες όμως είτε θεωρούνται επιτρεπτές από τη νομολογία των δικαστηρίων και την πρακτική των αρμόδιων υπηρεσιών είτε το επιτρεπτό τους τελεί υπό αμφισβήτηση,
- (γ) η συμπλήρωση των μέχρι σήμερα αμέσως ή εμμέσως επιτρεπόμενων μετασχηματισμών, με τη δυνατότητα οιαδήποτε είδους μετασχηματισμού μεταξύ ή με τη συμμετοχή οιαδήποτε μορφής επιχειρήσεων, ανεξαρτήτως εταιρικού τύπου, μεγέθους ή κατεύθυνσης (π.χ. όχι μόνον από το τυπολογικά μικρό προς το τυπολογικά μεγάλο, αλλά και το αντίστροφο),
- (δ) η αποφυγή και εξάλειψη φαινομένων δυσαρμονίας και αξιολογικών αντινομιών μεταξύ του εν λόγω νομικού πλαισίου και αφενός του ισχύοντος ενωσιακού δικαίου περί συγχωνεύσεων και διασπάσεων κεφαλαιουχικών εταιριών (Οδηγία [ΕΕ] 2017/1132, Τίτλος II: «Συγχωνεύσεις και Διασπάσεις Κεφαλαιουχικών Εταιριών»), καθώς και η λήψη υπόψη αντίστοιχων ενωσιακών πρωτοβουλιών (όπως η Πρόταση Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της 25.4.2018, για την τροποποίηση της

ανωτέρω Οδηγίας όσον αφορά τις διασυννοριακές μετατροπές, συγχωνεύσεις και διασπάσεις, COM(2018) 241 τελικό),

(ε) η ενσωμάτωση μορφών μετασχηματισμών που προβλέπονται σε αναπτυξιακούς-φορολογικούς νόμους, με πλήρη εφαρμογή σε αυτούς του εταιρικού δικαίου, με παράλληλη διατήρηση σε ισχύ των φορολογικών ρυθμίσεων για κίνητρα, ευεργετήματα και απαλλαγές οι οποίες κρατούν την αυτοτέλειά τους, έτσι ώστε να υπάρξει ασφάλεια δικαίου (ουσιαστική και διαδικαστική) και πλήρης εναρμόνιση μεταξύ των δύο κλάδων διατάξεων.

23. Βασικό νομοθετικό πρότυπο του σχεδίου νόμου αποτέλεσε το υψηλής νομοτεχνικής ποιότητας, σύγχρονο και λεπτομερές γερμανικό δίκαιο των μετασχηματισμών (άνω των 300 άρθρων), όπως ισχύει σήμερα, το οποίο ρυθμίζει όλες τις μορφές μετασχηματισμών για όλους τους εταιρικούς τύπους (Umwandlungsgesetz της 28.10.1994, όπως ισχύει). Επιπλέον, σημαντικό οδηγό για την κατάστρωση της ρυθμιστέας ύλης, αποτέλεσε η Οδηγία (ΕΕ) 2017/1132 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30.6.2017, σχετικά με ορισμένες πτυχές του εταιρικού δικαίου, η οποία κωδικοποίησε σε ενιαίο κείμενο την τρίτη και την έκτη εταιρική οδηγία για τις συγχωνεύσεις και τις διασπάσεις κεφαλαιουχικών εταιριών, αντίστοιχα, όπως είχαν επανειλημμένα τροποποιηθεί. Αν και το περιεχόμενο των ρυθμίσεων της εν λόγω Οδηγίας αφορά συγχωνεύσεις και διασπάσεις ανωνύμων εταιριών, η διαδικαστική εκτύλιξη των μετασχηματισμών που διέπονται από αυτήν αλλά και η ουσιαστική αντιμετώπιση των σχετικών νομικών ζητημάτων αποτέλεσαν χρήσιμο δείκτη για τη ρύθμιση των ίδιων ζητημάτων και για τους άλλους εταιρικούς τύπους, με την επιφύλαξη, ωστόσο, ειδικών ρυθμίσεων όπου αυτές κρίθηκαν αναγκαίες. Από το ελληνικό δίκαιο, λήφθηκε υπόψη η δομή και το περιεχόμενο των ισχυουσών σήμερα διατάξεων για τη συγχώνευση και διάσπαση ανωνύμων εταιριών, με τις οποίες ενσωματώθηκαν στο ελληνικό δίκαιο οι παραπάνω αναφερθείσες ρυθμίσεις της τρίτης και έκτης εταιρικής οδηγίας (άρθρα 68-80 για τη συγχώνευση και 81-89 για τη διάσπαση, τα οποία, σημειωτέον, δεν καταργούνται με το Ν. 4548/2018). Επίσης, με εκτεταμένες προσαρμογές αξιοποιήθηκαν οι ρυθμίσεις των άρθρων 66, 66^α και 67 του κν 2190/1920, για τη μετατροπή αε σε επε και αντίστροφα, αε σε οε ή εε και αντίστροφα, καθώς και οι διατάξεις για τη μετατροπή από και σε ικε (άρθρα 106 και 107 Ν. 4072/2012) και για τη συγχώνευση μεταξύ ικε (άρθρ. 108 έως 115 Ν. 4072/2012).
24. Το σχέδιο νόμου ρυθμίζει και τις τρεις (3) βασικές κατηγορίες μετασχηματισμών: τη συγχώνευση, τη διάσπαση και τη μετατροπή. Σε αυτές τις μορφές μετασχηματισμών (συγχώνευση, διάσπαση και μετατροπή) μπορούν να μετάσχουν, με οποιαδήποτε ιδιότητα (ως απορροφώμενες, απορροφώσες, συγχωνευόμενες, διασπώμενες, εισφέρουσες, επωφελούμενες, συνιστώμενες (νέες) ή μετατρεπόμενες), όλες οι εταιρικές μορφές (αε, επε, ικε, οε, εε, αλλά και αστικοί συνεταιρισμοί, ετερόρρυθμες εταιρίες κατά μετοχές, κοινοπραξίες, ευρωπαϊκές εταιρίες και ευρωπαϊκές συνεταιριστικές εταιρίες), ενώ γίνεται σαφές ότι σε ένα μετασχηματισμό μπορούν να συμμετάσχουν εταιρίες διαφορετικού τύπου. Κατά το πρότυπο των ρυθμίσεων της Οδηγίας 2017/1132 αλλά και του μέχρι σήμερα ισχύοντος ΚΝ. 2190/1920, η συγχώνευση και η διάσπαση μπορεί να πραγματοποιηθούν είτε με απορρόφηση, είτε με σύσταση νέας εταιρίας, είτε και με εξαγορά.
25. Καινοτομία του σχεδίου είναι η κατά το γερμανικό πρότυπο ένταξη, στην ευρύτερη κατηγορία της διάσπασης, όχι μόνον της μερικής διάσπασης, αλλά και της απόσχισης κλάδου. Έτσι, η διάσπαση διακρίνεται πλέον σε *κοινή διάσπαση* (split up, Aufspaltung), *μερική διάσπαση* (spin off, Abspaltung) και *απόσχιση κλάδου* (hive

down, Ausgliederung), ενσωματώνοντας τις αντίστοιχες κατηγορίες που προβλέπει η φορολογική Οδηγία 2009/133/EK σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς το εφαρμοστέο σε συγχωνεύσεις, διασπάσεις, μερικές διασπάσεις, εισφορές ενεργητικού κ.λπ., αλλά και αναγνωρίζει η φορολογική νομοθεσία με τις διατάξεις του ν. 2166/1993 και του ν. 4172/2013. Τόσο η κοινή διάσπαση, όσο και η μερική διάσπαση και η απόσχιση κλάδου, μπορούν να πραγματοποιηθούν είτε με απορρόφηση, είτε με σύσταση νέων εταιριών, είτε με απορρόφηση και με σύσταση μιας ή περισσότερων νέων εταιριών, ενώ η κοινή διάσπαση, στην οποία συμμετέχουν μόνον ανώνυμες εταιρίες, μπορεί να συντελεστεί και με εξαγορά, κατ'ανάλογη εφαρμογή όσων ισχύουν και επί συγχωνεύσεως μεταξύ αε. Ανεξάρτητα από τον ειδικότερο τρόπο με τον οποίο υλοποιείται (απορρόφηση, σύσταση κ.λπ.), η ειδοποιός μεταφορά μεταξύ μερικής διάσπασης και απόσχισης κλάδου έγκειται στο γεγονός ότι στην πρώτη οι εταιρικές συμμετοχές, τα εταιρικά μερίδια ή οι μετοχές στην επωφελούμενη ή στις επωφελούμενες εταιρίες διατίθενται στους μετόχους ή εταίρους της διασπώμενης εταιρίας, ενώ στη δεύτερη διατίθενται στην ίδια τη διασπώμενη εταιρία και όχι στους μετόχους ή εταίρους αυτής.

26. Το σχέδιο νόμου αποτελείται από 148 άρθρα, χωρισμένα σε πέντε (5) μέρη, ένα για καθμία από τις βασικές μορφές μετασχηματισμών, πλέον το εισαγωγικό μέρος και το μέρος με τις τελικές και μεταβατικές διατάξεις. Για τους λόγους που ήδη εκτέθηκαν (παραπ. αριθ. 17), κάθε μέρος του σχεδίου νόμου αναφέρεται σε μία μορφή μετασχηματισμού (συγχώνευση, διάσπαση ή μετατροπή) και χωρίζεται σε κεφάλαια, εκ των οποίων το πρώτο είναι το γενικό, που αφορά τον οικείο μετασχηματισμό ανεξάρτητα από τις εταιρικές μορφές που συμμετέχουν σε αυτόν, ενώ τα υπόλοιπα κεφάλαια συγκροτούν το ειδικό μέρος της αντίστοιχης κατηγορίας μετασχηματισμού. Με τον τρόπο αυτό, κάθε μορφή μετασχηματισμού διέπεται από γενικές και ειδικές διατάξεις, με τις γενικές να προβλέπουν τη διαδικασία συγχώνευσης, διάσπασης και μετατροπής ανεξαρτήτως εταιρικού τύπου των εταιριών που συμμετέχουν, και τις ειδικές να προβλέπουν αποκλίσεις ή να συμπληρώνουν κενά, όπου αυτό επιβάλλεται από το είδος του εταιρικού τύπου. Εισάγονται, έτσι, ειδικές διατάξεις για τη συγχώνευση με συμμετοχή προσωπικών εταιριών, για τη συγχώνευση με συμμετοχή επε, με συμμετοχή αε, ικε ή συνεταιρισμών, ενώ η ίδια διάρθρωση ακολουθείται για τη διάσπαση αλλά και για τη μετατροπή.

IV. Κύριες προβλέψεις

A. Διαδικασία

27. Για την κατάστρωση κάθε είδους μετασχηματισμού (συγχώνευσης, διάσπασης και μετατροπής) ακολουθήθηκε η φυσιολογική χρονική ακολουθία εκτύλιξης της όλης διαδικασίας, η οποία αναδεικνύει και την ομοιογένεια των προς ρύθμιση ζητημάτων σε όλες τις μορφές μετασχηματισμών. Από τις ρυθμίσεις του σχεδίου νόμου γίνεται αντιληπτό ότι η διαδικασία συγχώνευσης, διάσπασης και μετατροπής συγκλίνει στις γενικές και ουσιώδεις προϋποθέσεις πραγματοποίησής της. Στη μετατροπή, βεβαίως, απουσιάζουν κάποια διαδικαστικά βήματα (όπως το σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης και διάσπασης, άγνωστο και στις ισχύουσες ρυθμίσεις περί μετατροπών), καθώς αποτελεί απλή μεταβολή του εταιρικού τύπου χωρίς να μεσολαβεί λύση της υπό μετατροπή εταιρίας και χωρίς να απαιτείται κάποιου είδους διαδοχή (καθολική ή ειδική) προς τον σκοπό μεταβίβασης της περιουσίας της.

28. Η πραγματοποίηση του μετασχηματισμού περιλαμβάνει κατά χρονική σειρά τα ακόλουθα βήματα:

(α) σύνταξη σχεδίου σύμβασης συγχώνευσης ή διάσπασης από τα διοικητικά συμβούλια ή τους διαχειριστές των εταιριών που συμμετέχουν (εναρκτήρια πράξη της συγχώνευσης και της διάσπασης),

(β) καταχώριση και δημοσίευσή του σχεδίου στο Γ.Ε.ΜΗ., ένα (1) μήνα πριν από τη λήψη απόφασης, με δυνατότητα απαλλαγής σε περίπτωση ανάρτησης στην ιστοσελίδα κάθε συμμετέχουσας εταιρίας,

(γ) σύνταξη λεπτομερούς εξηγηματικής έκθεσης επί του σχεδίου συγχώνευσης ή διάσπασης και επί της προτεινόμενης σχέσης ανταλλαγής ή, κατά περίπτωση, επί της επικείμενης απόφασης των μετόχων ή των εταίρων για τη μετατροπή (εναρκτήρια πράξη της μετατροπής), από το διοικητικό συμβούλιο ή τους διαχειριστές των εταιριών που συμμετέχουν ή της υπό μετατροπή εταιρίας και υποβολή της έκθεσης στη γενική συνέλευση ή στους εταίρους, εκτός εάν όλοι οι μέτοχοι η οι εταίροι συμφωνούν εγγράφως να μην συνταχθεί έκθεση,

(δ) εξέταση του σχεδίου σύμβασης συγχώνευσης ή διάσπασης από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες και σύνταξη σχετικής έκθεσης προς τη συνέλευση ή τους εταίρους των οικείων εταιριών, η οποία δεν απαιτείται εφόσον όλοι οι μέτοχοι η οι εταίροι συμφωνούν εγγράφως στη μη εξέταση του σχεδίου· στην περίπτωση της μετατροπής σε κεφαλαιουχική εταιρία, προηγούμενη εξακρίβωση της αξίας της περιουσίας της από τα πρόσωπα της παραγράφου 3 του άρθρου 17 του ν. 4548/2018,

(ε) λήψη απόφασης από τη γενική συνέλευση ή τους εταίρους για τη συγχώνευση, τη διάσπαση ή τη μετατροπή,

(στ) κατάρτιση της σύμβασης ή, κατά περίπτωση, μονομερούς πράξης συγχώνευσης ή διάσπασης με ιδιωτικό έγγραφο, εκτός αν πρόκειται για αε, επε, ευρωπαϊκές εταιρίες, αστικούς συνεταιρισμούς και ευρωπαϊκές συνεταιριστικές εταιρίες ή αν συντρέχουν άλλοι λόγοι που προβλέπονται στο νόμο, οπότε απαιτείται συμβολαιογραφικό έγγραφο (το διαδικαστικό αυτό βήμα απουσιάζει στη μετατροπή),

(ζ) προληπτικό έλεγχο νομιμότητας όλων των προπαρασκευαστικών πράξεων και διατυπώσεων της συγχώνευσης, της διάσπασης και της μετατροπής από το αρμόδιο κατά περίπτωση διοικητικό όργανο (Υπουργό Οικονομίας και Ανάπτυξης, Περιφερειάρχη ή Υπηρεσία Γ.Ε.ΜΗ.) και πραγματοποίηση συστατικής δημοσιότητας της συγχώνευσης, της διάσπασης ή της μετατροπής στο Γ.Ε.Μ.Η. καθώς και πρόσθετης (δηλωτικής) δημοσιότητας, όπου συντρέχει περίπτωση (λ.χ. ενημέρωση του μητρώου συνεταιρισμών),

(η) επέλευση των αποτελεσμάτων της συγχώνευσης, διάσπασης ή της μετατροπής.

B. Προστασία μετόχων

29. Σημαντική είναι η απαίτηση του νομοσχεδίου για σύνταξη των σχεδίων σύμβασης συγχώνευσης και διάσπασης καθώς και της έκθεσης μετατροπής με ελάχιστο υποχρεωτικό περιεχόμενο, η διαθεσιμότητα των σχετικών εγγράφων (συμπεριλαμβανομένης της έκθεσης του διοικητικού συμβουλίου και των διαχειριστών και της έκθεσης των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων, εφόσον έχουν συνταχθεί αυτές) κατά την ειδικά προβλεπόμενη, ανά εταιρικό τύπο, χρονική

περίοδο μέχρι τη λήψη απόφασης επί του μετασχηματισμού (1 μήνας πριν τη γενική συνέλευση για ανώνυμες εταιρίες· 8 μέρες πριν από τη λήψη απόφασης για προσωπικές εταιρίες· από τη σύγκληση της συνέλευσης των εταίρων στην επε, ικε και αστικούς συνεταιρισμούς). Το είδος των εγγράφων ποικίλλει ανάλογα με το εάν πρόκειται για συγχώνευση/διάσπαση ή για μετατροπή (στην τελευταία περίπτωση απαιτείται μόνον διαθεσιμότητα της έκθεσης μετατροπής και των ετήσιων χρηματοοικονομικών καταστάσεων και ενδεχομένως της έκθεσης αποτίμησης, ενώ στην περίπτωση συγχώνευσης και διάσπασης απαιτείται η διαθεσιμότητα, εκτός των σχεδίων σύμβασης συγχώνευσης ή διάσπασης, των εκθέσεων των δσ ή των διαχειριστών και της έκθεσης των εμπειρογνομόνων, καθώς και λογιστικής κατάστασης, σε περίπτωση που οι τελευταίες ετήσιες χρηματοοικονομικές καταστάσεις αναφέρονται σε έτος που έχει λήξει τουλάχιστον 6 μήνες πριν από την ημερομηνία του σχεδίου συγχώνευσης ή διάσπασης). Σημειωτέον ότι σε όλες τις περιπτώσεις παρέχεται η δυνατότητα απαλλαγής από την υποχρέωση διαθεσιμότητας των εγγράφων αυτών, εφόσον αυτά είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα της εταιρίας.

Γ. Προστασία πιστωτών

30. Παρεμφερείς είναι και οι διατάξεις που προβλέπονται για την προστασία των πιστωτών για κάθε μορφής μετασχηματισμό. Προβλέπεται, ειδικότερα, ότι μέσα σε 20 (είκοσι) ημέρες από την ολοκλήρωση των διατυπώσεων δημοσιότητας του σχεδίου συγχώνευσης ή διάσπασης ή της απόφασης για τη μετατροπή, οι πιστωτές των εταιριών ή της εταιρίας (στην περίπτωση της μετατροπής), των οποίων οι απαιτήσεις είχαν γεννηθεί πριν από το χρόνο αυτό, έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν κατάλληλες εγγυήσεις από τις εταιρίες ή την εταιρία, εφόσον αποδεικνύουν ότι η οικονομική κατάστασή τους εξαιτίας του μετασχηματισμού καθιστά απαραίτητη την παροχή τέτοιων εγγυήσεων κι εφόσον δεν έχουν ήδη λάβει τέτοιες εγγυήσεις. Κάθε διαφορά που θα προκύψει από την αναζήτηση των ως άνω εγγυήσεων επιλύεται από το Μονομελές Πρωτοδικείο της έδρας οποιασδήποτε από τις εταιρίες που μετέχουν στη συγχώνευση ή τη διάσπαση ή της εταιρίας υπό τη νέα νομική της μορφή, εφόσον πρόκειται για μετατροπή.

Δ. Ευθύνη διαχειριστών και μελών δσ

31. Με ειδικές διατάξεις προβλέπεται ευθύνη των μελών του διοικητικού συμβουλίου ή των διαχειριστών των εταιριών που μετέχουν στο μετασχηματισμό, έναντι των μετόχων ή των εταίρων τους, για κάθε πταίσμα τους κατά την προετοιμασία και την πραγματοποίηση του μετασχηματισμού, με δυνατότητα εισαγωγής των σχετικών αξιώσεων από ειδικό εκπρόσωπο, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, με σκοπό την αποφυγή πολλαπλών δικών και τον εξορθολογισμό του κόστους για ενάγοντες και εναγομένους. Πρόκειται για ευθύνη προς αποκατάσταση της τυχόν άμεσης ζημίας που υφίστανται οι μέτοχοι ή εταίροι, εξαιτίας του μετασχηματισμού, ρύθμιση η οποία δεν θίγει την ευθύνη των ίδιων προσώπων για ζημία τρίτων κατά τις γενικές διατάξεις (ιδίως ΑΚ 914) ή τις ειδικότερες του ΠτΚ (άρθρ. 98), αλλά προφανώς ούτε την (εσωτερική) ευθύνη τους έναντι του νομικού προσώπου με βάση τις ειδικές διατάξεις που διέπουν κάθε εταιρικό τύπο (π.χ. άρθρ. 22^α επ. κ.ν. 2190/1920 και πλέον 102 επ. ν. 4548/2018).

Ε. Ακυρότητα

32. Ενιαία φιλοσοφία ρύθμισης ακολουθείται και όσον αφορά την ακυρότητα των μετασχηματισμών. Προβλέπεται, ειδικότερα, σύμφωνα με το πρότυπο ρύθμισης της ακυρότητας της συγχώνευσης και της διάσπασης ανωνύμων εταιριών (άρθρ. 77, 77α και 86 κ.ν. 2190/1920), ότι ο μετασχηματισμός που συντελέστηκε μπορεί να κηρυχθεί άκυρος με δικαστική απόφαση, εφόσον παραλείφθηκε η έγκρισή του από μία από τις εταιρίες που συμμετέχουν σε αυτόν, με απόφαση της συνέλευσης ή των εταίρων (σε περίπτωση συγχώνευσης ή διάσπασης) ή μία από τις αποφάσεις αυτές είναι άκυρη ή ακυρώσιμη (σε κάθε περίπτωση). Εξαιτίας των σοβαρότατων πρακτικών δυσχερειών που συναρτώνται με την ανατροπή των αποτελεσμάτων του μετασχηματισμού και των κινδύνων που η ανατροπή αυτή εγκυμονεί για τα δικαιώματα εταίρων και πιστωτών, αλλά και για την ασφάλεια των συναλλαγών, προβλέπονται μηχανισμοί διάσωσης του κύρους του μετασχηματισμού, και συγκεκριμένα: (α) εφόσον το υφιστάμενο ελάττωμα εξαλειφθεί ή ιαθεί με οποιονδήποτε τρόπο μέχρι τη συζήτηση της αίτησης για την κήρυξη της ακυρότητας, η συγχώνευση, η διάσπαση και η μετατροπή δεν κηρύσσονται άκυρες, (β) το δικαστήριο παρέχει προθεσμία για την άρση του ελαττώματος εφόσον τέτοια άρση είναι εφικτή, με δυνατότητα προσωρινής ρύθμισης των εταιρικών υποθέσεων στην περίπτωση αυτή, (β) σε περίπτωση ακυρότητας ή ακυρωσίας απόφασης γσ ή των εταίρων, το δικαστήριο δύναται να μην κηρύξει την ακυρότητα της συγχώνευσης, της διάσπασης ή της μετατροπής, εφόσον κρίνει ότι αυτή είναι δυσανάλογη σε σχέση με το ελάττωμα της απόφασης, με παροχή δυνατότητας έγερσης αξίωσης αποζημίωσης στον αιτούντα για τη ζημία που του προκάλεσε το ελάττωμα, (δ) σε περίπτωση που η απορροφώσα ή η επωφελούμενη είναι εισηγμένη σε ρυθμιζόμενη αγορά εταιρία, δεν μπορεί να κηρυχθεί ακυρότητα λόγω άκυρης ή ακυρώσιμης απόφασης, παρέχεται όμως η ανωτέρω αξίωση αποζημίωσης. Σε κάθε περίπτωση, η απόφαση που κηρύσσει την ακυρότητα της συγχώνευσης, διάσπασης ή μετατροπής δεν θίγει το κύρος των συναλλαγών της απορροφώσας, της επωφελούμενης ή της προερχόμενης από τη μετατροπή εταιρίας που έγιναν μετά την καταχώριση του μετασχηματισμού και πριν τη δημοσίευση της απόφασης για την ακυρότητα στο Γ.Ε.ΜΗ.

V.Ειδικότερα επί των επιμέρους άρθρων

ΜΕΡΟΣ Α' - ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ.

Επί του άρθρου 1: Με το άρθρο αυτό οριοθετούνται (παρ. 1) οι κατηγορίες εταιρικών μετασχηματισμών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος νομοσχεδίου (: συγχώνευση, διάσπαση και μετατροπή). Για λόγους ασφάλειας δικαίου, οι διατάξεις του νόμου εισάγουν ως επί το πλείστον αυστηρό δίκαιο (*ius cogens*), γεγονός που αποτυπώνεται στην παρ. 6 του παρόντος άρθρου. Ωστόσο, σε πλήθος επί μέρους διατάξεων του νόμου προβλέπεται δυνατότητα παρεκκλίσεων από την εκάστοτε βασική ρύθμιση, με σκοπό τη διευκόλυνση των συμμετεχουσών στο μετασχηματισμό εταιριών και την απλούστευση της πραγματοποίησης του μετασχηματισμού (εντελώς ενδεικτ. άρθρ. 8 παρ. 2, 9 παρ. 5, 10 παρ. 7, 11 παρ. 2, 4 και 5). Αντικείμενο του νόμου είναι κυρίως οι προϋποθέσεις, η διαδικασία και τα αποτελέσματα των προβλεπόμενων κατηγοριών μετασχηματισμού, δηλαδή τα ζητήματα εταιρικού δικαίου που ανακύπτουν από τους μετασχηματισμούς αυτούς. Πέραν των μορφών μετασχηματισμών της παρ. 1, άλλες μορφές

μετασχηματισμών επιτρέπονται εφόσον προβλέπονται από άλλη διάταξη νόμου (παρ.3). Δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου οι διασυννοριακές συγχωνεύσεις (παρ. 4), οι οποίες θα συνεχίσουν να διέπονται από το Ν. 3777/2009. Και τούτο για τον λόγο ότι, ενόψει της υφιστάμενης Πρότασης Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της 25.4.2018, για την τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/1132 όσον αφορά τις διασυννοριακές μετατροπές, συγχωνεύσεις και διασπάσεις (COM[2018] 241 τελικό), οποιαδήποτε παρέμβαση του εσωτερικού νομοθέτη στο πεδίο αυτό θα προκαταλάμβανε ανεπίτρεπτα την ενωσιακή νομοθετική πρωτοβουλία. Επίσης οι διατάξεις του παρόντος νομοσχεδίου δεν εφαρμόζονται κατά τη χρήση των εργαλείων, εξουσιών και μηχανισμών εξυγίανσης του άρθρου 2 Ν. 4335/2015 (παρ. 5).

Επί του άρθρου 2: Το παρόν άρθρο οριοθετεί το κατά υποκείμενα (προσωπικό) πεδίο εφαρμογής του νόμου. Το τελευταίο καταλαμβάνει αποκλειστικά νομικά πρόσωπα με εμπορική ιδιότητα, όπως αυτά περιοριστικώς απαριθμούνται στην παρ. 1, στοιχ. α' έως ι'. Επομένως, στο πεδίο εφαρμογής του νόμου δεν εμπίπτουν ούτε εταιρικές μορφές που στερούνται νομικής προσωπικότητας, όπως λ.χ. η συμπλοιοκτησία (άρθρ. 10 επ. ΚΙΝΔ), ούτε και η ατομική (εμπορική) επιχείρηση ενός φυσικού προσώπου. Και τούτο γιατί ως εταιρικός μετασχηματισμός συλλαμβάνεται από το εταιρικό δίκαιο (άρα και από το προτεινόμενο νομοσχέδιο) η πράξη, της οποίας ελάχιστα γνωρίσματα είναι η μεταβίβαση περιουσίας με καθολική διαδοχή (ή και χωρίς διαδοχή, στην περίπτωση της μετατροπής) και η επέλευση ορισμένων αποτελεσμάτων σωματειακής φύσεως (απόκτηση της ιδιότητας εταίρου στις προερχόμενες από το μετασχηματισμό εταιρίες ή απώλειά της, σε περίπτωση εξαγοράς, ενδεχομένως δε και απώλεια της νομικής προσωπικότητας της μετασχηματιζόμενης εταιρίας). Οι συνέπειες αυτές, όμως, προϋποθέτουν ότι ο επιχειρηματικός φορέας που μετέχει στον μετασχηματισμό εξοπλίζεται με νομική προσωπικότητα. Η πρόβλεψη συνεπειών καθολικής διαδοχής στο πλαίσιο απλής μεταβίβασης επιχείρησης από ένωση προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα ή από ατομικά εμπορευόμενο-φυσικό πρόσωπο είναι απολύτως ξένη προς το σύστημα του ιδιωτικού δικαίου, το οποίο δεν διαχωρίζει την επιχείρηση από τα λοιπά περιουσιακά στοιχεία των προσώπων που συγκροτούν την ένωση προσώπων ή του ατομικώς εμπορευόμενου, αλλά την αντιμετωπίζει ως αντικείμενο κοινών περιουσιακών διαθέσεων με τα γνωρίσματα της ειδικής διαδοχής. Άλλωστε, και υπό το καθεστώς του ν.δ. 1297/1972 και του Ν. 2166/1993, η καταχρηστικά αποκαλούμενη «μετατροπή» ή «συγχώνευση ατομικής επιχείρησης» σε ε.π.ε. ή α.ε. δεν αποτελεί γνήσιο μετασχηματισμό παρά κοινή εισφορά επιχείρησης (υπό μορφή εισφοράς σε είδος) στο πλαίσιο, αντίστοιχα, της ίδρυσης ή της αύξησης του κεφαλαίου της ε.π.ε. ή της α.ε. Η εισφορά αυτή, όμως, ρυθμίζεται επαρκώς από τις κοινές διατάξεις του εταιρικού και του αστικού δικαίου, ενώ, όπου κρίνεται αναγκαία η παροχή φορολογικών κινήτρων σε αυτήν, ο φορολογικός νομοθέτης δεν εμποδίζεται να θεσπίσει τέτοια κίνητρα, χωρίς να παραβιάζεται το σύστημα του ιδιωτικού δικαίου. Περαιτέρω, οι αστικοί συνεταιρισμοί του Ν. 1667/1986, συμπεριλαμβανομένων των φορέων κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας του Ν. 4430/2016 καθόσον είναι αστικοί συνεταιρισμοί, εντάσσονται επίσης στο πεδίο εφαρμογής του νόμου και μπορούν να συμμετέχουν σε κάθε είδους μετασχηματισμούς, δηλαδή είτε συγχωνεύσεις και διασπάσεις μεταξύ τους είτε μικτούς μετασχηματισμούς (συγχωνεύσεις και διασπάσεις με συμμετοχή και άλλων εταιρικών μορφών, μετατροπές από εταιρία προς συνεταιρισμό και από συνεταιρισμό προς εταιρία). Έτσι, διευρύνονται οι δυνατότητες των μερών σε σύγκριση με το προηγούμενο δίκαιο, που επέτρεπε μόνο τη συγχώνευση των αστικών συνεταιρισμών μεταξύ τους και τη μετατροπή εταιρίας σε συνεταιρισμό. Από το άλλο μέρος, δεν έχουν περιληφθεί στο υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής του παρόντος νομοσχεδίου εταιρικές μορφές όπως η ναυτική εταιρία (Ν. 959/1979, ΦΕΚ Α' 192) και η ναυτιλιακή εταιρία πλοίων αναψυχής (Ν. 3182/2003, ΦΕΚ Α' 220), το νομικό καθεστώς των οποίων έχει διαμορφωθεί από τον νομοθέτη ως κλειστό και στεγανό, περιορίζοντας δραστικά τη δυνατότητα προσφυγής σε μετασχηματισμούς (πρβλ.,

αντίστοιχα, τα άρθρα 57 παρ. 4 και 59 του Ν. 959/1979 και τα άρθρα 36 παρ. 4 και 38 του Ν. 3182/2003). Κατ' εξαίρεση, η ειδική νομοθεσία για τις εν λόγω εταιρικές μορφές προβλέπει τη δυνατότητα μετατροπής α.ε. και ε.π.ε. σε ναυτική εταιρία (άρθρ. 57 παρ. 1-3 του ν. 959/1979) ή ναυτιλιακή εταιρία πλοίων αναψυχής (άρθρ. 36 παρ. 1-3 ν. 3182/2003), περιπτώσεις κατά τις οποίες οι διατάξεις του παρόντος νομοσχεδίου θα μπορούν να εφαρμόζονται αναλογικά, εφόσον συντρέχει ανάγκη. Τέλος, αν και αποτελούν νομικά πρόσωπα με εμπορική ιδιότητα, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί (Ν. 4384/2016, ΦΕΚ Α' 78) δεν περιλαμβάνονται στον κατάλογο του παρόντος άρθρου. Και αυτό κατ' αρχάς ενόψει της βιοτικής σημασίας που έχει για τα μέλη τους η συμμετοχή σε αυτούς (βλ. ιδίως άρθρ. 8 παρ. 3 ν. 4384/2016), η οποία καθιστά δυσχερή την ομαλή ένταξή τους στο σύστημα του προτεινόμενου νομοσχεδίου, δηλαδή, την πλήρη ευχέρεια μετασχηματισμού τους σε κάθε άλλη εταιρική μορφή. Πράγματι, οι διατάξεις των άρθρων 24 και 32 του Ν. 4384/2016 ρυθμίζουν τις συγκεκριμένες περιπτώσεις μετασχηματισμών που προσιδιάζουν σε αγροτικούς συνεταιρισμούς. Και σε αυτές τις περιπτώσεις, πάντως, οι διατάξεις τους παρόντος νομοσχεδίου θα μπορούν να εφαρμόζονται αναλογικά, για όσα θέματα δεν ρυθμίζονται από τον Ν. 4384/2016 (πρβλ. και την παρ. 13 του άρθρου 24 του Ν. 4384/2016). Σε κάθε περίπτωση, όμως, οι διατάξεις του παρόντος νομοσχεδίου θα εφαρμόζονται ευθέως στις αγροτικές εταιρικές συμπράξεις του άρθρου 33 ν. 4384/2016 ως ανώνυμες εταιρίες.

Επί του άρθρου 3: Το παρόν άρθρο ρυθμίζει το ζήτημα του μετασχηματισμού εταιριών που έχουν λυθεί. Με την παρ. 1 εισάγεται ο γενικός κανόνας ότι επιτρέπεται κατ' αρχήν ο μετασχηματισμός εταιρίας που βρίσκεται σε στάδιο λύσης και εκκαθάρισης (πρωτεύουσας ή μη), εφόσον δεν έχει αρχίσει η διανομή του προϊόντος της εκκαθάρισης και εφόσον δεν θίγεται η προϋπόθεση του ελάχιστου κεφαλαίου της οικείας εταιρικής μορφής (παρ.2). Η ολοκλήρωση του μετασχηματισμού επάγεται αυτοδικαίως την αναβίωση της απορροφώσας ή της επωφελούμενης ή της μετατρεπόμενης εταιρίας (παρ. 3).

Επί του άρθρου 4: Το άρθρο αυτό ρυθμίζει το νευραλγικό ζήτημα της σχέσης του προτεινόμενου νομοσχεδίου με τις διατάξεις άλλων νόμων, φορολογικού ή αναπτυξιακού περιεχομένου, οι οποίες αναφέρονται επίσης σε μετασχηματισμούς του άρθρου 1. Οι συγκεκριμένες διατάξεις διατηρούνται σε ισχύ όσον αφορά τις φορολογικού χαρακτήρα ρυθμίσεις τους. Σε σχέση, όμως, με τα εταιρικού δικαίου ζητήματα που αφορούν τις προϋποθέσεις, τη διαδικασία και τα αποτελέσματα των μετασχηματισμών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του προτεινόμενου νομοσχεδίου, κατισχύουν οι διατάξεις του τελευταίου. Η παροχή φορολογικών κινήτρων στο πλαίσιο της διενέργειας μετασχηματισμών μεταξύ εταιριών αποτελεί καίριας σημασίας δικαιοπολιτική επιλογή, μέσω της οποίας προάγεται η πρωτοβουλία δημιουργίας ισχυρότερων οικονομικών μονάδων. Ωστόσο, η παρέμβαση της φορολογικής νομοθεσίας στο πεδίο αυτό πρέπει να τελεί σε αρμονία με τις αρχές και το σύστημα των κανόνων του εταιρικού δικαίου, ενωσιακών και εθνικών. Ειδικότερα, ο φορολογικός νομοθέτης υπεισέρχεται ορισμένες φορές στο κανονιστικό πεδίο της εταιρικής νομοθεσίας και μεταβάλλει ουσιώδεις αξιολογήσεις της. Τούτο συμβαίνει ιδίως με τις διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 1, 2 και 4 του Ν. 2166/1993. Προς τον σκοπό διευκόλυνσης του μετασχηματισμού, συγκεκριμένα, οι εν λόγω διατάξεις υπαγορεύουν την απλή λογιστική ενοποίηση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού των μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων, καθιστώντας, έτσι, μη αναγκαία μία σειρά εγγυήσεων, οι οποίες θεσπίζονται από τον νομοθέτη του εταιρικού δικαίου για την ενημέρωση των εταίρων των μετασχηματιζόμενων εταιριών, αλλά και για την ουσιαστική δικαιολόγηση της απόφασής τους για πραγματοποίηση του μετασχηματισμού, στον βαθμό που αυτός συνδέεται πάντοτε με ουσιώδεις μεταβολές στη νομική θέση και στα δικαιώματά τους (ιδίως εκείνα των μειοψηφούντων εταίρων). Τέτοιου είδους εγγυήσεις είναι η υποχρεωτική επιστράτευση μίας ή περισσότερων επιστημονικά αποδεκτών μεθόδων προσδιορισμού της προτεινόμενης σχέσης ανταλλαγής, ο προσδιορισμός των

αξιών που προκύπτουν από την εφαρμογή κάθε τέτοιας μεθόδου, η εξειδίκευση της καταλληλότητας και της βαρύτητας κάθε μεθόδου, όπως επίσης και των τυχόν δυσκολιών που προέκυψαν κατά την αποτίμηση, δηλαδή, κατά τον καθορισμό των αξιών που χρησιμοποιήθηκαν ως βάση για την προτεινόμενη σχέση ανταλλαγής (άρθρ. 10 παρ. 5 και 62 του προτεινόμενου νομοσχεδίου). Εφόσον οι εγγυήσεις αυτές απουσιάζουν, ο καθορισμός των δικαιωμάτων των εταιρών, μετά τη συντέλεση του μετασχηματισμού, επαφίεται μόνο στην απόφαση της πλειοψηφίας (πρβλ. άρθρ. 2 παρ. 4 Ν. 2166/1993) και, έτσι, ενδέχεται να στερείται ουσιαστικού ερείσματος. Εξάλλου, στο πεδίο ειδικά των μετασχηματισμών μεταξύ ανωνύμων εταιριών, οι πιο πάνω αναφερόμενες εγγυήσεις επιβάλλονται ευθέως και από το ενωσιακό δίκαιο (βλ. άρθρ. 96 παρ. 2 και 142 παρ. 2 της Οδηγίας [ΕΕ] 2017/1132), του οποίου οι διατάξεις υπερέχουν του εσωτερικού δικαίου. Θα ήταν ευκαίριο, συνεπώς, στο πλαίσιο μιας μελλοντικής νομοθετικής πρωτοβουλίας, να επανεκτιμηθεί από τον φορολογικό νομοθέτη το σημερινό καθεστώς παροχής φορολογικών κινήτρων σε εταιρικούς μετασχηματισμούς, μέσω αφενός του εξορθολογισμού τους και αφετέρου της πλήρους ευθυγράμμισής τους με το σύστημα του προτεινόμενου νομοσχεδίου. Μέχρι την ανάληψη της νομοθετικής αυτής πρωτοβουλίας, οι παραπάνω αναφερθείσες διατάξεις του Ν. 2166/1993 θα είναι ερμηνευτέες (εν μέρει και για λόγους σύμφωνης με την Οδηγία [ΕΕ] 2017/1132 ερμηνείας) υπό το πρίσμα του κανόνα της παρ. 1 του παρόντος άρθρου, το οποίο, σε ζητήματα εταιρικού δικαίου δίνει το προβάδισμα στις διατάξεις του παρόντος νομοσχεδίου. Με αυτήν την έννοια, η λογιστική ενοποίηση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού των μετασχηματιζόμενων επιχειρήσεων, σύμφωνα με τον ν. 2166/1993, θα παραμένει δυνατή στις ακόλουθες περιπτώσεις: (α) εφόσον όλοι οι εταίροι των μετασχηματιζόμενων εταιριών συμφώνησαν να μην εξετασθεί το σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης ή διάσπασης από ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα και να μην συνταχθεί σχετική έκθεση (άρθρ. 10 παρ. 7 και 62 του παρόντος νομοσχεδίου) και (β) στην περίπτωση που στη συγχώνευση ή στη διάσπαση μετέχουν προσωπικές εταιρίες, υπό την προϋπόθεση ότι κανένας εταίρος δεν ζήτησε την εξέταση του σχεδίου από εμπειρογνώμονες (άρθρ. 28 παρ. 1 και 81 παρ. 1 του παρόντος νομοσχεδίου).

Επί του άρθρου 5: Το παρόν άρθρο περιέχει ρυθμίσεις δικονομικού χαρακτήρα και ορίζει (ακολουθώντας, για λόγους ρυθμιστικής ενότητας, το υπόδειγμα του άρθρου 3 παρ. 1 του Ν. 4548/2018) το Μονομελές Πρωτοδικείο ως το καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο για την εκδίκαση των υποθέσεων και διαφορών που ανακύπτουν από τον παρόντα νόμο (παρ.1), εκτός αν στις διατάξεις του ορίζεται διαφορετικά (βλ. λ.χ. άρθρ. 19 παρ. 4). Σε κάθε περίπτωση, είναι δυνατή η υπαγωγή των υποθέσεων και διαφορών αυτών σε διαιτησία ή διαμεσολάβηση (παρ. 2).

ΜΕΡΟΣ Β' – ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗ.

Επί του άρθρου 6: Η «προγραμματική» αυτή διάταξη ακολουθεί κατά βάση το λεκτικό των άρθρων 89 και 90 της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/1132 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14^{ης} Ιουνίου 2017 σχετικά με ορισμένες πτυχές του εταιρικού δικαίου (ΕΕ L 169/46, 30.6.2017), με την οποία κωδικοποιούνται οι διατάξεις των Οδηγιών 82/891/ΕΟΚ για τη διάσπαση και 2011/35/ΕΕ για τη συγχώνευση ανωνύμων εταιριών (: η «Οδηγία»). Η διάταξη οριοθετεί τα κοινά εννοιολογικά χαρακτηριστικά της εταιρικής πράξης της συγχώνευσης, ανεξάρτητα από την ειδικότερη μορφή που αυτή προσλαμβάνει. Τα εν λόγω χαρακτηριστικά είναι τα ακόλουθα: (α) μεταβίβαση της περιουσίας της απορροφώμενης εταιρίας στην εταιρία που προκύπτει από τη συγχώνευση, απορροφώσα ή νέα, (β) λύση χωρίς εκκαθάριση της απορροφώμενης εταιρίας και (γ) απόδοση στους εταίρους ή μετόχους της απορροφώμενης, εταιρικών συμμετοχών στην εταιρία που προκύπτει από τη

συγχώνευση - ενδεχομένως δε και ποσού σε μετρητά - σε αντάλλαγμα των συμμετοχών τους στην πρώτη. Η μεταβίβαση της περιουσίας της απορροφώμενης εταιρίας, περιλαμβάνει τόσο τα στοιχεία του ενεργητικού όσο και τις υποχρεώσεις της και ισοδυναμεί από λογιστική άποψη με εισφορά της καθαρής της θέσης στην προκύπτουσα από τη συγχώνευση εταιρία. Η διάταξη του άρθρου 6, όπως άλλωστε και η αντίστοιχη του άρθρου 68 του ΚΝ 2190/1920, αναγνωρίζει δύο μορφές συγχώνευσης: τη συγχώνευση με απορρόφηση και τη συγχώνευση με σύσταση νέας εταιρίας.

Επί του άρθρου 7: Το παρόν άρθρο αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 69 παρ. 1 και 2 του ΚΝ 2190/1920 και ενσωματώνει το άρθρο 95 της Οδηγίας. Η διάταξη του άρθρου 7 δεν αποκλίνει κατά περιεχόμενο παρά ελάχιστα από τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 69 του ΚΝ 2190/1920. Οι όποιες διαφορές εντοπίζονται κυρίως σε κάποιες φραστικές βελτιώσεις και στην ορολογική ομογενοποίηση, ώστε το πεδίο εφαρμογής της διάταξης να διαλαμβάνει το σύνολο των εταιρικών μορφών που μπορούν να αποτελέσουν υποκείμενο εταιρικού μετασχηματισμού. Η παρούσα διάταξη ρυθμίζει, επίσης, το ελάχιστο περιεχόμενο του Σχεδίου Σύμβασης Συγχώνευσης (το «**Σχέδιο**»). Το υπό στοιχεία (δ) και (ε) περιεχόμενο του Σχεδίου αποκτά σημασία όταν παρεκκλίνει από τον κανόνα του άρθρου 18 του παρόντος νομοσχεδίου. Από την άλλη, το υπό στοιχεία (στ) και (ζ) περιεχόμενο του Σχεδίου έχει πρακτική σημασία όταν υπάρχουν ειδικά δικαιώματα των εταίρων ή μετόχων της απορροφώμενης εταιρίας ή όταν παρέχονται πλεονεκτήματα στους εμπειρογνώμονες ή στα μέλη της διοίκησης των συγχωνευόμενων εταιριών. Όσον αφορά την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της απορροφώσας (κεφαλαιουχικής) εταιρίας, αυτή θα αποτελεί από την ίδια τη φύση του πράγματος περιεχόμενο του Σχεδίου πλην συγκεκριμένων εξαιρέσεων (π.χ. επί απορρόφησης εταιρίας η οποία κατέχει σε ποσοστό 100% τις συμμετοχές της απορροφώμενης ή επί παροχής ίδιων μετοχών που η απορροφώσα εταιρία διατηρεί νόμιμα στο χαρτοφυλάκιο της). Τούτο γίνεται δεκτό και από ορισμένες αλλοδαπές έννομες τάξεις (βλ. για παράδειγμα το άρθρο 54 του γερμανικού UmwG).

Επί του άρθρου 8: Το άρθρο 8 ρυθμίζει τις διατυπώσεις δημοσιότητας στις οποίες υποβάλλεται το Σχέδιο. Οι διατυπώσεις αυτές περιλαμβάνουν καταχώριση του Σχεδίου στο Γ.Ε.ΜΗ. και την ανάρτηση στο διαδικτυακό του τόπο, κατά τις προδιαγραφές του Ν. 3419/2005. Η διάταξη ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο το άρθρο 92 της Οδηγίας. Όσον αφορά την τήρηση ιστοσελίδας, για την οποία κάνει λόγο το παρόν άρθρο, αυτή είναι υποχρεωτική για εταιρίες με κινητές αξίες εισηγμένες σε οργανωμένη αγορά και δυνητική για τις υπόλοιπες. Στην τελευταία περίπτωση, η λειτουργία της ιστοσελίδας υπό τους όρους του παρόντος άρθρου συνεπάγεται την απαλλαγή της εταιρίας από την υποχρέωση καταχώρισης του Σχεδίου στο Γ.Ε.ΜΗ. Η διάταξη προβλέπει υποχρέωση διατήρησης της δημοσίευσης του Σχεδίου για διάστημα ενός έτους από την ημερομηνία λήψης της απόφασης για το Σχέδιο από τους εταίρους ή τη συνέλευση των συγχωνευόμενων εταιριών. Κατά τούτο, η διάταξη κάνει χρήση της δυνατότητας που εισάγει το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 92 της Οδηγίας.

Επί του άρθρου 9: Η διάταξη επαναλαμβάνει κατ' ουσία τις παραγράφους 4-6 του άρθρου 69 του ΚΝ 2190/1920, εισάγοντας παράλληλα, κατά το πρότυπο του γερμανικού UmwG (βλ. άρθρο 8 παρ. 1 και 2 UmwG), τη δυνατότητα της κατά περίπτωση διεύρυνσης της πληροφόρησης που παρέχεται με την έκθεση, ώστε να περιλάβει στοιχεία για τη νομική ή οικονομική θέση εταιριών που ανήκουν στον ίδιο όμιλο με τη συγχωνευόμενη, και της επιτρεπτής παράλειψης πληροφοριών, των οποίων η δημοσιοποίηση εγκυμονεί κίνδυνο σοβαρής βλάβης σε μία ή περισσότερες από τις συγχωνευόμενες εταιρίες ή σε άλλη εταιρία του ομίλου (βλ. παρ. 1, τελευταίο εδάφιο, και παρ. 4). Δεν αρκεί, επομένως, για τη μη δημοσιοποίηση πληροφοριών, κίνδυνος οποιασδήποτε βλάβης. Ως πρόσθετη δικλείδα διαφύλαξης του δικαιώματος πληροφόρησης προβλέπεται η υποχρέωση να εξηγούνται στην έκθεση οι λόγοι για τους οποίους οι οικείες πληροφορίες και τα στοιχεία παραλείπονται. Όλες οι σχετικές κρίσεις επαφίενται στα διοικητικά συμβούλια ή στους

διαχειριστές, που συντάσσουν την έκθεση. Η διάταξη καινοτομεί σε σχέση με το προϊσχύσαν άρθρο 69 παρ. 6 ΚΝ 2190/20 κατά το ότι αρκείται σε θεώρηση του εγγράφου της συμφωνίας για τη μη κατάρτιση έκθεσης του οργάνου διοίκησης και από δικηγόρο, πλέον της θεώρησης από τα πρόσωπα που απαιτούνται κατά το άρθρο 446 ΚΠολΔ για να αποκτήσει αυτό βέβαιη χρονολογία.

Επί του άρθρου 10: Με τη διάταξη του άρθρου 10, το οποίο κάνει χρήση του υποδείγματος του άρθρου 96 της Οδηγίας, επιδιώκεται κατ' αρχάς η διεύρυνση των επαγγελματικών τάξεων, τα μέλη των οποίων μπορούν να επιτελέσουν το έργο του εμπειρογνώμονα. Δεδομένου ότι το παρόν νομοσχέδιο ρυθμίζει, μεταξύ άλλων, τις συγχωνεύσεις σχεδόν κάθε μορφής εμπορικής εταιρίας, η υποχρεωτική ανάθεση του έργου αυτού σε ορκωτούς ελεγκτές ή σε ελεγκτικές εταιρίες, ακόμη και από περιορισμένου μεγέθους προσωπικές εταιρίες, θα τις επιβάρυνε με σημαντικό συναλλακτικό κόστος. Σύμφωνα με το άρθρο 10, ως εμπειρογνώμονες μπορούν πλέον να ορισθούν και επαγγελματίες εκτιμητές του Ν. 4152/2013, φοροτεχνικοί Α' τάξεως και οικονομολόγοι που είναι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο του Οικονομικού Επιμελητηρίου. Εξυπακούεται, ότι το επίπεδο της επαγγελματικής κατάρτισης, οι κανόνες λειτουργίας και η ένταση της ασκούμενης εποπτείας δύνανται να εμφανίζουν διακυμάνσεις για κάθε μία από τις επαγγελματικές κατηγορίες της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 10 (πρβλ. άρθρο 1 παρ. 2 Ν. 2515/1997, και υποπαραγράφοι Γ2 και Γ3 του Ν. 4152/2013 σε αντίθεση με τις δεσμευτικότερες προδιαγραφές του Ν. 4449/2017 για τους ορκωτούς ελεγκτές). Σε κάθε περίπτωση, ο πληθωρισμός των επαγγελματικών τάξεων τα μέλη των οποίων μπορούν να διοριστούν ως εμπειρογνώμονες είναι ένα ζήτημα, για τη διευθέτηση του οποίου ενδείκνυται η σύσταση και λειτουργία ενός ενιαίου (δημοσίου) μητρώου εμπειρογνομόνων, οι οποίοι, επί τη βάση ενιαίων προδιαγραφών, θα αναλάβουν το έργο του άρθρου 10.

Όσον αφορά τη διαδικασία διορισμού των εμπειρογνομόνων, σημειώνεται ότι το άρθρο 10 θέτει στη διάθεση των συγχωνευομένων εταιριών δύο επιλογές: (α) εφόσον πρόκειται για εμπειρογνώμονα εγγεγραμμένο σε Δημόσιο Μητρώο, αρκεί ο διορισμός του από κάθε εταιρία, ενδεχομένως μάλιστα και ο διορισμός κοινού πραγματογνώμονα με κοινή απόφαση των συγχωνευομένων εταιριών, (β) εφόσον πάλι πρόκειται για εμπειρογνώμονα ο οποίος δεν έχει εγγραφεί σε Δημόσιο Μητρώο, απαιτείται αίτηση κάθε μιας από τις εταιρίες προς το Γ.Ε.ΜΗ., το οποίο αποφαινεται επί της πρότασης διορισμού εντός πενήνθήμερης προθεσμίας, άλλως, αν η εν λόγω προθεσμία παρέλθει άπρακτη, τεκμαίρεται ότι η Διοίκηση αποδέχθηκε την πρόταση των εταιριών. Κατ' εξαίρεση, όταν η συγχωνευόμενη εταιρία έχει τη μορφή αε, επε, ή ικε, εμπειρογνώμονες πρέπει υποχρεωτικά να ορισθούν δύο ορκωτοί ελεγκτές ή πιστοποιημένοι εκτιμητές (άρθρο 17 παρ. 3 Ν. 4548/2018).

Κατά τα λοιπά, το άρθρο 10 ασχολείται με το περιεχόμενο της έκθεσης των εμπειρογνομόνων, η οποία υποβάλλεται στις ίδιες διατυπώσεις δημοσιότητας με την έκθεση των διοικητικών συμβουλίων ή των διαχειριστών σύμφωνα με το προηγούμενο άρθρο. Από το περιεχόμενο της έκθεσης απαλείφεται η αξία της εισφερόμενης από την απορροφώμενη εταιρία περιουσίας (: καθαρή θέση). Επίσης, τροποποιείται ο τίτλος του άρθρου, κατ'αντιστοιχία προς το άρθρο 96 της Οδηγίας. Πάντως, ακόμη και αν δεν αποτελεί πλέον τυπικά περιεχόμενο της έκθεσης, η αποτίμηση της καθαρής θέσης των εταιριών αποτελεί λογικό προαπαιτούμενο για τον καθορισμό της σχέσης ανταλλαγής των εταιρικών συμμετοχών και, συνεπώς, δεν νοείται εκφορά γνώμης από εμπειρογνώμονα, χωρίς να έχει προηγηθεί αποτίμηση της καθαρής θέσης ή καθορισμός της σχέσης ανταλλαγής. Επίσης, παρέχεται κι εδώ η δυνατότητα να μην περιληφθούν στην έκθεση πληροφορίες, των οποίων η δημοσιοποίηση εγκυμονεί κίνδυνο σοβαρής βλάβης σε μία ή περισσότερες από τις συγχωνευόμενες εταιρίες ή σε άλλη εταιρία του ομίλου. Τέλος, οι λοιπές διατάξεις του άρθρου ακολουθούν το πρότυπο του άρθρου 71 ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 11: Το άρθρο 11 είναι προσανατολισμένο στο άρθρο 97 της Οδηγίας – με μεγαλύτερη πιστότητα σε σχέση με το άρθρο 72 ΚΝ 2190/1920 - και υπηρετεί την πληροφόρηση και την προετοιμασία των μετόχων ή εταίρων, ώστε να είναι σε θέση να αποφασίσουν υπέρ ή κατά της συγχώνευσης, σύμφωνα με το άρθρο 14, έχοντας λάβει έγκαιρα γνώση κρίσιμων παραμέτρων. Η παρούσα διάταξη εισάγει ειδικό (ατομικό) δικαίωμα πληροφόρησης των εταίρων/μετόχων των συγχωνευομένων εταιριών. Ο προβλεπόμενος από το άρθρο 11 μηχανισμός πρόσβασης στην πληροφόρηση περιλαμβάνει τα εξής: (α) πρόσβαση σε έγγραφα στην καταστατική έδρα κάθε εταιρίας, εκτός αν τα έγγραφα αυτά παραμείνουν διαθέσιμα στην ιστοσελίδα της εταιρίας για επαρκή χρόνο πριν από τη λήψη απόφασης για τη συγχώνευση, ανάλογα με την εταιρική μορφή της κάθε συγχωνευόμενης εταιρίας, και μέχρι τη λήψη της εν λόγω απόφασης (παρ. 1 και 5)· (β) λήψη αντιγράφων των εγγράφων σε έγχαρτη μορφή, ή, εναλλακτικώς, αποστολή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, εφόσον ο εταίρος/μέτοχος έχει παράσχει σχετική συγκατάθεση προς την εταιρία ή, σε περίπτωση ανάρτησης των εγγράφων στην ιστοσελίδα της εταιρίας, με δυνατότητα μεταφόρτωσης και εκτύπωσης εγγράφων (παρ. 4 και 5 εδ. 2). Οι υποχρεώσεις των συγχωνευόμενων εταιριών που απορρέουν από το άρθρο 11 «ενεργούν» και μετά την ολοκλήρωση της συγχώνευσης.

Επί του άρθρου 12: Με το άρθρο αυτό, γίνεται παραπομπή στις ρυθμίσεις του εργατικού δικαίου που ούτως ή άλλως θα ίσχυαν ακόμη και χωρίς αυτή την παραπομπή και κατατείνουν στην προστασία των εργαζομένων των συγχωνευόμενων εταιριών. Η ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 178/2002) ακολουθεί συναφώς τις κατευθύνσεις της προστατευτικής για τους εργαζόμενους ενωσιακής νομοθεσίας, προς αποφυγή της χειροτέρευσης της θέσης τους εξαιτίας της μεταβίβασης επιχείρησης με τη μορφή της συγχώνευσης (βλ. Οδηγία 98/50/ΕΚ). Κρίθηκε σκόπιμο να περιληφθεί η διάταξη αυτή στον παρόντα νόμο κατά το υπόδειγμα του άρθρου 98 της Οδηγίας.

Επί του άρθρου 13: Η διάταξη του άρθρου 13 αντιστοιχεί στο άρθρο 70 ΚΝ 2190/1920, από το οποίο διαφοροποιείται ως προς τα εξής: (α) θέτει ως εναρκτήριο χρονικό σημείο για την άσκηση των δικαιωμάτων από τους πιστωτές την ολοκλήρωση των διατυπώσεων δημοσιότητας του άρθρου 8, και όχι τη δημοσίευση του Σχεδίου σε οικονομική εφημερίδα, καθόσον οι δημοσιεύσεις σε «λοιπά έντυπα» (πλην του διαδικτυακού τόπου του Γ.Ε.ΜΗ.) έχουν πλέον καταστεί δια νόμου προαιρετικές (άρθρο 232 Ν. 4072/2012), (β) προβλέπει το χρονικό διάστημα εντός του οποίου μπορούν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους οι πιστωτές, το οποίο αντιστοιχεί σε είκοσι ημέρες, όπως προέβλεπε και το άρθρο 70 παρ.2 ΚΝ 2190/1920, (γ) κατανέμει το βάρος απόδειξης ως προς την αναγκαιότητα της προστασίας στους ίδιους τους πιστωτές ήδη από το στάδιο της προβολής των αντιρρήσεων (: «[...] εφόσον οι πιστωτές αποδεικνύουν επαρκώς [...]»). Η εν λόγω κατανομή του βάρους απόδειξης μπορούσε να συναχθεί ερμηνευτικά και από τη διάταξη του άρθρου 70 ΚΝ 2190/1920. Οι προβλέψεις για τους ομολογιούχους δανειστές και τους κατόχους ειδικών τίτλων, που εξομοιώνονται για τους σκοπούς της συγχώνευσης με πιστωτές (παρ. 4 και 5 άρθρου 70 ΚΝ 2190/1920), μεταφέρονται στα άρθρα 33 και 34 του παρόντος νομοσχεδίου, καθώς αφορούν μόνον ανώνυμες εταιρίες.

Επί του άρθρου 14: Το άρθρο 14 απηχεί τη ρύθμιση του άρθρου 72 ΚΝ 2190/1920 (προσαρμοσμένη σε όλες τις εταιρικές μορφές) και ενσωματώνει το άρθρο 93 της Οδηγίας. Θεσπίζει υποχρέωση έγκρισης από τη γενική συνέλευση ή τους εταίρους κάθε μιας από τις συγχωνευόμενες εταιρίες του Σχεδίου και, εφόσον απαιτείται, των τροποποιήσεων του καταστατικού τους. Η σχετική αποφασιστική αρμοδιότητα της συνέλευσης ή των εταίρων είναι αποκλειστική. Εξαιρέσεις από αυτήν προβλέπονται στα άρθρα 35 παρ. 2, 36 παρ. 2 και 88 του νομοσχεδίου. Απαλείφεται οποιαδήποτε αναφορά στην τήρηση των διατυπώσεων που κατατείνουν στην προστασία των πιστωτών των συγχωνευόμενων εταιριών (βλ. τελευταίο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 70 ΚΝ 2190/1920), καθώς τυχόν ελλιπής τήρηση αυτών δεν είναι δυνατόν ούτε να επιδράσει στο κύρος της απόφασης των εταίρων ή της

συνέλευσης ούτε, κατ' επέκταση, να πλήξει το κύρος της συγχώνευσης. Οι αποφάσεις της συνέλευσης και των εταίρων λαμβάνονται, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο νόμο και το καταστατικό των συγχωνευόμενων εταιριών.

Η διάταξη του άρθρου 14 εφαρμόζεται σε συνδυασμό με τις ευρισκόμενες στο ειδικό μέρος διατάξεις των άρθρων 23 παρ. 2 (συγχώνευση με συμμετοχή προσωπικών εταιριών) 27, 30 παρ. 2 (συγχώνευση με συμμετοχή ανωνύμων εταιριών), 39 παρ.2 (συγχώνευση με συμμετοχή εταιριών περιορισμένης ευθύνης), 42 παρ. 2 (συγχώνευση με συμμετοχή ιδιωτικών κεφαλαιουχικών εταιριών) του παρόντος νομοσχεδίου. Σύμφωνα, εξάλλου, με τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 14, είναι υποχρεωτική η λήψη απόφασης για την έγκριση της συγχώνευσης και από τις ειδικές κατηγορίες μετόχων ή εταίρων (για παράδειγμα, μετόχων με προνομιούχες μετοχές), εφόσον τα δικαιώματα των μετόχων ή των εταίρων επηρεάζονται από τη συγχώνευση. Το λεκτικό του άρθρου 14 (: «επηρεάζει») είναι ηπιότερο από το αντίστοιχο του άρθρου 72 ΚΝ 2190.1920 (: «θίγονται»). Συνεπώς, η διάταξη εφαρμόζεται, ακόμη και αν η επιρροή της συγχώνευσης στις ειδικές κατηγορίες των μετόχων ή εταίρων είναι έμμεση ή τοποθετείται σε μακρινό χρονικό ορίζοντα.

Επί των άρθρων 15, 16 και 17: Η διάταξη του άρθρου 15 λαμβάνει ως πρότυπο το άρθρο 93 της Οδηγίας και περιέχει ρύθμιση αντίστοιχη προς εκείνη του άρθρου 74 του ΚΝ 2190/1920. Προς διευκόλυνση και απλοποίηση των συναλλαγών, προβλέπει ότι το ιδιωτικό έγγραφο συνιστά πλέον τον κανόνα, ως τύπος της σύμβασης συγχώνευσης. Ο συμβολαιογραφικός τύπος παραμένει, πάντως, υποχρεωτικός εφόσον στη συγχώνευση μετέχει τουλάχιστον μια εταιρία που είναι ανώνυμη, ή εταιρία περιορισμένης ευθύνης, ή Ευρωπαϊκή Εταιρία ή Ευρωπαϊκή Συνεταιριστική Εταιρία ή όταν τούτο απαιτείται από το νόμο, ανεξαρτήτως εταιρικής μορφής (π.χ. όταν στα μεταβιβαζόμενα στοιχεία του ενεργητικού απορροφώμενης εταιρίας περιλαμβάνεται ακίνητο).

Οι διατάξεις των άρθρων 16 και 17 ενσωματώνουν τα άρθρα 102 και 104 της Οδηγίας και αντιστοιχούν στα άρθρα 72 και 74 του ΚΝ 2190/1920.

Το άρθρο 16 καθορίζει τις πράξεις και τα στοιχεία που υποβάλλονται σε δημοσιότητα στο Γ.Ε.ΜΗ., τα οποία διακρίνονται ανάλογα με το αν μετέχει στη συγχώνευση μία τουλάχιστον ανώνυμη εταιρία ή ευρωπαϊκή εταιρία (SE), οπότε σε δημοσιότητα υποβάλλεται για καθεμία εταιρία, πλέον των στοιχείων της παρ. 2, και η εγκριτική απόφαση που προβλέπεται στην παράγραφο 2 του άρθρου 17 (παρ. 1). Πρέπει να σημειωθεί, πάντως, ένας σχετικός περιορισμός της εμβέλειας της εγκριτικής απόφασης που εκδίδεται για τη συγχώνευση από την εκάστοτε αρμόδια διοικητική αρχή, σε σύγκριση με το καθεστώς του ΚΝ 2190/1920 (άρθρ. 77), καθώς η έλλειψή της (ή τα τυχόν ελαττώματά της) δεν συνιστά πλέον λόγο ακυρότητας της συγχώνευσης, όπως συνέβαινε υπό το ισχύσαν δίκαιο, ρύθμιση η οποία είχε προκαλέσει ερμηνευτικά προβλήματα (βλ. παρακάτω άρθρο 20 του παρόντος νομοσχεδίου).

Η συγχώνευση προϋποθέτει σε κάθε περίπτωση τη διενέργεια προληπτικού διοικητικού ελέγχου νομιμότητας, κατόπιν του οποίου υποβάλλεται στις διατυπώσεις δημοσιότητας του Ν. 3419/2005 για κάθε μία εταιρία που μετέχει σε αυτήν. Με την παρ. 2 του άρθρου 17 διατηρείται το σύστημα της διοικητικής έγκρισης της συγχώνευσης, εφόσον σε αυτή μετέχει ανώνυμη εταιρία ή ευρωπαϊκή εταιρία (SE), ως απορροφώμενη ή ως απορροφώσα. Περαιτέρω, η διοικητική αρμοδιότητα διενέργειας του προληπτικού ελέγχου νομιμότητας της συγχώνευσης κλιμακώνεται με γνώμονα: (α) τη μορφή της συγχωνευόμενης εταιρίας, όταν δηλαδή στη συγχώνευση μετέχει είτε ανώνυμη εταιρία είτε Ευρωπαϊκή Εταιρία (οπότε απαιτείται έκδοση εγκριτικής απόφασης εκ μέρους του Περιφερειάρχη, στην περιφέρεια του οποίου έχει την έδρα της η απορροφώσα εταιρία), (β) τη συστημική σημασία ή το μέγεθος των συγχωνευόμενων εταιριών (οπότε την εγκριτική απόφαση εκδίδει ο Υπουργός Οικονομίας και Ανάπτυξης), ενώ (γ) σε κάθε άλλη περίπτωση, αρμόδια για την διενέργεια προληπτικού ελέγχου νομιμότητας είναι η υπηρεσία Γ.Ε.ΜΗ., στην περιφέρεια της οποίας

έχει την έδρα της η απορροφώσα εταιρία, η οποία ασκεί την αρμοδιότητά της αυτή χωρίς την έκδοση προηγούμενης εγκριτικής απόφασης (πάντως, όμως, πριν από την υποβολή της συγχώνευσης στις διατυπώσεις δημοσιότητας). Η πρόβλεψη αρμοδιότητας του Περιφερειάρχη ή της υπηρεσίας Γ.Ε.ΜΗ., στην περιφέρεια του οποίου ή της οποίας έχει την έδρα της η απορροφώσα εταιρία επιλύει το ζήτημα της τυχόν συντρέχουσας αρμοδιότητας περισσότερων διοικητικών οργάνων.

Ο προληπτικός έλεγχος νομιμότητας εκτείνεται σε όλες τις πράξεις και διατυπώσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις για τη συγχώνευση. Δεν πρόκειται ούτε για έλεγχο τυπικής νομιμότητας, εξαντλούμενο στο «τύποις σύννομο» και στην «πληρότητα» των πράξεων και διατυπώσεις της συγχώνευσης, αλλά ούτε και σε πλήρη και ουσιαστικό έλεγχο νομιμότητας με σκοπό την «πραγμάτωση του συνόλου της έννομης τάξης».

Επί του άρθρου 18: Το άρθρο 18 αντιστοιχεί στη διάταξη του άρθρου 75 του ΚΝ 2190/1920 και ενσωματώνει το άρθρο 105 της Οδηγίας. Κύριο αντικείμενό του είναι ο προσδιορισμός των σωματειακών, περιουσιακών και δικονομικών αποτελεσμάτων της συγχώνευσης και του χρονικού σημείου επέλευσής τους. Η ρύθμισή του διαφοροποιείται σε σχέση με εκείνη του άρθρου 75 ΚΝ 2190/1920 κατά τα εξής: *Πρώτον*, προσδιορίζεται το χρονικό σημείο επέλευσης των αποτελεσμάτων της συγχώνευσης, με σημείο αναφοράς την καταχώριση στο Γ.Ε.ΜΗ. μόνης της σύμβασης συγχώνευσης και μάλιστα, μόνον ως προς την απορροφώσα εταιρία. Η υποβολή σε δημοσιότητα, για κάθε εταιρία που μετέχει στη συγχώνευση, των λοιπών πράξεων και στοιχείων που αναφέρονται στο άρθρο 17, δηλαδή, των αποφάσεων των συνελεύσεων ή των εταίρων, με τις οποίες εγκρίνεται η συγχώνευση και, κατά περίπτωση, της εγκριτικής απόφασης της αρμόδιας διοικητικής αρχής, παραμένει μεν αναγκαία, πλην όμως δεν είναι αποφασιστική για την επέλευση των αποτελεσμάτων της συγχώνευσης. *Και δεύτερον*, το λεκτικό της διάταξης θέτει τέρμα στη θεωρητική διαφωνία αναφορικά με τη νομική φύση των αποτελεσμάτων της συγχώνευσης, καθώς ορίζεται πλέον ότι με τη συγχώνευση η απορροφώσα εταιρία υποκαθίσταται ως καθολική διάδοχος στο σύνολο της περιουσίας, δηλαδή στο σύνολο των δικαιωμάτων, των υποχρεώσεων και γενικά των έννομων σχέσεων της απορροφώμενης ή των απορροφώμενων εταιριών, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών αδειών που έχουν εκδοθεί υπέρ της απορροφώμενης ή των απορροφώμενων εταιριών.

Επί του άρθρου 19: Η ρύθμιση του άρθρου 19 αντιστοιχεί στο άρθρο 76 ΚΝ 2190/1920 και ενσωματώνει τα άρθρα 106 και 107 της Οδηγίας. Με αυτήν εισάγεται, προς όφελος ιδίως των εταίρων ή μετόχων πολυπληθών εταιριών, που αντιμετωπίζουν προβλήματα συντονισμού της δράσης τους, δυνατότητα ορισμού ειδικού εκπροσώπου για την άσκηση αξιώσεων κατά των μελών των οργάνων διοίκησης της απορροφώμενης εταιρίας ή των εμπειρογνομόνων. Ο ειδικός εκπρόσωπος ορίζεται από το δικαστήριο του άρθρου 5, κατά την εκούσια δικαιοδοσία, εφόσον πιθανολογηθεί η ύπαρξη της αξίωσης των εταίρων ή μετόχων. Με τη δημοσίευση στο Γ.Ε.ΜΗ. της απόφασης ορισμού του ειδικού εκπροσώπου— και με τήρηση όσων επιπρόσθετων προϋποθέσεων προβλέπονται από το καταστατικό ή από την εταιρική σύμβαση για τη διεξαγωγή της γενικής συνέλευσης ή για τη λήψη αποφάσεων των εταίρων-προσκαλείται κάθε εταίρος ή μέτοχος να εκδηλώσει την επιθυμία του για την άσκηση αξίωσης εντός εξαμήνης προθεσμίας.

Επί του άρθρου 20: Η ρύθμιση του άρθρου 20, με τον τίτλο «ακυρότητα της συγχώνευσης», ακολουθεί εν πολλοίς το υπόδειγμα του άρθρου 77 ΚΝ 2190/1920 και του άρθρου 108 της Οδηγίας. Οι σχετικές διατάξεις αφορούν στην ακυρότητα (ακριβέστερα: ακυρωσία) της συγχώνευσης ως αυτοτελούς πράξης του εταιρικού δικαίου, η οποία απαγγέλλεται πάντοτε με διαπλαστική απόφαση του δικαστηρίου, κατά την εκούσια δικαιοδοσία, σε αντιδιαστολή με τη σημερινή ρύθμιση της ελαττωματικής συγχώνευσης μεταξύ ιδιωτικών κεφαλαιουχικών εταιριών, η ελαττωματικότητα της οποίας οδηγεί άλλοτε σε ακύρωσή της και άλλοτε σε αναγνώριση της ακυρότητάς της, ανάλογα με το υφιστάμενο ελάττωμα (βλ. το καταργούμενο με το παρόν νομοσχέδιο άρθρ. 114 Ν. 4072/2012 με τον τίτλο «ακυρωσία

και ακυρότητα της συγχώνευσης»). Πλέον, οι - ήδη περιορισμένες υπό το προϊσχύσαν δίκαιο - δυνατότητες επίκλησης της ακυρότητας της συγχώνευσης (τουλάχιστον στις περιπτώσεις της συγχώνευσης μεταξύ α.ε. και μεταξύ ι.κ.ε.) συρρικνώνονται έτι περισσότερο, καθώς αφενός μειώνονται οι λόγοι ακυρότητας και αφετέρου οριοθετείται πιο αυστηρά ο κύκλος των προσώπων που νομιμοποιούνται να υποβάλουν σχετική διαπλαστική αίτηση στο δικαστήριο, ενώ συντέμνονται και οι προθεσμίες υποβολής της σχετικής αίτησης, καθώς και της τριτανακοπής κατά της απόφασης που κηρύσσει την ακυρότητα, σε τρεις (3) μήνες. Επίσης λαμβάνεται μέριμνα για την εναλλακτική προστασία των προσώπων που είτε δεν νομιμοποιούνται από το νόμο να εγείρουν τις εν λόγω αξιώσεις είτε οι αξιώσεις τους δεν έχουν γίνει δεκτές από το δικαστήριο.

Η ελαττωματικότητα της εγκριτικής απόφασης της διοίκησης, στις περιπτώσεις που προβλέπεται η έκδοσή της (άρθρ. 16 παρ. 3 του νομοσχεδίου), που, κατά μία άποψη υποστηριχθείσα υπό το πρίσμα του στοιχ. α' παρ. 1 του άρθρου 77 ΚΝ 2190/1920, περιλάμβανε και την παντελή έλλειψη έγκρισης από την διοικητική αρχή, δεν αποτελεί πλέον λόγο ακυρότητας της συγχώνευσης. Ενόψει της ρύθμισης αυτής, διευκρινίζεται στο νομοσχέδιο ότι τυχόν ακύρωση, με δικαστική απόφαση, της διοικητικής πράξης, με την οποία εγκρίθηκε η συγχώνευση σύμφωνα με τις παραγράφους 3 και 5 του άρθρου 16, δεν επιφέρει ανατροπή των αποτελεσμάτων της συγχώνευσης ούτε αποτελεί λόγο κήρυξης της ακυρότητάς της. Έτσι, οι λόγοι ακυρότητας της συγχώνευσης περιορίζονται πλέον στα εξής: (α) στην παράλειψη έγκρισης της συγχώνευσης από μια έστω από τις εταιρίες που μετέχουν στη συγχώνευση με απόφαση της συνέλευσης ή των εταίρων της ή στο ανυπόστατο τυχόν ληφθείσας απόφασης και (β) στην ακυρότητα ή ακυρωσία της απόφασης αυτής. Η ακυρότητα, η ακυρωσία και το ανυπόστατο της απόφασης της συνέλευσης ή των εταίρων κρίνονται αποκλειστικά από το δικαστήριο που δικάζει την αίτηση της προηγούμενης παραγράφου.

Παρέχεται επίσης στο αρμόδιο δικαστήριο η δυνατότητα να τάξει προθεσμία άρσης των λόγων ακυρότητας (ρύθμιση γνωστή και από τα άρθρ. 77 ΚΝ 2190/1920 και 114 Ν. 4072/2012), καθώς και διακριτική ευχέρεια να μην κηρύξει την ακυρότητα της συγχώνευσης, εφόσον κρίνει ότι η απαγγελία της είναι δυσανάλογη με το υφιστάμενο ελάττωμα. Για την εξειδίκευση της έννοιας του δυσαναλόγου κρίσιμα στοιχεία θα είναι ενδεικτικά: η βαρύτητα του ελαττώματος τα πρακτικής φύσεως προβλήματα και η διατάραξη των συναλλαγών που θα προξενούσε η απαγγελία της ακυρότητας (πρόβλημα αποκαλούμενο στα γερμ. "Entschmelzung") κ.λπ.

Η ενεργητική νομιμοποίηση προς άσκηση αίτησης με αντικείμενο την κήρυξη της ακυρότητας της συγχώνευσης οριοθετείται ως εξής: (α) ενεργητικά νομιμοποιείται κατ' αρχάς κάθε μέτοχος ή εταίρος εταιρίας που συγχωνεύθηκε, εφόσον δεν έλαβε μέρος στη λήψη της απόφασης για την έγκριση της συγχώνευσης ή αντιτάχθηκε στη λήψη της, (β) στις περιπτώσεις που παραλείφθηκε εντελώς η λήψη απόφασης ή η τυχόν ληφθείσα είναι ανυπόστατη ή άκυρη, νομιμοποιούνται και πιστωτές εταιρίας που συγχωνεύθηκε, εφόσον έχουν έννομο συμφέρον και (γ) εφόσον προτεινόμενος λόγος ακυρότητας της συγχώνευσης είναι η ακυρωσία απόφασης συνέλευσης ή εταίρων, οι μέτοχοι ή εταίροι που εκπροσωπούν συνολικά το ένα εικοστό (1/20) τουλάχιστον του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου εταιρίας που συγχωνεύθηκε, εφόσον δεν έλαβαν μέρος στη λήψη της απόφασης για την έγκριση της συγχώνευσης ή αντιτάχθηκαν στη λήψη της. Ειδική ρύθμιση επιφυλάσσεται για εταιρίες με μετοχές εισηγμένες σε οργανωμένη αγορά, εφόσον έχουν τη θέση απορροφώσας. Στην περίπτωση αυτή, οι λόγοι ακυρότητας της συγχώνευσης είναι ακόμη πιο περιορισμένοι. Μέτοχοι ή εταίροι εισηγμένων εταιριών ή που δεν συγκεντρώνουν τα αναγκαία ποσοστά ή των οποίων η αίτηση ακύρωσης απορρίφθηκε από το δικαστήριο, διατηρούν χρηματική αξίωση κατά της απορροφώσας εταιρίας για αποκατάσταση της ζημίας που τους προκάλεσε το ελάττωμα της απόφασης που ενέκρινε τη συγχώνευση. Η προθεσμία κατάθεσης της αίτησης για την κήρυξη ακυρότητας μειώνεται στους τρεις μήνες

από την καταχώριση στο Γ.Ε.Μ.Η. της σύμβασης συγχώνευσης (πρβλ. και άρθρ. 114 παρ. 2 Ν. 4072/2012). Η προθεσμία άσκησης τριτανακοπής κατά της απόφασης που κηρύσσει την ακυρότητα ορίζεται επίσης τρίμηνη, με σημείο έναρξής της τη δημοσίευση στο Γ.Ε.Μ.Η της απόφασης αυτής, αφότου αυτή καταστεί τελεσίδικη.

Προβλέπεται επίσης η δημοσίευση στο Γ.Ε.Μ.Η. τόσο της αίτησης για κήρυξη της ακυρότητας της συγχώνευσης όσο και της απόφασης που κηρύσσει την ακυρότητα, με την οποία μπορεί να ληφθούν, ύστερα από σχετικό αίτημα ή και αυτεπαγγέλτως, όλα τα αναγκαία κατά την κρίση του δικαστηρίου μέτρα για την προστασία των συμφερόντων που τίθενται σε διακινδύνευση. Διευκρινίζεται επίσης ότι τα αποτελέσματα της απόφασης επέρχονται με την τελεσιδικία της.

Τέλος, προβλέπεται –όπως άλλωστε και υπό το ισχύσαν δίκαιο (άρθρ. 77 παρ. 6 και 7 ΚΝ 2190/1920, άρθρ. 114 παρ. 5 Ν. 4072/2012) αλλά και βάσει της Οδηγίας (άρθρ. 108 παρ. 1 στοιχ. ζ' και η')- ότι η απόφαση που κηρύσσει την ακυρότητα της συγχώνευσης δεν θίγει το κύρος των συναλλαγών της απορροφώσας εταιρίας που πραγματοποιήθηκαν μετά την καταχώριση της συγχώνευσης στο Γ.Ε.Μ.Η. ως προς τις οποίες οι απορροφώμενες εταιρίες ευθύνονται εις ολόκληρον.

Επί του άρθρου 21: Με μικρές διαφορές στη διατύπωση («σχέση ανταλλαγής δίκαιη και λογική...» αντί «αδικοιολόγητα χαμηλή», κατ' αντιστοιχία προς το άρθρο 10 του παρόντος νομοσχεδίου), το άρθρο 21 επαναλαμβάνει τη διάταξη του άρθρου 77α ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 22: Το άρθρο 22 επαναλαμβάνει τη διάταξη του άρθρου 80 ΚΝ 2190/1920 και ενσωματώνει το άρθρο 109 της Οδηγίας

Επί του άρθρου 23: Το εν λόγω άρθρο καθορίζει τις εφαρμοζόμενες διατάξεις σε περίπτωση συγχώνευσης με συμμετοχή ομόρρυθμης εταιρίας, ετερόρρυθμης εταιρίας, κοινοπραξίας κατά την παρ. 3 του άρθρου 293 του Ν. 4072/2012, καθώς επίσης και ετερόρρυθμης εταιρίας κατά μετοχές. Εφόσον, το παρόν νομοσχέδιο δεν περιέχει ειδική ρύθμιση για τις συγχωνεύσεις των εταιρικών αυτών μορφών, εφαρμόζονται ως προς τη μετέχουσα στη συγχώνευση προσωπική ή ετερόρρυθμη κατά μετοχές εταιρία οι διατάξεις του Ν. 4072/2012.

Επί του άρθρου 24: Το εν λόγω άρθρο, σε αρμονία με την παρ. 1 του άρθρου 3 του νομοσχεδίου, εκκινεί από την αρχή ότι είναι επιτρεπτή η συμμετοχή λυθείσας προσωπικής εταιρίας σε συγχώνευση. Εξαιρέση από την ως άνω αρχή ισχύει στην περίπτωση κατά την οποία οι εταίροι έχουν συμφωνήσει ότι τη λύση δεν θα ακολουθήσει το στάδιο της εκκαθάρισης (άρθρ. 268 παρ. 1 του Ν. 4072/2012)..

Επί του άρθρου 25: Το εν λόγω άρθρο ρυθμίζει αφενός ορισμένα ειδικά θέματα του περιεχομένου του Σχεδίου σύμβασης συγχώνευσης και αφετέρου το ζήτημα της προσωπικής ευθύνης των εταίρων ή μετόχων για τα χρέη της απορροφώμενης. Στον βαθμό που τόσο η απορροφώσα όσο και η απορροφώμενη είναι προσωπικές εταιρίες, είναι αναγκαίο να καθορίζεται με σαφήνεια τόσο έναντι τρίτων όσο και στις εσωτερικές σχέσεις των εταίρων της απορροφώσας ποιος ή ποιοι εταίροι θα ευθύνονται προσωπικά για τα χρέη της απορροφώμενης. Όσον αφορά τους ετερόρρυθμους εταίρους της απορροφώμενης ετερόρρυθμης ή ετερόρρυθμης κατά μετοχές εταιρίας, αυτοί συνεχίζουν να διατηρούν την εν λόγω ιδιότητά τους, εφόσον η απορροφώσα είναι προσωπική εταιρία. Ωστόσο, επιτρέπονται και παρεκκλίσεις με ρητή συγκατάθεση των εταίρων αυτών, οι οποίες θα πρέπει να επισημαίνονται στο Σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης.

Επί του άρθρου 26: Το εν λόγω άρθρο ρυθμίζει ορισμένα ειδικά ζητήματα σε σχέση αφενός με τη χρονική περίοδο άσκησης του δικαιώματος της παραγράφου 1 του άρθρου 11 εκ μέρους των εταίρων της προσωπικής εταιρίας που μετέχει στη συγχώνευση και αφετέρου με τη σύνταξη γραπτής έκθεσης και την ενημέρωση των εταίρων σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 3 του άρθρου 9, εφόσον το σύνολο των εταίρων της προσωπικής εταιρίας που μετέχει στη συγχώνευση είναι συγχρόνως και διαχειριστές της. Η διάταξη της

παραγράφου 1 ορίζει ότι το δικαίωμα των εταίρων να λαμβάνουν γνώση των εγγράφων της συγχώνευσης για συνεχή χρονική περίοδο που αρχίζει τουλάχιστον οκτώ (8) ημέρες πριν από τη λήψη της απόφασης του άρθρου 27 και λήγει με τη λήψη της. Εξάλλου, το άρθρο 11 του νομοσχεδίου υπηρετεί την ενημέρωση πρωτίστως εκείνων των εταίρων, οι οποίοι δεν μετέχουν στη διαχείριση και ως εκ τούτου στερούνται κατά τεκμήριο της αναγκαίας πληροφόρησης για την οικονομική και νομική σημασία της συγχώνευσης, καθώς και για την προτεινόμενη σχέση ανταλλαγής των μετοχών. Η ανάγκη αυτή προδήλως δεν υφίσταται στην περίπτωση κατά την οποία το σύνολο των εταίρων της προσωπικής εταιρίας που συμμετέχει στη συγχώνευση είναι (και) διαχειριστές της (παρ. 2).

Επί του άρθρου 27: Το εν λόγω άρθρο ρυθμίζει ζητήματα που σχετίζονται με την απόφαση των εταίρων προσωπικής εταιρίας για έγκριση της συμμετοχής της σε συγχώνευση. Η παράγραφος 1 εκκινεί από τον κανόνα που διέπει στο δίκαιο των προσωπικών εταιριών τη λήψη αποφάσεων, σύμφωνα με τον οποίον οι αποφάσεις λαμβάνονται κατ' αρχήν με ομοφωνία. Είναι, ωστόσο, δυνατόν κατ' εφαρμογή της παρ. 1 του άρθρου 253 του Ν. 4072/2013 να προβλεφθούν αποκλίσεις από την αρχή της ομοφωνίας, ώστε να αρκεί η πλειοψηφία για τη λήψη των αποφάσεων. Για την περίπτωση αυτή, το παρόν άρθρο προβλέπει, ότι για την λήψη της απόφασης κατά πλειοψηφία, απαιτείται τουλάχιστον πλειοψηφία των $\frac{3}{4}$ του όλου αριθμού των εταίρων. Ο ομόρρυθμος εταίρος μπορεί να εξαρτήσει τη συγκατάθεσή του στην πραγματοποίηση της συγχώνευσης, από το αν οι λοιποί εταίροι θα δεχθούν να λάβει τη θέση ετερόρρυθμου εταίρου (παρ. 2). Τέλος, υπέρ των διαφωνούντων εταίρων καθώς και υπέρ εκείνων, ως προς τους οποίους δεν έγινε δεκτός ο όρος της παραγράφου 2, προβλέπεται δικαίωμα εξόδου (παρ. 3).

Επί του άρθρου 28: Εισάγοντας εξαίρεση στη γενική ρύθμιση του άρθρου 10, το παρόν άρθρο καθιστά υποχρεωτική τη σύνταξη έκθεσης εμπειρογνώμωνων ως προς την προσωπική εταιρία που μετέχει στη συγχώνευση, μόνον κατόπιν αιτήματος ενός (1) τουλάχιστον από τους εταίρους της. Το σχετικό αίτημα υποβάλλεται το αργότερο πέντε (5) ημέρες πριν από την παρέλευση της προθεσμίας της παραγράφου 1 του άρθρου 26. Στην περίπτωση αυτή, η απόφαση του άρθρου 27 λαμβάνεται μετά την κοινοποίηση της έκθεσης που συντάσσουν οι εμπειρογνώμονες στους εταίρους. .

Επί του άρθρου 29: Το εν λόγω άρθρο ρυθμίζει ζητήματα παραγραφής αξιώσεων τρίτων για εταιρικά χρέη, κατά των ομόρρυθμων εταίρων απορροφώμενης προσωπικής εμπορικής εταιρίας, σε περίπτωση απορρόφησης της από άλλη εταιρία της οποίας οι μέτοχοι ή οι εταίροι δεν ευθύνονται προσωπικά για τα χρέη της. Η προθεσμία παραγραφής των εν λόγω αξιώσεων ορίζεται πενταετής από τη συντέλεση της συγχώνευσης, ενώ κατά τα λοιπά υιοθετούνται κι εδώ οι ρυθμίσεις του άρθρου 269 του Ν. 4072/2012.

Επί του άρθρου 30: Το εν λόγω άρθρο καθορίζει τις εφαρμοζόμενες διατάξεις σε περίπτωση συγχώνευσης με τη συμμετοχή α.ε. Οι διατάξεις του Ν. 4548/2018 εφαρμόζονται ως προς τη μετέχουσα στη συγχώνευση α.ε., εφόσον δεν υπάρχει ειδική ρύθμιση στον παρόντα νόμο.

Επί του άρθρου 31: Το εν λόγω άρθρο ορίζει τη χρονική περίοδο κατά την οποία τίθενται στη διάθεση των μετόχων τα προς εξέταση έγγραφα που προβλέπονται στο άρθρο 11 του νομοσχεδίου.

Επί του άρθρου 32: Η διάταξη του παρόντος άρθρου μεταφέρει στην ελληνική έννομη τάξη την παρ. 2 του άρθρου 93 της Οδηγίας. Αντίστοιχου περιεχομένου είναι η διάταξη του παρ. 2 εδ. 2 του άρθρου 72 ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 33: Με το παρόν άρθρο εισάγεται ειδική διάταξη για τους ομολογιούχους δανειστές, η οποία ανωματώνει τη ρύθμιση του άρθρου 100 της Οδηγίας.

Επί του άρθρου 34: Η παρούσα διάταξη μεταφέρει στο ελληνικό δίκαιο τη διάταξη του άρθρου 101 της Οδηγίας.

Επί του άρθρου 35: Η διάταξη του παρόντος άρθρου αποδίδει τη διάταξη του άρθρου 78 ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 36: Η διάταξη του παρόντος άρθρου αποδίδει τη διάταξη του άρθρου 78^α ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 37: Η διάταξη του παρόντος άρθρου αποδίδει τη διάταξη του άρθρου 79 ΚΝ 2190/1920 (συγχώνευση με εξαγορά).

Επί του άρθρου 38: Η διάταξη του παρόντος άρθρου αποδίδει τη διάταξη του άρθρου 79^α ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 39: Το εν λόγω άρθρο καθορίζει τις εφαρμοζόμενες διατάξεις σε περίπτωση συγχώνευσης με τη συμμετοχή ε.π.ε. Ο Ν. 3190/1955 εφαρμόζεται ως προς τη μετέχουσα στη συγχώνευση εταιρία περιορισμένης ευθύνης, εφόσον δεν υπάρχει ειδική ρύθμιση στον παρόντα νόμο.

Επί του άρθρου 40: Με το παρόν άρθρο ρυθμίζεται κατ' αρχάς η περίπτωση κατά την οποία μία ε.π.ε. είναι η απορροφώσα εταιρία, η δε απορροφώμενη εταιρία έχει άλλη εταιρική μορφή (παρ. 1). Στην περίπτωση αυτή, θα πρέπει στο Σχέδιο της σύμβασης συγχώνευσης να αναφέρονται πλέον των στοιχείων του άρθρου 7, η μερίδα συμμετοχής και τα εταιρικά μερίδια που θα αποκτήσει στην απορροφώσα ε.π.ε. κάθε μέλος της απορροφώμενης εταιρίας. Εφόσον η απορροφώμενη είναι α.ε., δεν είναι απαραίτητο η ονομαστική αξία της εταιρικής συμμετοχής να συμπίπτει με την ονομαστική αξία της μετοχής. Με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου εισάγεται απόκλιση από την υποχρέωση του άρθρου 9 (κατ' αναλογία προς τη ρύθμιση της παραγράφου 2 του άρθρου 26), εφόσον το σύνολο των εταίρων της εταιρίας περιορισμένης ευθύνης που μετέχει στη συγχώνευση είναι συγχρόνως και διαχειριστές της.

Επί του άρθρου 41: Με το παρόν άρθρο ρυθμίζεται η έγκριση της συγχώνευσης από τη συνέλευση των εταίρων, η απόφαση της οποίας λαμβάνεται με την πλειοψηφία της παραγράφου 1 του άρθρου 38 του Ν. 3190/1955. Εξάλλου, η ρύθμιση της παρ. 2 συμπληρώνει τη διάταξη του άρθρου 11 του νομοσχεδίου, όσον αφορά το χρονικό διάστημα κατά το οποίο τα σχετικά έγγραφα τίθενται στη διάθεση των εταίρων προς εξέταση.

Επί του άρθρου 42: Το εν λόγω άρθρο καθορίζει τις εφαρμοζόμενες διατάξεις σε περίπτωση συγχώνευσης με τη συμμετοχή ι.κ.ε.. Οι διατάξεις των άρθρων 43 επ. Ν. 4072/2012 εφαρμόζονται ως προς τη μετέχουσα στη συγχώνευση ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρία, εφόσον δεν υπάρχει ειδική ρύθμιση στον παρόντα νόμο.

Επί του άρθρου 43: Η διάταξη του παρόντος άρθρου αποδίδει τη ρύθμιση του άρθρου 109 παρ. 2 (β) Ν. 4072/2012, η οποία καταργείται από την έναρξη ισχύος του νομοσχεδίου (βλ. άρθρ. 147 στοιχ. γ' του νομοσχεδίου).

Επί του άρθρου 44: Το εν λόγω άρθρο συμπληρώνει τη διάταξη του άρθρου 11 του νομοσχεδίου, όσον αφορά το χρονικό διάστημα κατά το οποίο τα έγγραφα τίθενται στη διάθεση των εταίρων προς εξέταση.

Επί του άρθρου 45: Η διάταξη αυτή ρυθμίζει θέματα παραγραφής αξιώσεων σε βάρος των εταίρων απορροφώμενης ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρίας που έχουν αναλάβει εγγυητικές εισφορές, ορίζοντας ως χρόνο παραγραφής τα τρία έτη, εκτός εάν η αξίωση υπόκειται σε βραχύτερη παραγραφή (πρβλ. επίσης και την ανάλογο περιεχομένου ρύθμιση του άρθρου 29 του νομοσχεδίου σε συνδυασμό με το άρθρο 269 Ν. 4072/2012).

Επί του άρθρου 46: Με τη διάταξη αυτή καθορίζονται οι εφαρμοζόμενες διατάξεις στην περίπτωση συγχώνευσης με συμμετοχή ευρωπαϊκής εταιρίας.

Επί του άρθρου 47: Με τη διάταξη αυτή καθορίζονται οι εφαρμοζόμενες διατάξεις στην περίπτωση συγχώνευσης με συμμετοχή αστικού συνεταιρισμού.

Επί του άρθρου 48: Με τη διάταξη αυτή διευκρινίζεται ότι κατά τον προσδιορισμό της σχέσης ανταλλαγής λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες της νομικής θέσης των συνεταιρίων στον αστικό συνεταιρισμό.

Επί του άρθρου 49: Η παράγραφος 1 του άρθρου αυτού αποδίδει ρύθμιση που ήδη ισχύει βάσει του άρθρου 5 του ν. 1667/1986. Η παράγραφος 2 συμπληρώνει τη διάταξη του άρθρου 11, όσον αφορά τη χρονική περίοδο κατά την οποία τα έγγραφα τίθενται στη διάθεση των εταίρων προς εξέταση.

Επί του άρθρου 50: Με τις ρυθμίσεις του παρόντος άρθρου λαμβάνεται υπόψη το κατά το μάλλον ή ήττον υφιστάμενο προσωπικό στοιχείο και συναφώς η ιδιαιτερότητα των συνεταιρισμών, που εμφανίζουν συνδυασμό σωματειακής οργάνωσης και στοιχείων προσωπικής συνεργασίας και ευθύνης, έναντι όλων των άλλων εταιρικών μορφών (για διαφορετικούς λόγους σε κάθε περίπτωση). Έτσι, παρέχεται δικαίωμα εξόδου στους διαφωνούντες συνεταιίρους, καθώς και δικαίωμα εξαγοράς, εξόδου ή μεταβίβασης μετοχών ή μεριδίων και στους διαφωνούντες εταίρους απορροφώμενης από συνεταιρισμό ανώνυμης ή άλλης εταιρίας, αντίστοιχα. Τα εν λόγω δικαιώματα δεν επιτρέπεται να περιορίζονται από το καταστατικό ούτε παρακωλύεται η άσκησή τους από καταστατικούς όρους που εισάγουν απαγορεύσεις ή δεσμεύσεις μεταβίβασης ή συμμετοχής.

Επί του άρθρου 51: Διευκρινίζεται ότι συστατική ενέργεια έχει αναπτύσσει μόνον η καταχώριση συγχώνευσης με τη συμμετοχή αστικού συνεταιρισμού στο Γ.Ε.ΜΗ., σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 18, χωρίς να θίγεται, πάντως, η (δηλωτική) δημοσιότητα στο μητρώο του άρθρου 14 του Ν. 1667/1986.

Επί του άρθρου 52: Η διάταξη αυτή ρυθμίζει ζητήματα παραγραφής αξιώσεων κατά των συνεταιρίων απορροφώμενου αστικού συνεταιρισμού, ακολουθώντας τον κανόνα της ενιαύσιας παραγραφής που προκύπτει από το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 4 του Ν. 1667/1986.

Επί του άρθρου 53: Με το παρόν άρθρο εντάσσεται στο σύστημα του νόμου και η Ευρωπαϊκή Συνεταιριστική Εταιρία, κατ' αντιστοιχία με τα προβλεπόμενα για την Ευρωπαϊκή Εταιρία, αλλά και προκειμένου να μην υφίσταται αρνητική διάκριση έναντι των αστικών συνεταιρισμών του Ν. 1667/1986. Επιπλέον, καθορίζονται οι διατάξεις που διέπουν τη συγχώνευση με συμμετοχή ευρωπαϊκής συνεταιριστικής εταιρίας.

ΜΕΡΟΣ Γ' – ΔΙΑΣΠΑΣΗ

Επί του άρθρου 54: Η παράγραφος 1 οριοθετεί τις τρεις ειδικότερες μορφές που προσλαμβάνει η διάσπαση, ως οργανωτική πράξη του εταιρικού δικαίου, από τις οποίες οι δύο (μερική διάσπαση και απόσχιση κλάδου) αποτελούν καινοτομία του προτεινόμενου νομοσχεδίου. Η παράγραφος 2 έχει ερμηνευτικό χαρακτήρα και επαναλαμβάνει τη διάταξη του άρθρου 81 παρ. 5 ΚΝ 2190/1920, καθώς κι εκείνη του άρθρου 136 παρ. 3 της Οδηγίας. Η παρ. 3 εισάγει την έννοια του «κλάδου δραστηριότητας», η οποία αποκτά σημασία στο πλαίσιο τόσο της μερικής διάσπασης όσο και της απόσχισης κλάδου δραστηριότητας, εξαιτίας του γεγονότος ότι, στις δύο αυτές μορφές διάσπασης, η διασπώμενη εταιρία διατηρεί τη νομική της προσωπικότητα κι έτσι καθίσταται εφικτή η εκ μέρους της μεταβίβαση μόνον ενός ή περισσότερων κλάδων δραστηριότητάς της (βλ. άρθρα 56 και 57 του νομοσχεδίου). Ορίζεται δε ως κλάδος δραστηριότητας «το σύνολο των στοιχείων τόσο του ενεργητικού όσο και του παθητικού, τα οποία συνιστούν, από οργανωτική άποψη, αυτόνομη εκμετάλλευση, δηλαδή, σύνολο ικανό να λειτουργήσει αυτοδύναμα». Ο εν λόγω ορισμός εναρμονίζεται με τον αντίστοιχο της Οδηγίας 2009/133/ΕΚ (άρθρο 2 στοιχείο ι') σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς στις συγχωνεύσεις και διασπάσεις.

Επί του άρθρου 55: Το παρόν άρθρο οριοθετεί την κοινή διάσπαση, κατ' αντιστοιχία προς το άρθρο 81 παρ. 1-4 του ΚΝ 2190/1920 και περιγράφει τα ουσιώδη γνωρίσματά της. Η συγκεκριμένη μορφή διάσπασης ήταν και η μόνη που προβλεπόταν από το προγενέστερο δίκαιο. Η κοινή διάσπαση -όπως άλλωστε και δύο άλλες μορφές διάσπασης- πραγματοποιείται είτε με απορρόφηση, είτε με σύσταση νέων εταιριών, είτε με απορρόφηση και σύσταση μιας ή περισσότερων εταιριών. Διατυπώνονται ορισμοί για την κοινή διάσπαση με απορρόφηση και περαιτέρω για τη διάσπαση με σύσταση νέας εταιρίας, καθώς και για τη διάσπαση με απορρόφηση και με σύσταση νέων εταιριών.

Επί του άρθρου 56: Με το παρόν άρθρο διατυπώνονται ορισμοί για τη μερική διάσπαση με απορρόφηση και περαιτέρω για τη μερική διάσπαση με σύσταση νέας εταιρίας ή νέων εταιριών, καθώς και για τη μερική διάσπαση με ταυτόχρονη απορρόφηση και σύσταση νέας εταιρίας ή νέων εταιριών. Αντίστοιχη ρύθμιση περιέχεται στην § 123 παρ. 2 του γερμανικού νόμου περί μετασχηματισμών (UmwG).

Η νομοθετική ρύθμιση της μερικής διάσπασης, όπως και της απόσχισης κλάδου δραστηριότητας, και μάλιστα με το πλεονέκτημα της καθολικής διαδοχής, ανταποκρίνεται σε παλαιότερο αίτημα της θεωρίας και της πράξης, καθόσον μάλιστα η απόσχιση κλάδου δραστηριότητας προβλεπόταν - έστω και αποσπασματικώς ρυθμιζόμενη - ήδη από τις διατάξεις των αναπτυξιακών νόμων (ΝΔ 1297/1972 και Ν. 2166/1993), ώστε να είναι από μακρού αναμενόμενη—και επιβεβλημένη—η ρύθμιση αυτή. Η μερική διάσπαση, όπως και η κοινή διάσπαση και η απόσχιση κλάδου δραστηριότητας, πραγματοποιούνται είτε με απορρόφηση είτε με σύσταση νέων εταιριών είτε με απορρόφηση και με σύσταση μιας ή περισσότερων εταιριών.

Ουσιώδη τυπολογικά γνωρίσματα της μερικής διάσπασης είναι αφενός η διατήρηση της νομικής αυτοτέλειας της διασπώμενης εταιρίας και αφετέρου η απόσπαση από αυτήν ενός ή περισσότερων κλάδοι δραστηριότητας, οι οποίοι μεταβιβάζονται με το πλεονέκτημα της καθολικής διαδοχής στην επωφελούμενη εταιρία, έναντι της διάθεσης εταιρικών συμμετοχών της τελευταίας και ενδεχομένως ποσού σε μετρητά που δεν υπερβαίνει το 10 % της ονομαστικής αξίας των εταιρικών αυτών συμμετοχών, προς τους μετόχους ή εταίρους της διασπώμενης εταιρίας. Ενόψει του ότι, στο πλαίσιο της μερικής διάσπασης, η διασπώμενη εταιρία στερείται περιουσιακών στοιχείων της, χωρίς να εισέρχεται στην περιουσία της κάποιο αντάλλαγμα, ενδέχεται να τεθεί ζήτημα συμμόρφωσής της με τις διατάξεις της νομοθεσίας που διέπουν τα στοιχεία της καθαρής της θέσης. Εφόσον, ως αποτέλεσμα της μεταβίβασης ενός ή περισσότερων κλάδων, δεν διασφαλίζεται πλέον η συμμόρφωση αυτή, η συνέλευση των εταίρων ή οι εταίροι της διασπώμενης εταιρίας που καλούνται να εγκρίνουν τη διάσπαση, θα αποφασίσουν ταυτόχρονα και για τη λήψη των απαιτούμενων μέτρων, συμπεριλαμβανομένων των απαραίτητων τροποποιήσεων του καταστατικού της. Στα μέτρα αυτά μπορεί μεταξύ άλλων να περιλαμβάνεται και η μείωση κεφαλαίου, η οποία θα πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τις διατάξεις που διέπουν την οικεία εταιρική μορφή και με επιφύλαξη εφαρμογής του άρθρου 65 για την προστασία των πιστωτών.

Επί του άρθρου 57: Με το παρόν άρθρο διατυπώνονται ορισμοί για την απόσχιση κλάδου με απορρόφηση και περαιτέρω για την απόσχιση κλάδου με σύσταση νέας εταιρίας ή νέων εταιριών, καθώς και για την απόσχιση κλάδου με ταυτόχρονη απορρόφηση και σύσταση νέας εταιρίας ή νέων εταιριών. Αντίστοιχη ρύθμιση περιέχεται στην § 123 παρ. 3 του γερμανικού νόμου περί μετασχηματισμών (UmwG).

Όπως ακριβώς συμβαίνει και στη μερική διάσπαση, η απόσχιση κλάδου διαφυλάσσει τη νομική αυτοτέλεια της διασπώμενης εταιρίας. Σε αντιδιαστολή, ωστόσο, με τη μερική διάσπαση, οι εταιρικές συμμετοχές και ενδεχομένως το ποσό μετρητών που διατίθενται από την επωφελούμενη ή τις επωφελούμενες εταιρίες, περιέρχονται εν προκειμένω στην ίδια τη διασπώμενη εταιρία και όχι στους εταίρους ή μετόχους της. Όπως σε όλες τις

μορφές διάσπασης, πάντως, ο κλάδος ή οι κλάδοι δραστηριότητας που «αποσχίζονται» από τη διασπώμενη εταιρία, μεταβιβάζονται στην επωφελούμενη ή τις επωφελούμενες με καθολική διαδοχή.

Επί του άρθρου 58: Το εν λόγω άρθρο υπαγορεύει την εφαρμογή των διατάξεων του δεύτερου κεφαλαίου του νόμου, στην περίπτωση της διάσπασης με απορρόφηση. Η ρύθμιση ισχύει και για τις τρεις μορφές διάσπασης (κοινή, μερική και απόσχιση).

Επί του άρθρου 59: Το εν λόγω άρθρο ρυθμίζει το περιεχόμενο του Σχεδίου της σύμβασης διάσπασης για όλες τις μορφές διάσπασης, και αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 7 του παρόντος νομοσχεδίου για την συγχώνευση. Η διάταξη ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο το άρθρο 137 της Οδηγίας. Η ρυθμιστική ύλη του άρθρου αντιστοιχεί σε αυτήν του άρθρου 82 παρ. 1 και 2 του ΚΝ 2190/1920. Όπως και στο προγενέστερο δίκαιο, το παρόν άρθρο ρυθμίζει και την περίπτωση κατά την οποία στο Σχέδιο της σύμβασης διάσπασης δεν προβλέπεται η μεταβίβαση στοιχείων του ενεργητικού ή του παθητικού της διασπώμενης εταιρίας στην (κάθε) επωφελούμενη εταιρία. Στην περίπτωση αυτή, η κατανομή των στοιχείων του ενεργητικού ή η ευθύνη για τα στοιχεία του παθητικού καθορίζεται ανάλογα με το ύψος της εισφερόμενης περιουσίας σε κάθε επωφελούμενη εταιρία.

Επί του άρθρου 60: Το εν λόγω άρθρο ρυθμίζει ζητήματα της δημοσίευσης του Σχεδίου της σύμβασης διάσπασης. Αφορά σε όλες τις μορφές διάσπασης και αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 8 του νομοσχεδίου για τη συγχώνευση. Η διάταξη ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο το άρθρο 138 της Οδηγίας και η ρυθμιστική ύλη του αντιστοιχεί σε εκείνη του άρθρου 82 παρ. 4 του ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 61: Το εν λόγω άρθρο καλύπτει όλες τις μορφές διάσπασης και αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 9 του παρόντος νομοσχεδίου για τη συγχώνευση. Η διάταξη ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο το άρθρο 141 της Οδηγίας. Η ρυθμιστική ύλη του άρθρου αντιστοιχεί σε αυτήν του άρθρου 82 παρ. 5 και 6 του προϊσχύσαντος ΚΝ 2190/1920. Οι καινοτομίες που απαντούν στις παραγράφους 1 και 4 της διάταξης έχουν ως πρότυπο τις §§ 127 και 8 παρ. 1 και 2 του γερμανικού UmwG.

Επί του άρθρου 62: Το εν λόγω άρθρο καλύπτει όλες τις μορφές διάσπασης και αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 10 του παρόντος νομοσχεδίου για τη συγχώνευση. Η διάταξη ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο το άρθρο 142 της Οδηγίας. Η ρυθμιστική ύλη του άρθρου αντιστοιχεί σε αυτήν του άρθρου 84 παρ. 1 του ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 63: Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, ως προς όλες τις μορφές διάσπασης, ρύθμιση η οποία αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 11 του παρόντος νομοσχεδίου (συγχώνευση). Η διάταξη ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο το άρθρο 143 της Οδηγίας. Η ρυθμιστική ύλη του άρθρου αντιστοιχεί σε αυτήν του άρθρου 84 παρ. 3 του προϊσχύσαντος ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 64: Το εν λόγω άρθρο αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 12 του παρόντος νομοσχεδίου για τη συγχώνευση. Η διάταξη ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο το άρθρο 145 της Οδηγίας.

Επί του άρθρου 65: Το εν λόγω άρθρο αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 13 του παρόντος νομοσχεδίου για τη συγχώνευση. Η διάταξη ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο το άρθρο 146 της Οδηγίας. Η ρυθμιστική ύλη του άρθρου αντιστοιχεί σε αυτήν του άρθρου 83 του ΚΝ 2190/1920 με την αναγκαία προσαρμογή, ώστε να καλύπτει τις περιπτώσεις της μερικής διάσπασης και της απόσχισης κλάδου. Στις περιπτώσεις της μερικής διάσπασης και της απόσχισης ευθύνονται εις ολόκληρον με την οφειλέτιδα εταιρία, εκτός από τις επωφελούμενες και η διασπώμενη, η οποία συνεχίζει να υφίσταται μετά την ολοκλήρωση της μερικής διάσπασης ή της απόσχισης κλάδου. Η παρ. 4 του άρθρου αναφέρεται στην άκαρπη αναγκαστική εκτέλεση ως ενδεικτική περίπτωση μη ικανοποίησης των πιστωτών. Τέλος, κατά το πρότυπο των §§ 133 και 134 του γερμανικού UmwG, το άρθρο 65 προβλέπει πενταετή παραγραφή των απαιτήσεων των πιστωτών κατά των λοιπών επωφελούμενων

εταιριών ή και της διασπώμενης, αρχόμενη από τη συντέλεση της διάσπασης σύμφωνα με το άρθρο 70 του νομοσχεδίου.

Επί του άρθρου 66: Το εν λόγω άρθρο αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 14 του παρόντος νομοσχεδίου για τη συγχώνευση. Η διάταξη ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο το άρθρο 139 της Οδηγίας. Η ρυθμιστική ύλη του άρθρου αντιστοιχεί σε αυτήν του άρθρου 84 παρ. 2 του ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 67: Το εν λόγω άρθρο αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 15 του παρόντος νομοσχεδίου για τη συγχώνευση. Η διάταξη ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο το άρθρο 148 της Οδηγίας. Η ρυθμιστική ύλη του άρθρου αντιστοιχεί σε αυτήν του άρθρου 84 παρ. 4 εδ 1 του ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 68: Το εν λόγω άρθρο αντιστοιχεί στο άρθρο 16 του παρόντος νομοσχεδίου (συγχώνευση). Η διάταξη ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο το άρθρο 150 της Οδηγίας. Η ρυθμιστική ύλη του άρθρου αντιστοιχεί σε αυτήν του άρθρου 84 παρ. 4 εδ 1 του προϊσχύσαντος ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 69: Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, για όλες τις μορφές διάσπασης, ρύθμιση η οποία, κατά περιεχόμενο αντιστοιχεί στο άρθρο 17 του παρόντος νομοσχεδίου (συγχώνευση). Η διάταξη ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο το άρθρο 150 της Οδηγίας. Η ρυθμιστική ύλη του άρθρου αντιστοιχεί σε αυτήν του άρθρου 84 παρ. 4 εδ 1 του προϊσχύσαντος ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 70: Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, για όλες τις μορφές διάσπασης, ρύθμιση η οποία, κατά περιεχόμενο αντιστοιχεί στο άρθρο 18 του παρόντος νομοσχεδίου (συγχώνευση). Η διάταξη ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο το άρθρο 151 της Οδηγίας. Η ρυθμιστική ύλη του άρθρου αντιστοιχεί σε αυτήν του άρθρου 85 του προϊσχύσαντος ΚΝ 2190/1920, με τις αναγκαίες της προσαρμογές, ώστε να καλύπτονται η μερική διάσπαση και η απόσχιση κλάδου, στο πλαίσιο των οποίων η καθολική διαδοχή αφορά αποκλειστικά τον κλάδο δραστηριότητας που καθορίζεται στη σύμβαση διάσπασης. Ταυτόχρονα, στην μερική διάσπαση και στην απόσχιση κλάδου η διασπώμενη εταιρία δεν παύει να υπάρχει, ενώ εταιρικές συμμετοχές στις επωφελούμενες αποκτούν στη μεν μερική διάσπαση οι μέτοχοι ή εταίροι της διασπώμενης εταιρίας, στη δε απόσχιση κλάδου η ίδια η διασπώμενη εταιρία.

Επί του άρθρου 71: Το εν λόγω άρθρο προβλέπει για την κοινή και τη μερική διάσπαση ρύθμιση η οποία αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 19 του νομοσχεδίου (συγχώνευση). Η διάταξη ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο το άρθρο 152 της Οδηγίας. Η ρυθμιστική ύλη του άρθρου αντιστοιχεί σε αυτήν του άρθρου 84 παρ. 6 του ισχύσαντος ΚΝ 2190/1920. Διευκρινίζεται, ότι στην περίπτωση της απόσχισης κλάδου δεν νοείται άμεση ζημία των εταίρων ή μετόχων, που πρέπει να αποκατασταθεί, ώστε το άρθρο 72 να μην τυγχάνει εφαρμογής εν προκειμένω. Επιπλέον, σε περίπτωση απόσχισης κλάδου δεν προβλέπεται μεν ρητά στο άρθρο 72 ευθύνη των διοικούντων της διασπώμενης εταιρίας έναντι των λοιπών εταιριών που μετέχουν στη διάσπαση, πλην όμως τέτοια ευθύνη δεν πρέπει να αποκλείεται κατά τις γενικές διατάξεις.

Επί του άρθρου 72: Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, για όλες τις μορφές διάσπασης, ρύθμιση η οποία κατά περιεχόμενο αντιστοιχεί στο άρθρο 20 του νομοσχεδίου (συγχώνευση). Η διάταξη ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο το άρθρο 153 της Οδηγίας. Η ρυθμιστική ύλη του άρθρου αντιστοιχεί σε αυτήν του άρθρου 86 του ισχύσαντος ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 73: Το εν λόγω άρθρο αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 21 του παρόντος νομοσχεδίου για τη συγχώνευση. Η ρυθμιστική ύλη του άρθρου αντιστοιχεί σε αυτήν του άρθρου 86 παρ. 4 ΚΝ 2190/1920. Στην παρ. 3 διευκρινίζεται ότι τυχόν αξιώσεις κατά το κοινό δίκαιο μεταξύ της διασπώμενης εταιρίας και της επωφελούμενης ή των επωφελούμενων εταιριών στην απόσχιση κλάδου δεν τίθενται.

Επί του άρθρου 74: Το εν λόγω άρθρο αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 22 του παρόντος νομοσχεδίου για τη συγχώνευση και ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο τα άρθρα 155 και 156 της Οδηγίας. Η ρυθμιστική ύλη του άρθρου αντιστοιχεί σε εκείνη του άρθρου 88 ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 75: Η ρυθμιστική ύλη του άρθρου αντιστοιχεί σε εκείνη του άρθρου 89 ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 76: Το εν λόγω άρθρο καθορίζει το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του ειδικού μέρους για τη διάσπαση, εφόσον συμμετέχει σε αυτήν ομόρρυθμη ή ετερόρρυθμη εταιρία, κοινοπραξίας (βλ. παρ. 3 του άρθρου 293 Ν. 4072/2012), καθώς επίσης και ετερόρρυθμη κατά μετοχές εταιρία. Εφόσον δεν ρυθμίζεται κάτι ειδικώς στο πλαίσιο του νομοσχεδίου, ισχύουν οι διατάξεις του Ν. 4072/2012.

Επί του άρθρου 77: Το παρόν άρθρο εκκινεί από την αρχή ότι είναι δυνατή η συμμετοχή σε διάσπαση λυθείσας προσωπικής εταιρίας (πρβλ. και άρθρ. 3). Εξαιρέση από την ως άνω αρχή ισχύει σε περίπτωση κατά την οποία οι εταίροι έχουν συμφωνήσει ότι τη λύση δεν θα ακολουθήσει το στάδιο της εκκαθάρισης (βλ. άρθρο 268 παρ. 1 Ν. 4072/2012).

Επί του άρθρου 78: Το παρόν άρθρο περιέχει ειδικές ρυθμίσεις όσον αφορά το περιεχόμενο του Σχεδίου της σύμβασης διάσπασης, εφόσον στη διάσπαση συμμετέχει προσωπική εταιρία. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει να αναφέρεται στο σχέδιο σύμβασης διάσπασης ποιος από τους εταίρους της διασπώμενης προσωπικής εταιρίας θα ευθύνεται προσωπικά για τα χρέη της επωφελούμενης προσωπικής εταιρίας. Όσον αφορά τους ετερόρρυθμους εταίρους, αυτοί συνεχίζουν να διατηρούν την ιδιότητά αυτή, εφόσον η επωφελούμενη είναι προσωπική εταιρία, εκτός αν συγκατατεθούν ρητά στην ανάληψη προσωπικής ευθύνης.

Επί του άρθρου 79: Το παρόν άρθρο ρυθμίζει τη χρονική περίοδο κατά την οποία τίθενται στη διάθεση των μετόχων τα προς εξέταση έγγραφα, σύμφωνα με το άρθρο 63 του νομοσχεδίου. Η ενημέρωση παρέλκει, εφόσον το σύνολο των εταίρων της προσωπικής εταιρίας που συμμετέχει στη διάσπαση είναι συγχρόνως και διαχειριστές της.

Επί του άρθρου 80: Η παρούσα ρύθμιση αντιστοιχεί στο άρθρο 27 του ενομοσχεδίου για τη συγχώνευση με τη συμμετοχή προσωπικής εταιρείας. Όπως συμβαίνει στη συγχώνευση, έτσι και στη διάσπαση η ομοφωνία αποτελεί τον κανόνα, μπορεί όμως να γίνει μνεία στην εταιρική σύμβαση, ότι απαιτείται πλειοψηφία τουλάχιστον των $\frac{3}{4}$ του όλου αριθμού των εταίρων. Ο ομόρρυθμος εταίρος μπορεί να εξαρτήσει τη συγκατάθεσή του στη διάσπαση, από το αν θα λάβει τη θέση ετερόρρυθμου εταίρου. Για τους διαφωνούντες εταίρους προβλέπεται δικαίωμα εξόδου.

Επί του άρθρου 81: Με το παρόν άρθρο παρέχεται στους μειοψηφήσαντες εταίρους, ιδίως του ετερόρρυθμους εταίρους, το δικαίωμα να ζητήσουν την εξέταση του σχεδίου σύμβασης διάσπασης από εμπειρογνώμονες με δαπάνες της εταιρίας.

Επί του άρθρου 82: Με τη διάταξη αυτή, ρυθμίζονται θέματα παραγραφής αξιώσεων σε βάρος των ομόρρυθμων εταίρων διασπώμενης προσωπικής εταιρίας, για εταιρικά χρέη (βλ. και το άρθρο 269 παρ. 1 Ν. 4072/2012).

Επί του άρθρου 83: Με το εν λόγω άρθρο οριοθετείται το πεδίο εφαρμογής του νόμου, εφόσον μετέχει στη διάσπαση ανώνυμη εταιρία. Ο Ν. 4548/2018 εφαρμόζεται μόνον εφόσον δεν υπάρχει ειδική ρύθμιση στο νόμο για τους μετασχηματισμούς. Η παρ. 3 ορίζει ότι η διάταξη για τη συγχώνευση με εξαγορά (άρθρ. 38) εφαρμόζεται αναλόγως σε περίπτωση κοινής διάσπασης.

Επί του άρθρου 84: Η διάταξη αυτή ορίζει τη χρονική περίοδο κατά την οποία τίθενται στη διάθεση των μετόχων τα προς εξέταση έγγραφα, σύμφωνα με το άρθρο 63 του νομοσχεδίου.

Επί του άρθρου 85: Η διάταξη του εν λόγω άρθρου μεταφέρει στη διάσπαση με συμμετοχή ανωνύμων εταιριών την παρ. 2 του άρθρου 93 της Οδηγίας.

Επί του άρθρου 86: Με το εν λόγω άρθρο εισάγεται, όπως και στη συγχώνευση (βλ. άρθρο 33 του παρόντος νομοσχεδίου), ειδική ρύθμιση ως προς τους ομολογιούχους δανειστές.

Επί του άρθρου 87: Η διάταξη του άρθρου αυτού μεταφέρει στη διάσπαση με συμμετοχή ανώνυμης εταιρίας τη διάταξη 101 της Οδηγίας.

Επί του άρθρου 88: Η διάταξη του άρθρου αυτού αποδίδει κατά περιεχόμενο τη διάταξη του άρθρου 87 ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 89: Με το εν λόγω άρθρο οριοθετείται το πεδίο εφαρμογής του νόμου, εφόσον μετέχει στη διάσπαση εταιρία περιορισμένης ευθύνης. Ο Ν. 3190/1955 εφαρμόζεται μόνον εφόσον δεν υπάρχει ειδική ρύθμιση στον παρόντα νόμο.

Επί του άρθρου 90: Με τη διάταξη αυτή λαμβάνονται υπόψη οι περιπτώσεις κατά τις οποίες μία ε.π.ε είναι επωφελούμενη, αλλά η διασπώμενη εταιρία έχει άλλη εταιρική μορφή. Σε μία τέτοια περίπτωση στο σχέδιο σύμβασης διάσπασης θα πρέπει να αναφέρονται πέραν των στοιχείων του άρθρου 59 του νομοσχεδίου, η μερίδα συμμετοχής και τα εταιρικά μερίδια που θα αποκτήσει κάθε μέλος της επωφελούμενης εταιρίας. Εφόσον δε η επωφελούμενη είναι α.ε. ή ετερόρυθμη κατά μετοχές, τότε δεν είναι απαραίτητο η ονομαστική αξία της εταιρικής συμμετοχής να συμπίπτει με την ονομαστική αξία της μετοχής. Σύμφωνα με την παρ. 2, δεν απαιτείται γραπτή έκθεση προς τους εταίρους για τη διάσπαση κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 61, ούτε ενημέρωση των εταίρων κατά την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου, εφόσον το σύνολο των εταίρων της εταιρίας περιορισμένης ευθύνης που μετέχει στη διάσπαση είναι συγχρόνως και διαχειριστές της.

Επί του άρθρου 91: Η εν λόγω διάταξη αντιστοιχεί στο άρθρο 41 του νομοσχεδίου για τη συγχώνευση. Κατά συνέπεια εφαρμόζεται και στη διάσπαση η διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 38 ν. 3190/1955 ως προς την αναγκαία πλειοψηφία για την λήψη απόφασης από τη συνέλευση των εταίρων.

Επί του άρθρου 92: Με το παρόν άρθρο οριοθετείται το πεδίο εφαρμογής της διάσπασης με συμμετοχή ι.κ.ε. σε σχέση με το Ν. 4072/2012, ο οποίος εφαρμόζεται μόνον εφόσον δεν υπάρχει ειδική ρύθμιση στο νόμο για τους μετασχηματισμούς.

Επί του άρθρου 93: Η εν λόγω διάταξη αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 43 του νομοσχεδίου για τη συγχώνευση με συμμετοχή ι.κ.ε. Η παρ. 3 ορίζει ότι δεν απαιτείται γραπτή έκθεση προς τους εταίρους για τη διάσπαση, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 61, ούτε ενημέρωση των εταίρων σύμφωνα με την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου, εφόσον το σύνολο των εταίρων της ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρίας που μετέχει στη διάσπαση είναι συγχρόνως και διαχειριστές της.

Επί του άρθρου 94: Με το εν λόγω άρθρο συμπληρώνεται η διάταξη του άρθρου 63 του παρόντος νομοσχεδίου όσον αφορά το χρονικό διάστημα κατά το οποίο τα έγγραφα τίθενται στη διαθεσιμότητα των εταίρων προς εξέταση.

Επί του άρθρου 95: Η εν λόγω διάταξη αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 45 του παρόντος για τη συγχώνευση με συμμετοχή ι.κ.ε. Όπως και στην περίπτωση της συγχώνευσης, έτσι κι εδώ ορίζεται τριετής παραγραφή των αξιώσεων σε βάρος των εταίρων διασπώμενης ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρίας που έχουν αναλάβει εγγυητικές εισφορές, εκτός εάν η αξίωση υπόκειται σε βραχύτερη παραγραφή.

Επί του άρθρου 96: Με το εν λόγω άρθρο καταγράφονται οι εφαρμοστέες διατάξεις σε περίπτωση διάσπασης με συμμετοχή ευρωπαϊκής εταιρίας. Η διάταξη αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 46 του παρόντος νομοσχεδίου για τη συγχώνευση.

Επί του άρθρου 97: Με τη διάταξη αυτή ορίζονται οι εφαρμοστέες διατάξεις στην περίπτωση διάσπασης με συμμετοχή αστικού συνεταιρισμού. Σημειωτέον, ότι η

δυνατότητα διάσπασης με τη συμμετοχή αστικού συνεταιρισμού εισάγεται το πρώτον με τον παρόντα νόμο, καθώς ένας τέτοιος μετασχηματισμός δεν προβλεπόταν στο Ν. 1667/1986.

Επί του άρθρου 98: Διευκρινίζεται, όπως και στο άρθρο 48 για τη συγχώνευση, ότι κατά τον προσδιορισμό της σχέσης ανταλλαγής λαμβάνονται υπόψη συναφείς ιδιαιτερότητες της νομικής θέσης των συνεταίρων.

Επί του άρθρου 99: Η παράγραφος 1 εισάγει ρύθμιση για τον τρόπο λήψης της απόφασης του συνεταιρισμού για τη διάσπαση. Η παράγραφος 2 συμπληρώνει τη διάταξη του άρθρου 63, όσον αφορά το χρονικό διάστημα κατά το οποίο τα έγγραφα τίθενται στη διάθεση των εταίρων προς εξέταση.

Επί του άρθρου 100: Προβλέπεται δικαίωμα εξόδου αντίστοιχο του προβλεπομένου στο άρθρο 50 για τη συγχώνευση. Το δικαίωμα εξόδου δεν παρέχεται σε περίπτωση απόσχισης κλάδου, καθώς αυτή δεν θίγει με όμοιο τρόπο τη νομική θέση των συνεταίρων ή εταίρων.

Επί του άρθρου 101: Διευκρινίζεται, όπως και στο άρθρο 51 για τη συγχώνευση, ότι συστατική ενέργεια έχει μόνο η καταχώριση της διάσπασης στο Γ.Ε.ΜΗ., χωρίς να θίγεται η δηλωτική ενέργεια της δημοσιότητας στο μητρώο του άρθρου 14 του Ν. 1667/1986.

Επί του άρθρου 102: Η διάταξη αυτή ρυθμίζει ζητήματα παραγραφής αξιώσεων κατά των συνεταίρων διασπώμενου συνεταιρισμού, ακολουθώντας τον κανόνα της ενιαίας παραγραφής που προκύπτει από το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 4 του Ν. 1667/1986.

Επί του άρθρου 103: Ισχύουν και εδώ αντίστοιχα όσα εκτέθηκαν για τη συγχώνευση με συμμετοχή ΕΣΕτ (βλ. άρθρο 53 του νομοσχεδίου).

ΜΕΡΟΣ Δ' – ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ

Επί του άρθρου 104: Το εν λόγω άρθρο συνοψίζει τα βασικά τυπολογικά γνωρίσματα της μετατροπής, ως αυτοτελούς πράξης του εταιρικού δικαίου και ως επιμέρους μορφής εταιρικού μετασχηματισμού, σύμφωνα με τη γενική πρόβλεψη του άρθρου 1 στοιχ. γ' του παρόντος νομοσχεδίου. Η μετατροπή είναι διαδικασία μετασχηματισμού στην οποία μετέχει ένα μόνο από τα υποκείμενα εταιρικών μετασχηματισμών που προσδιορίζονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 2, το οποίο, χωρίς να λυθεί και να τεθεί υπό εκκαθάριση, μεταβάλλει τη νομική μορφή του σε άλλη εταιρική μορφή της ίδιας διάταξης, διατηρώντας συγχρόνως τη νομική του προσωπικότητα, δηλαδή χωρίς αλλαγή της ταυτότητας του νομικού προσώπου της παλιάς (μετατραπέισης) εταιρίας.

Επί του άρθρου 105: Το περιεχόμενο του άρθρου αυτού αντιστοιχεί στο περιεχόμενο των άρθρων 106 παρ. 2 εδ. α' και 107 παρ. 2 εδ. α' Ν. 4072/2012 για τη μετατροπή ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρίας σε άλλη εταιρική μορφή και αντιστρόφως, αντίστοιχα. Από διαδικαστική άποψη, η μετατροπή δεν εξαντλείται στην τροποποίηση του καταστατικού ή, αναλόγως, της εταιρικής σύμβασης της μετατρεπόμενης εταιρίας, αλλά σηματοδοτεί την αλλαγή του συστήματος κανόνων που ρυθμίζουν όλη τη λειτουργία της και τις έννομες σχέσεις της, τόσο στις εσωτερικές όσο και στις εξωτερικές σχέσεις της, δηλαδή, έναντι των τρίτων. Μάλιστα, αυτή η μετάβαση και υπαγωγή σε καινούργιο νομοθετικό καθεστώς έχει ιδιαίτερη σημασία, όταν οι διατάξεις που διέπουν την ίδρυση της εταιρίας με τη νέα νομική μορφή της προβλέπουν αυστηρότερες προϋποθέσεις σε σχέση με τις διατάξεις που διέπουν την ίδρυσή της με την παλιά μορφή (π.χ. μετατροπή προσωπικής εταιρίας σε κεφαλαιουχική ή ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρίας ή εταιρίας περιορισμένης ευθύνης σε ανώνυμη εταιρία), και τούτο ενόψει του κινδύνου παράκαμψής τους. Το άρθρο 105 εξασφαλίζει την εφαρμογή, στο πλαίσιο της μετατροπής, των διατάξεων που διέπουν την

ίδρυση της εταιρίας με τη νέα νομική μορφή της, στο μέτρο που το περιεχόμενό τους δεν καλύπτεται ήδη από τη ρυθμιστική ύλη του παρόντος νομοσχεδίου.

Επί του άρθρου 106: Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, για όλες τις περιπτώσεις μετατροπής, ρύθμιση η οποία, κατά το βασικό της περιεχόμενο αντιστοιχεί στο άρθρο 9 του παρόντος νομοσχεδίου (συγχώνευση).

Η υποχρέωση του οργάνου διοίκησης της υπό μετατροπή εταιρίας για τη σύνταξη λεπτομερούς έκθεσης, στην οποία επεξηγεί και δικαιολογεί, από νομική και οικονομική άποψη, τη μεταβολή της νομικής μορφής της και ειδικότερα τη θέση των μετόχων ή των εταίρων στην εταιρία υπό τη νέα νομική μορφή και, επιπλέον, περιέχει σχέδιο της απόφασης της συνέλευσης των μετόχων ή των εταίρων για τη μετατροπή, θεσπίζεται για πρώτη φορά στο ελληνικό δίκαιο κατά το πρότυπο του γερμανικού νόμου για τους μετασχηματισμούς (§ 192 παρ. 1 UmwG). Επισημαίνεται ότι στην Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2017/1132 όσον αφορά τις διασυννοριακές μετατροπές, συγχωνεύσεις και διασπάσεις, προβλέπεται (άρθρο 86δ) η κατάρτιση σχεδίου μετατροπής. Το παρόν νομοσχέδιο προκρίνει την έκθεση ως απλούστερη διατύπωση.

Επί του άρθρου 107: Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, για όλες τις περιπτώσεις μετατροπής, ρύθμιση η οποία κατά περιεχόμενο αντιστοιχεί στο άρθρο 11 του παρόντος νομοσχεδίου (συγχώνευση).

Επί του άρθρου 108: Η μετατροπή αποτελεί δομική εταιρική μεταβολή. Για τον λόγο αυτό, θεμελιώδης προϋπόθεση για τη συντέλεσή της είναι η λήψη απόφασης από τη γενική συνέλευση των μετόχων ή τους εταίρους της υπό μετατροπή εταιρίας. Η σχετική αρμοδιότητα είναι αποκλειστική. Αντίστοιχες με το άρθρο 108 είναι οι καταργούμενες πλέον (με το άρθρο 147 στοιχ. α' έως δ' του παρόντος νομοσχεδίου) προβλέψεις: των άρθρων 66 παρ. 1 (μετατροπή ανώνυμης εταιρίας σε εταιρία περιορισμένης ευθύνης), 66α παρ. 1 (μετατροπή ανώνυμης εταιρίας σε ομόρρυθμη ή ετερόρρυθμη εταιρία) και 67 παρ. 1 (μετατροπή εταιρίας περιορισμένης ευθύνης σε ανώνυμη εταιρία) και παρ. 2 (μετατροπή ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας σε ανώνυμη εταιρία) του ΚΝ 2190/1920· του άρθρου 53 παρ. 1 Ν. 3190/1955 (για τη μετατροπή ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας σε εταιρία περιορισμένης ευθύνης)· των άρθρων 106 παρ. 1 (μετατροπή ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρίας σε άλλη εταιρική μορφή), 107 παρ. 1 (μετατροπή άλλης εταιρικής μορφής σε ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρία), 282 παρ. 2 (μετατροπή ετερόρρυθμης εταιρίας σε ομόρρυθμη εταιρία), 282Α παρ. 1 (μετατροπή ομόρρυθμης εταιρίας σε ετερόρρυθμη εταιρία) και 283 παρ. 1 (μετατροπή εταιρίας περιορισμένης ευθύνης σε ομόρρυθμη ή ετερόρρυθμη εταιρία) Ν. 4072/2012· και τέλος, του άρθρου 16 παρ. 2 (μετατροπή ανώνυμης εταιρίας και εταιρίας περιορισμένης ευθύνης σε συνεταιρισμό) και 3 (μετατροπή ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας σε συνεταιρισμό) του Ν. 1667/1986. Η απόφαση της γενικής συνέλευσης ή των εταίρων λαμβάνεται όπως ορίζεται στον νόμο ή το καταστατικό της υπό μετατροπή εταιρίας. Συμπληρωματικές του άρθρου 108 είναι οι ευρισκόμενες στο ειδικό μέρος για τη μετατροπή διατάξεις των άρθρων 121 παρ. 1 (μετατροπή προσωπικών εταιριών), 130 παρ. 1 (μετατροπή εταιρίας περιορισμένης ευθύνης) και παρ. 2 (μετατροπή κεφαλαιουχικής εταιρίας σε ομόρρυθμη εταιρία) και 136 παρ. 1 (μετατροπή αστικού συνεταιρισμού).

Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 108 προβλέπει ρύθμιση η οποία, κατά περιεχόμενο αντιστοιχεί στο άρθρο 14 παρ. 2 του παρόντος νομοσχεδίου (συγχώνευση).

Επί του άρθρου 109: Το άρθρο 109 ορίζει το ελάχιστο υποχρεωτικό περιεχόμενο της απόφασης της συνέλευσης ή των εταίρων για τη μετατροπή, σύμφωνα με το άρθρο 108. Η πρόβλεψη είναι γενική, δηλαδή ισχύει για όλες αδιακρίτως τις περιπτώσεις μετατροπών, συμπληρώνεται δε από τις ειδικές και προσαρμοσμένες στις ιδιορρυθμίες της εκάστοτε περίπτωσης μετατροπής προβλέψεις των άρθρων 122 παρ. 1 και παρ. 2 (μετατροπή

προσωπικών εταιριών), 131 παρ. 1 (μετατροπή κεφαλαιουχικών εταιριών) και 134 (μετατροπή ευρωπαϊκής εταιρίας σε ανώνυμη εταιρία και αντιστρόφως). Ειδικότερα, με τα στοιχ. β' και δ' του άρθρου 109 αναγορεύονται σε υποχρεωτικό περιεχόμενο της απόφασης ο ποσοτικός και ποιοτικός προσδιορισμός των εταιρικών συμμετοχών στην εταιρία υπό τη νέα νομική μορφή της. Το στοιχ. γ' επαναλαμβάνει κατ' ουσία τη γνωστή κυρίως από τον ΚΝ. 2190/1920 πρόβλεψη των καταργούμενων πλέον (με το άρθρο 147 στοιχ. α' του παρόντος νομοσχεδίου) άρθρων 66 παρ. 1 εδ. γ' (μετατροπή ανώνυμης εταιρίας σε εταιρία περιορισμένης ευθύνης), 66α παρ. 1 εδ. β' (μετατροπή ανώνυμης εταιρίας σε ομόρρυθμη ή ετερόρρυθμη εταιρία), 67 παρ. 1 εδ. δ' (μετατροπή εταιρίας περιορισμένης ευθύνης σε ανώνυμη εταιρία) και παρ. 2 εδ. γ' (μετατροπή ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας σε ανώνυμη εταιρία).

Επί του άρθρου 110: Η εταιρία μπορεί και υπό τη νέα νομική μορφή της να διατηρήσει την παλιά επωνυμία της (συνέχεια της εταιρικής επωνυμίας), με αντίστοιχη προσαρμογή των ενδείξεων που προσδιορίζουν τη νέα μορφή της, αφού κύριο χαρακτηριστικό της μετατροπής είναι η συνέχεια του νομικού προσώπου της παλιάς εταιρίας (βλ. επί του άρθρου 104). Για τον ίδιο λόγο, δεν απαιτείται προσθήκη ένδειξης στην επωνυμία που να υποδηλώνει σχέση διαδοχής (αφού δεν υπάρχει τέτοια σχέση). Πρόκειται για διάταξη αντίστοιχη των καταργούμενων πλέον (με το άρθρο 147 στοιχ. α' και β') διατάξεων των άρθρων 67 παρ. 2 εδ. η' του ΚΝ. 2190/1920 (μετατροπή ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας σε ανώνυμη εταιρία) και 53 παρ. 3 του Ν. 3190/1955 (μετατροπή ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας σε εταιρία περιορισμένης ευθύνης). Πάντως, η εν λόγω δυνατότητα τελεί υπό την (αυτονόητη) επιφύλαξη τυχόν περιορισμών που προκύπτουν από τις οικείες διατάξεις της εταιρικής νομοθεσίας (π.χ. άρθρο 1 παρ. 5 του Ν. 1667/1986).

Επί του άρθρου 111: Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, για όλες τις περιπτώσεις μετατροπής, ρύθμιση η οποία, κατά το βασικό περιεχόμενό της αντιστοιχεί στο άρθρο 16 του παρόντος νομοσχεδίου (συγχώνευση). Όπως και η συγχώνευση, η μετατροπή υποβάλλεται στις διατυπώσεις δημοσιότητας του ν. 3419/2005, αφού προηγηθεί έλεγχος νομιμότητας των πράξεων και των διατυπώσεων που επιβάλλει το παρόν νομοσχέδιο στην υπό μετατροπή εταιρία, με σημείο αναφοράς τις διατάξεις του παρόντος νομοσχεδίου, της εταιρικής νομοθεσίας που διέπει την υπό μετατροπή εταιρία, του καταστατικού της, καθώς και των διατάξεων του ν. 3419/2005. Η διαφορά έναντι της συγχώνευσης είναι ότι η κλιμάκωση του συστήματος διοικητικού ελέγχου γίνεται σε δύο επίπεδα, αντί τριών. Σε περίπτωση μετατροπής ανώνυμης εταιρίας ή ευρωπαϊκής εταιρίας (SE) σε εταιρία άλλης μορφής και αντιστρόφα, απαιτείται εγκριτική απόφαση του Περιφερειάρχη (του οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης δεύτερου βαθμού, στην περιφέρεια του οποίου έχει την έδρα της η υπό μετατροπή εταιρία), η οποία εκδίδεται μετά την ολοκλήρωση του ελέγχου νομιμότητας. Σε κάθε άλλη περίπτωση, η δημοσιότητα στο Γ.Ε.ΜΗ. ενεργείται από την αρμόδια υπηρεσία Γ.Ε.ΜΗ., μετά την ολοκλήρωση του ελέγχου νομιμότητας, χωρίς την έκδοση εγκριτικής απόφασης.

Επί του άρθρου 112: Με το παρόν άρθρο προσδιορίζονται τα στοιχεία που υποβάλλονται στη δημοσιότητα του ν. 3419/2005 κατά το άρθρο 111 παρ. 1.

Επί του άρθρου 113: Με το παρόν άρθρο ορίζεται ο χρόνος επέλευσης των αποτελεσμάτων της μετατροπής, με σημείο αναφοράς την καταχώριση στο Γ.Ε.ΜΗ. (με συστατική ενέργεια) της απόφασης των μετόχων ή των εταίρων κατά το άρθρο 108. Αν όμως το καταστατικό της εταιρίας υπό τη νέα νομική μορφή της έχει περιβληθεί τον τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου κατά τα προβλεπόμενα στα άρθρα 122 παρ. 3 (μετατροπή προσωπικών εταιριών) και 131 παρ. 1 (μετατροπή κεφαλαιουχικών εταιριών), κρίσιμη για την επέλευση των αποτελεσμάτων της μετατροπής καθίσταται η καταχώριση του συμβολαιογραφικού εγγράφου. Πάντως, και στις δύο περιπτώσεις τα αποτελέσματα της μετατροπής επέρχονται άμεσα και δεν εξαρτώνται από την έκβαση της διαδικασίας προστασίας των δανειστών της υπό μετατροπή εταιρίας κατά το άρθρο 114 (βλ. σχετικώς επί του άρθρου αυτού).

Επίσης, προσδιορίζονται τα αποτελέσματα της μετατροπής, όπως είναι ήδη γνωστά από τις καταργούμενες πλέον (με το άρθρο 147 στοιχ. α' έως δ') προβλέψεις: των άρθρων 66 παρ. 2 (μετατροπή ανώνυμης εταιρίας σε εταιρία περιορισμένης ευθύνης), 66α παρ. 2 (μετατροπή ανώνυμης εταιρίας σε ομόρρυθμη ή ετερόρρυθμη εταιρία) και 67 παρ. 1 εδ. ζ' και η' (μετατροπή εταιρίας περιορισμένης ευθύνης σε ανώνυμη εταιρία) και παρ. 2 εδ. ε' και στ' (μετατροπή ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας σε ανώνυμη εταιρία) του ΚΝ 2190/1920 των άρθρων 53 παρ. 2 και 51 παρ. 2 εδ. γ' του Ν. 3190/1955 (μετατροπή ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας σε εταιρία περιορισμένης ευθύνης) των άρθρων 106 παρ. 2 (μετατροπή ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρίας σε άλλη εταιρική μορφή), 107 παρ. 4 (μετατροπή άλλης εταιρικής μορφής σε ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρία), 282Α παρ. 2 (μετατροπή ομόρρυθμης εταιρίας σε ετερόρρυθμη εταιρία) και 283 παρ. 2 (μετατροπή εταιρίας περιορισμένης ευθύνης σε ομόρρυθμη ή ετερόρρυθμη εταιρία) του Ν. 4072/2012 και τέλος, του άρθρου 16 παρ. 5 του Ν. 1667/1986 (μετατροπή εταιρίας σε αστικό συνεταιρισμό). Επιπλέον, διατυπώνεται με σαφήνεια το βασικό χαρακτηριστικό της συνέχειας του νομικού προσώπου, τόσο μέσω της διευκρίνισης ότι δεν λαμβάνει χώρα μεταβίβαση της περιουσίας της μετατραπείσας εταιρίας ούτε με καθολική διαδοχή (όπως το τελευταίο υποστηριζόταν εν μέρει στο ισχύον μέχρι σήμερα δίκαιο) όσο και μέσω της ρητής πρόβλεψης περί συνέχειας των εταιρικών συμμετοχών στη εταιρία υπό τη νέα νομική μορφή της.

Επί του άρθρου 114: Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, για όλες τις περιπτώσεις μετατροπής, ρύθμιση η οποία κατά περιεχόμενο αντιστοιχεί στα άρθρα 13 και 34 του παρόντος νομοσχεδίου (συγχώνευση). Επισημαίνεται ότι η θεσπιζόμενη διάταξη αφίσταται σημαντικά της ρύθμισης του καταργούμενου πλέον (με το άρθρο 147 στοιχ. γ') άρθρου 107 παρ. 3 του Ν. 4072/2012. Η τελευταία διάταξη αφορούσε ειδικά στη μετατροπή άλλης εταιρικής μορφής σε ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρία, όμως ήταν η μοναδική, στο πλαίσιο του ισχύοντος μέχρι σήμερα δικαίου, που ρύθμιζε το ακανθώδες πρόβλημα της προστασίας των πιστωτών της υπό μετατροπή εταιρίας, με τρόπο που εξαρτούσε την επέλευση των αποτελεσμάτων της μετατροπής όχι από την καταχώριση στο Γ.Ε.ΜΗ. αλλά από την έκβαση της διαδικασίας προστασίας των πιστωτών που πρότειναν αντιρρήσεις στη μετατροπή. Με σκοπό την ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου και την αποτροπή καταστάσεων αβεβαιότητας ως προς τη συντέλεση ή μη της μετατροπής, αλλά και την αποθάρρυνση φαινομένων προβολής αξιώσεων παροχής προστασίας από κακόπιστους δανειστές της υπό μετατροπής εταιρίας, προκρίνεται η λύση του διαχωρισμού των δύο ζητημάτων (συντέλεση μετατροπής – επαρκής προστασία δανειστών), ώστε να καθίσταται δυνατή η απρόσκοπτη συνέχιση της διαδικασίας της μετατροπής. Αντίστοιχη λύση υιοθετεί και ο γερμανικός νόμος (UmwG) περί μετασχηματισμών (βλ. συνδυασμό §§ 204 και 22).

Επί του άρθρου 115: Θεσπίζεται διάταξη για την ευθύνη των μελών του διοικητικού συμβουλίου και των διαχειριστών της υπό μετατροπή εταιρίας για τυχόν πταίσμα τους κατά την προετοιμασία και την πραγματοποίηση της μετατροπής. Πρόκειται για ειδικό πραγματικό ευθύνης, το οποίο συνιστά αυτοτελή νομική βάση για την άσκηση αξιώσεων από τους θιγόμενους μετόχους ή εταίρους της υπό μετατροπή εταιρίας (και όχι από την ίδια την εταιρία, η οποία μπορεί να επωφεληθεί μόνο των διατάξεων της λοιπής νομοθεσίας). Κατά τα λοιπά, η ρύθμιση του εν λόγω άρθρου, η οποία αφορά σε όλες τις περιπτώσεις μετατροπής, αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 19 του παρόντος νομοσχεδίου (συγχώνευση).

Επί του άρθρου 116: Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, για όλες τις περιπτώσεις μετατροπής, ρύθμιση η οποία, κατά περιεχόμενο αντιστοιχεί στο άρθρο 20 του παρόντος νομοσχεδίου (συγχώνευση). Η κήρυξη της ακυρότητας της μετατροπής με τελεσίδικη δικαστική απόφαση, λόγω ακυρότητας ή ακυρωσίας της απόφασης της γενικής συνέλευσης των μετόχων ή των εταίρων κατά το άρθρο 108, επιφέρει την ανατροπή της και σηματοδοτεί την επάνοδο στην αρχική εταιρική μορφή. Προβλέπονται, ωστόσο, κι εδώ οι ίδιες ασφαλιστικές

δικλείδες με το άρθρο 20 του νομοσχεδίου, για τον περιορισμό των λόγων και των συνεπειών της ακυρότητας καθώς και την ίση των ελαττωμάτων.

Επί του άρθρου 117: Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, για όλες τις περιπτώσεις μετατροπής, ρύθμιση η οποία, κατά περιεχόμενο αντιστοιχεί στο άρθρο 21 του παρόντος νομοσχεδίου (συγχώνευση). Ο μη δίκαιος και λογικός καθορισμός των εταιρικών συμμετοχών στην εταιρία υπό τη νέα νομική μορφή της δεν δύναται να επηρεάσει το κύρος της μετατροπής, αλλά απομονώνεται ως πρόβλημα αποκλειστικά στη σχέση μεταξύ εταιρίας και εταίρου, αποτελώντας αντικείμενο αξίωσης του εταίρου για αποζημίωσή του από την εταιρία. Από πρακτική άποψη, η δυνατότητα εφαρμογής της διάταξης εντοπίζεται στις περιπτώσεις μετατροπών για τις οποίες δεν απαιτείται η λήψη ομόφωνης απόφασης.

Επί του άρθρου 118: Εισάγονται ειδικές διατάξεις (άρθρα 118 έως 127), συμπληρωματικές των γενικών διατάξεων των άρθρων 104 επ., για τη μετατροπή προσωπικών εταιριών και συγκεκριμένα ομόρρυθμης, ετερόρρυθμης εταιρίας καθώς και κοινοπραξίας κατά το άρθρο 293 παρ. 3 του Ν. 4072/2012, σε άλλη προσωπική ή κεφαλαιουχική εταιρία ή αστικό συνεταιρισμό, με τις οποίες (διατάξεις) προσαρμόζεται η διαδικασία της μετατροπής στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εν λόγω εταιριών. Η ισχύς τους είναι αποκλειστική, όμως στο μέτρο που διαπιστώνεται ρυθμιστικό κενό, εφαρμόζονται οι διατάξεις του έβδομου μέρους του Ν. 4072/2012 για την εκάστοτε εταιρική μορφή. Οι ίδιες διατάξεις (άρθρα 118 έως 127) εφαρμόζονται και σε περίπτωση μετατροπής ετερόρρυθμης κατά μετοχές εταιρίας, εκτός αν προβλέπεται διαφορετικά από τις διατάξεις που διέπουν την εν λόγω εταιρία. Η συγκεκριμένη εταιρική μορφή δεν συναντάται στις συναλλαγές, πλην όμως κρίνεται σκόπιμο να μην εξαιρεθεί από τις θεσπιζόμενες διατάξεις, με βάση την εκτίμηση ότι η ρύθμιση της δυνατότητας μετατροπής της σε άλλη εταιρική μορφή μπορεί να είναι χρήσιμη για ετερόρρυθμες κατά μετοχές εταιρίες που τυχόν υπάρχουν. Σε περίπτωση μετατροπής σε αστικό συνεταιρισμό, για τη συντέλεση της μετατροπής εφαρμόζεται το άρθρο 113, δηλαδή καθιερώνεται αποκλειστική συστατική ενέργεια της καταχώρισης στο Γ.Ε.ΜΗ., ενώ η ενέργεια της δημοσιότητας στο μητρώο του άρθρου 14 του Ν. 1667/1986 αναπτύσσει απλώς δηλωτική ενέργεια.

Επί του άρθρου 119: Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, για τις περιπτώσεις μετατροπής προσωπικής εταιρίας ή ετερόρρυθμης κατά μετοχές εταιρίας, ρύθμιση η οποία, κατά το βασικό της περιεχόμενο αντιστοιχεί στο άρθρο 24 του παρόντος νομοσχεδίου (συγχώνευση).

Πρόκειται για διάταξη συμπληρωματική του γενικής ισχύος άρθρου 3 του παρόντος νομοσχεδίου. Ενώ το άρθρο 3 παρ. 1 επιτρέπει γενικά τον εταιρικό μετασχηματισμό λυθείσας εταιρίας – υποκειμένου εταιρικού μετασχηματισμού κατά το άρθρο 2 παρ. 1, εφόσον δεν άρχισε η διανομή του προϊόντος της εκκαθάρισης, το άρθρο 119 αφορά ειδικά τη μετατροπή λυθείσας εταιρίας, την οποία επιτρέπει, εκτός αν οι εταίροι έχουν συμφωνήσει να μην ακολουθήσει εκκαθάριση (άρθρο 268 παρ. 1 του Ν. 4072/2012).

Επί του άρθρου 120: Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, για τις περιπτώσεις μετατροπής προσωπικής εταιρίας ή ετερόρρυθμης κατά μετοχές εταιρίας, ρύθμιση η οποία, κατά το βασικό της περιεχόμενο αντιστοιχεί στο άρθρο 26 του παρόντος νομοσχεδίου (συγχώνευση).

Η ανάγκη σύνταξης γραπτής έκθεσης ενημέρωσης κατά το άρθρο 106 παρ. 1 δεν συντρέχει, όταν όλοι οι εταίροι της υπό μετατροπή εταιρίας είναι σε θέση να συμπράξουν στην προετοιμασία της μετατροπής και να επηρεάσουν την έκβασή της, επειδή είναι συγχρόνως και διαχειριστές της. Επίσης οριοθετούνται τα χρονικά όρια του θεσπιζόμενου στο άρθρο 107 δικαιώματος πληροφόρησης των εταίρων.

Επί του άρθρου 121: Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, για τις περιπτώσεις μετατροπής προσωπικής εταιρίας ή ετερόρρυθμης κατά μετοχές εταιρίας, ρύθμιση η οποία, κατά το

βασικό της περιεχόμενο αντιστοιχεί στο άρθρο 27 του παρόντος νομοσχεδίου (συγχώνευση).

Όπως και στη συγχώνευση, η πρόβλεψη της κατ' εξαίρεση δυνατότητας λήψης απόφασης με πλειοψηφία 3/4 τουλάχιστον του όλου αριθμού των εταίρων, δυνάμει σχετικής ρήτρας στην εταιρική σύμβαση, είναι γνωστή από το άρθρο 253 παρ. 2 του Ν. 4072/2012 (το οποίο αναγνωρίζει τη δυνατότητα λήψης πλειοψηφικής απόφασης για την ομόρρυθμη εταιρία και περαιτέρω, μέσω των άρθρων 271 παρ. 2 και 293 παρ. 3 του ίδιου νόμου, για την ετερόρρυθμη εταιρία και την κοινοπραξία αντίστοιχα), έχει δε ως πρότυπο το γερμανικό νόμο (§ 217 παρ. 1) περί μετασχηματισμών (UmwG).

Η παρ. 2 καλύπτει καταρχήν περιπτώσεις που για έναν ή περισσότερους από τους υφιστάμενους εταίρους η μετατροπή επάγεται τη θεμελίωση παράλληλης (με την εταιρία υπό τη νέα νομική μορφή της) ευθύνης για τα εταιρικά χρέη, π.χ. με την ιδιότητα του ομόρρυθμου εταίρου ή του εταίρου ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρίας που λαμβάνει μερίδια που αντιστοιχούν σε εγγυητική εισφορά (η τελευταία περίπτωση ρυθμιζόταν, μέχρι σήμερα, από την καταργούμενη πλέον, με το άρθρο 148 στοιχ. γ', διάταξη του άρθρου 107 παρ. 1 εδ. β' του Ν. 4072/2012). Για τη μετατροπή απαιτείται η ρητή συναίνεση των εταίρων αυτών, ακόμη και αν κατά τα λοιπά η απόφαση για τη μετατροπή μπορεί να μην ληφθεί ομόφωνα αλλά με πλειοψηφία 3/4 του όλου αριθμού των εταίρων. Αντίστοιχα ισχύουν σε περίπτωση μετατροπής σε ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρία για εταίρους που πρόκειται να λάβουν μερίδια που αντιστοιχούν σε εξωκεφαλαιακές εισφορές, κατά το πρότυπο της καταργούμενης πλέον (με το άρθρο 147 στοιχ. γ') διάταξης του άρθρου 107 παρ. 1 εδ. β' του Ν. 4072/2012.

Επί του άρθρου 122: Η παρ. 1 του εν λόγω άρθρου προβλέπει, για τις περιπτώσεις μετατροπής προσωπικής εταιρίας ή ετερόρρυθμης κατά μετοχές εταιρίας, ρύθμιση η οποία, κατά το βασικό της περιεχόμενο αντιστοιχεί στο άρθρο 25 παρ. 1 του παρόντος νομοσχεδίου (συγχώνευση).

Με την παρ. 2 κατ' ουσία διατηρείται σε ισχύ το περιεχόμενο της καταργούμενης πλέον (με το άρθρο 148 στοιχ. α') διάταξης του άρθρου 67 παρ. 2 εδ. γ' του ΚΝ 2190/1920 (μετατροπή ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας σε ανώνυμη εταιρία) και επαναλαμβάνεται η διάταξη του άρθρου 87 παρ. 3 του Ν. 4548/2018. Στην παρ. 3 ορίζεται τότε η απόφαση των εταίρων για τη μετατροπή πρέπει να αποτυπωθεί σε συμβολαιογραφικό έγγραφο (π.χ. πλην των ρητά αναφερόμενων περιπτώσεων, όταν προβλέπεται η είσοδος στην εταιρία υπό τη νέα νομική μορφή της εταιρίας που εισφέρει ακίνητο).

Επί του άρθρου 123: Προβλέπεται υποχρέωση εξακρίβωσης της αξίας της περιουσίας της υπό μετατροπή εταιρίας σε περίπτωση μετατροπής της σε κεφαλαιουχική εταιρία και δημοσίευσης της σχετικής έκθεσης, κατά το πρότυπο των καταργούμενων πλέον (με το άρθρο 147 στοιχ. α') διατάξεων του άρθρου 67 παρ. 1 εδ. α' (μετατροπή ε.π.ε. σε α.ε.) και παρ. 2 (μετατροπή ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας σε α.ε.) του ΚΝ 2190/1920.

Η παρ. 3 εδ. α' διατυπώνεται κατά το πρότυπο της καταργούμενης πλέον (με το άρθρο 147 στοιχ. α') διάταξης του άρθρου 67 παρ. 1 εδ. β' του ΚΝ 2190/1920 (μετατροπή ε.π.ε. σε α.ε.), ενώ παρόμοια είναι η ρύθμιση και του γερμανικού νόμου (§ 220 παρ. 1) περί μετασχηματισμών (UmwG). Με το εδ. β' κατ' ουσία διατηρείται σε ισχύ το περιεχόμενο των καταργούμενων πλέον (με το άρθρο 147 στοιχ. α' και γ') άρθρων 66 παρ. 1 εδ. β' (μετατροπή α.ε. σε ε.π.ε.), 67 παρ. 1 εδ. γ' (μετατροπή ε.πε. σε α.ε.) και παρ. 2 εδ. β' (μετατροπή ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας σε α.ε.) του ΚΝ 2190/1920 και 106 παρ. 2 εδ. στ' (μετατροπή ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρίας σε άλλη εταιρική μορφή) του Ν. 4072/2012. Σκοπός είναι η προάσπιση της εγγυητικής για τα συμφέροντα των εταιρικών δανειστών λειτουργίας του κεφαλαίου.

Επί του άρθρου 124: Το εν λόγω άρθρο αποδίδει τη ρύθμιση της καταργούμενης πλέον (με το άρθρο 147 στοιχ. α') διάταξης του άρθρου 67 παρ. 3 του ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 125: Με το εν λόγω άρθρο κατ' ουσία διατηρείται σε ισχύ το περιεχόμενο της καταργούμενης πλέον (με το άρθρο 147 στοιχ. γ') διάταξης του άρθρου 282 παρ. 1 του Ν. 4072/2012 (μετατροπή ετερόρρυθμης εταιρίας σε ομόρρυθμη).

Επί του άρθρου 126: Με το εν λόγω άρθρο κατ' ουσία διατηρείται σε ισχύ το περιεχόμενο της καταργούμενης πλέον (με το άρθρο 147 στοιχ. γ') διάταξης του άρθρου 282Α παρ. 1 του Ν. 4072/2012 (μετατροπή ομόρρυθμης εταιρίας σε ετερόρρυθμη). Σε αντίθεση με την περίπτωση της εισόδου νέου εταίρου ως ετερόρρυθμου, η μετατροπή της ιδιότητας εταίρου από ομόρρυθμο σε ετερόρρυθμο ενδέχεται να έχει δυσμενείς συνέπειες για τα συμφέροντα των εταιρικών δανειστών και γι' αυτό κρίνεται αναγκαία η ανάλογη εφαρμογή της προστατευτικής δικλείδας του άρθρου 114.

Επί του άρθρου 127: Με την παρ. 1 διατηρείται κατ' ουσία σε ισχύ το περιεχόμενο των καταργούμενων πλέον (με το άρθρο 147 στοιχ. α', β' και γ') διατάξεων των άρθρων 67 παρ. 2 εδ. θ' του ΚΝ 2190/1920 (μετατροπή ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας σε α.ε.), 53 παρ. 4 του Ν. 3190/1955 (μετατροπή ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας σε ε.π.ε.) και 107 παρ. 5 Ν. 4072/2012 (μετατροπή ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας σε ι.κ.ε.). Με την παρ. 2 κατ' ουσία διατηρείται σε ισχύ το περιεχόμενο της καταργούμενης πλέον (με το άρθρο 147 στοιχ. γ') διάταξης του άρθρου 282α παρ. 3 του Ν. 4072/2012 (μετατροπή ομόρρυθμης εταιρίας σε ετερόρρυθμη). Η ευθύνη των παρ. 1 και 2 παύει μόνο έναντι των συγκεκριμένων δανειστών που συγκατατέθηκαν εγγράφως στη μετατροπή. Το εδ. β' της παρ. 4 διατυπώνεται κατά το πρότυπο του άρθρου 269 παρ. 2 Ν. 4072/2012.

Επί του άρθρου 128: Εισάγονται ειδικές διατάξεις (άρθρα 128-133), συμπληρωματικές των γενικών διατάξεων των άρθρων 104 επ., για τη μετατροπή κεφαλαιουχικών εταιριών και συγκεκριμένα α.ε., ε.π.ε. και ι.κ.ε., σε άλλη προσωπική ή κεφαλαιουχική εταιρία ή αστικό συνεταιρισμό, με τις οποίες (διατάξεις) προσαρμόζεται η διαδικασία της μετατροπής στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εταιριών αυτών. Στο μέτρο που διαπιστώνεται ρυθμιστικό κενό, εφαρμόζονται οι οικείες διατάξεις της εταιρικής νομοθεσίας. Σε περίπτωση μετατροπής σε αστικό συνεταιρισμό, για τη συντέλεση της μετατροπής εφαρμόζεται το άρθρο 113, δηλ. καθιερώνεται αποκλειστική συστατική ενέργεια της καταχώρισης στο Γ.Ε.ΜΗ., ενώ η ενέργεια της δημοσιότητας στο μητρώο του άρθρου 14 του Ν. 1667/1986 αναπτύσσει απλώς δηλωτική ενέργεια.

Επί του άρθρου 129: Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, για τις περιπτώσεις μετατροπής κεφαλαιουχικής εταιρίας ρύθμιση η οποία, κατά το βασικό της περιεχόμενο αντιστοιχεί στο άρθρο 120 (μετατροπή προσωπικής εταιρίας ή ετερόρρυθμης κατά μετοχές εταιρίας), με μόνη απόκλιση ως προς τα χρονικά όρια του θεσπιζόμενου στο άρθρο 107 δικαιώματος πληροφόρησης.

Επί του άρθρου 130: Η ρύθμιση της παρ. 1 για την περίπτωση μετατροπής εταιρίας περιορισμένης ευθύνης αντιστοιχεί κατά περιεχόμενο στο άρθρο 41 παρ. 1 (συγχώνευση). Η απόφαση της συνέλευσης των εταίρων για τη μετατροπή πρέπει να ληφθεί με την πλειοψηφία της παραγράφου 1 του άρθρου 38 Ν. 3190/1955.

Εξάλλου, η μετατροπή κεφαλαιουχικής εταιρίας σε ομόρρυθμη επάγεται την για πρώτη φορά θεμελίωση προσωπικής ευθύνης των μετόχων ή των εταίρων για τις εταιρικές υποχρεώσεις, αν όχι για όλους (περίπτωση μετατροπής α.ε. ή ε.π.ε.) τουλάχιστον για μερικούς από αυτούς (περίπτωση μετατροπής ι.κ.ε. με κατόχους μεριδίων που αντιστοιχούν σε εγγυητικές εισφορές και με κατόχους μεριδίων που αντιστοιχούν σε κεφαλαιακές ή/και σε εξωκεφαλαιακές εισφορές). Συνεπώς, ανταποκρίνεται στο εύλογο συμφέρον των μετόχων ή των εταίρων, μια τέτοια μετατροπή να γίνεται με ομόφωνη απόφαση. Η αντίληψη αυτή εκφράζεται στην παρ. 2, η οποία ειδικά ως προς τη μετατροπή σε ομόρρυθμη εταιρία έχει ως πρότυπο την καταργούμενη πλέον (με το άρθρο 147 στοιχ.

α') διάταξη του άρθρου 66α παρ. 1 ΚΝ 2190/1920. Επιπλέον, λαμβάνεται μέριμνα για την αποτροπή φαινομένων καταστρατήγησης, με τη ρητή πρόβλεψη ότι δεν λαμβάνονται υπόψη όροι του καταστατικού της υπό μετατροπή εταιρίας που επιτρέπουν τη μετατροπή της με πλειοψηφική απόφαση. Αναφορικά με την απαιτούμενη πλειοψηφία σε άλλες περιπτώσεις μετατροπής κεφαλαιουχικών εταιριών ισχύει η πρόβλεψη του άρθρου 108 παρ. 1 εδ. β'.

Με τις παρ. 3 και 4 επαναλαμβάνεται η ρύθμιση των παρ. 2 και 3 του άρθρου 121, με την πρόσθετη πρόβλεψη υπέρ του διαφωνούντος μετόχου ή εταίρου δικαιώματος να ζητήσει εκείνος την εξαγορά των μετοχών ή των μεριδίων του, καθώς και δικαιώματος μεταβίβασης τους σε τρίτους κατά παρέκκλιση από τυχόν καταστατικούς όρους που εισάγουν απαγορεύσεις ή δεσμεύσεις αναφορικά με τη δυνατότητα μεταβίβασης.

Επί του άρθρου 131: Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, για τις περιπτώσεις μετατροπής κεφαλαιουχικής εταιρίας κατά το άρθρο 128, την αναλογική εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 122 και 123 (για τη μετατροπή προσωπικής εταιρίας και ετερόρρυθμης κατά μετοχές εταιρίας).

Επί του άρθρου 132: Όπως και το άρθρο 124 (για τη μετατροπή προσωπικής εταιρίας και ετερόρρυθμης κατά μετοχές εταιρίας), το εν λόγω άρθρο αποδίδει, για τις περιπτώσεις μετατροπής κεφαλαιουχικής εταιρίας κατά το άρθρο 128, τη ρύθμιση της καταργούμενης πλέον (με το άρθρο 147 στοιχ. α') διάταξης του άρθρου 67 παρ. 3 του ΚΝ 2190/1920.

Επί του άρθρου 133: Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, για την περίπτωση μετατροπής ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρίας, ρύθμιση η οποία, κατά περιεχόμενο αντιστοιχεί, εν μέρει στην καταργούμενη πλέον (με το άρθρο 147 στοιχ. γ') διάταξη του άρθρου 106 παρ. 4 του Ν. 4072/2012 (ως προς τον χρόνο διατήρησης της ευθύνης) και εν μέρει στο άρθρο 127 (ως προς τις προβλέψεις των παρ. 2 και 3).

Επί του άρθρου 134: Με το παρόν άρθρο οριοθετείται το εύρος εφαρμογής των διατάξεων για τη μετατροπή ως προς την ευρωπαϊκή εταιρία (SE). Ο Κανονισμός 2157/2001 του Συμβουλίου, της 8ης Οκτωβρίου 2001, περί του καταστατικού της ευρωπαϊκής εταιρίας (SE), προβλέπει τη δυνατότητα μετατροπής της εν λόγω εταιρίας σε ανώνυμη και αντιστρόφως. Το άρθρο 134 εναρμονίζεται με την πρόβλεψη αυτή, συνιστώντας έτσι παράδειγμα εφαρμογής της επιφύλαξης του άρθρου 2 παρ. 2.

Επί του άρθρου 135: Προβλέπεται ότι οι διατάξεις αυτού του κεφαλαίου αφορούν καταρχήν στη μετατροπή συνεταιρισμού σε άλλη εταιρική μορφή, αλλά μπορεί (και δη στην περίπτωση της παραγράφου 3 του άρθρου 136) να αφορούν (και) την αντίστροφη περίπτωση της μετατροπής εταιρίας άλλης μορφής σε συνεταιρισμό.

Επί του άρθρου 136: Η παράγραφος 1 θεσπίζει ρύθμιση σχετικά με τον τρόπο λήψης της απόφασης του συνεταιρισμού για τη μετατροπή. Η παράγραφος 2 καθιερώνει δικαίωμα εξόδου του διαφωνήσαντος συνεταίρου, αντίστοιχο με τα προβλεπόμενα στα άρθρα 50 και 100. Σημειώνεται ότι και στην αντίστροφη περίπτωση του εταίρου που διαφωνεί με τη μετατροπή εταιρίας άλλης μορφής σε συνεταιρισμό, δικαίωμα εξόδου υφίσταται και απλώς δεν αναφέρεται στο παρόν κεφάλαιο, διότι προκύπτει ήδη από την παράγραφο 3 του άρθρου 121 και την παράγραφο 4 του άρθρου 130. Η παράγραφος 3 προβλέπει ομόφωνη απόφαση για τη μετατροπή σε συνεταιρισμό, όταν η προσωπική ευθύνη των συνεταίρων (πλέον) μετά τη μετατροπή θα υπερβαίνει το ελάχιστο όριο που προκύπτει από την παράγραφο 4 του άρθρου 4 του Ν. 1667/1986. Η παράγραφος 4 συμπληρώνει τη διάταξη του άρθρου 107, όσον αφορά το χρονικό διάστημα κατά το οποίο τα έγγραφα τίθενται στη διάθεση των συνεταίρων προς εξέταση.

Επί του άρθρου 137: Διευκρινίζεται, όπως και στα άρθρα 51 και 101 για τους λοιπούς μετασχηματισμούς, ότι συστατική ενέργεια έχει μόνο η καταχώριση της μετατροπής στο Γ.Ε.ΜΗ., χωρίς να θίγεται η δηλωτική ενέργεια της δημοσιότητας στο μητρώο του άρθρου 14 του Ν. 1667/1986. Και στην αντίστροφη περίπτωση της μετατροπής εταιρίας άλλης

μορφής σε συνεταιρισμό, συστατική ενέργεια έχει μόνο η καταχώριση στο Γ.Ε.ΜΗ., όπως προκύπτει από τη γενική διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 113.

Επί του άρθρου 138: Η διάταξη αυτή ρυθμίζει ζητήματα παραγραφής αξιώσεων κατά των συνεταιριών μετατρεπόμενου συνεταιρισμού, ακολουθώντας τον κανόνα της ενιαίας παραγραφής που προκύπτει από το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 4 του Ν. 1667/1986

Επί του άρθρου 139: Ισχύουν και εδώ αντίστοιχα όσα εκτέθηκαν για τη συγχώνευση με συμμετοχή ΕΣΕτ (βλ. άρθρο 53).

ΜΕΡΟΣ Ε΄ – ΤΕΛΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Επί του άρθρου 140: Με το παρόν άρθρο προσδιορίζονται οι διατάξεις που διατηρούνται σε ισχύ μετά την εισαγωγή του παρόντος νομοσχεδίου. Αυτές αφορούν: (α) ειδικές διατάξεις εταιρικού δικαίου που ρυθμίζουν ζητήματα μετασχηματισμών άλλων εταιρικών μορφών από εκείνες της παραγράφου 1 του άρθρου 2, (β) ειδικές διατάξεις που ρυθμίζουν ζητήματα μετασχηματισμών, για συγκεκριμένες κατηγορίες επιχειρήσεων ή για επιχειρήσεις που υπόκεινται σε ειδική εποπτεία ή προβλέπουν μεταξύ άλλων την έκδοση ειδικής εγκριτικής απόφασης.

Σύμφωνα δε με την παρ. 3 του παρόντος άρθρου, ειδικά για τους εταιρικούς μετασχηματισμούς που αφορούν πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα ή επιχειρήσεις επενδύσεων και εν γένει τα νομικά πρόσωπα που διέπονται από διατάξεις του άρθρου 16 του Ν. 2515/1997, οι οποίες παραμένουν σε ισχύ, αποσαφηνίζεται ότι και σε αυτούς τους μετασχηματισμούς εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 16 του ν.2515/1997 συμπληρωματικά προς τις διατάξεις του παρόντος νόμου. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται αφενός η διατήρηση των ειδικών ρυθμίσεων που προβλέπει το άρθρο 16 του ν.2515/1997 (εγκριτική απόφαση της εποπτικής αρχής, ειδικές φορολογικές ρυθμίσεις ή θέματα μεταγραφών, τρόπος ενοποίησης στοιχείων ενεργητικού-παθητικού, κοκ) και αφετέρου η δυνατότητα και των νομικών αυτών προσώπων να προβούν σε εταιρικούς μετασχηματισμούς του παρόντος νόμου οι οποίοι δεν περιγράφονται ρητά στο ν.2515/1997.

Επί του άρθρου 141: Το παρόν άρθρο περιέχει ρυθμίσεις μεταβατικού δικαίου. Για τον προσδιορισμό του χρονικού πεδίου εφαρμογής των διατάξεων του παρόντος νομοσχεδίου, λαμβάνονται υπόψη: η ημερομηνία του σχεδίου της σύμβασης συγχώνευσης και διάσπασης (παρ. 1 και 2) και ο χρόνος λήψης απόφασης για τη μετατροπή (παρ. 3).

Επί του άρθρου 142: Το παρόν άρθρο έχει διευκρινιστικό χαρακτήρα.

Επί του άρθρου 143: Με τις παραγράφους 1 και 2 τροποποιούνται διατάξεις του άρθρου 9 Ν. 4548/2018, προκειμένου αυτές να συναρμοσθούν με τις διατάξεις του παρόντος νομοσχεδίου.

Επί των άρθρων 144-146: Με τα εν λόγω άρθρα τροποποιούνται διατάξεις επί μέρους νομοθετημάτων προκειμένου αυτές να συναρμοσθούν με τις διατάξεις του παρόντος νομοσχεδίου.

Επί του άρθρου 147: Η εν λόγω διάταξη αναφέρεται στις καταργούμενες διατάξεις άλλων νομοθετημάτων.

ΤΜΗΜΑ Β΄

Γενικό Μέρος

Η Ψηφιακή Ατζέντα για την Ευρώπη, ένας από τους πυλώνες της Στρατηγικής Ευρώπη 2020, προσδιορίζει την ηλεκτρονική διακυβέρνηση και την ψηφιακή ενιαία αγορά ως κρίσιμα στοιχεία μιας σύγχρονης και ανταγωνιστικής οικονομίας της ΕΕ. Η εφαρμογή της ηλεκτρονικής τιμολόγησης στις δημόσιες συμβάσεις υλοποιεί μια από τις προτεραιότητες του ψηφιακού θεματολογίου, εμβληματικής πρωτοβουλίας της Στρατηγικής Ευρώπη 2020, που συνίσταται στη ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης και στη μετάβαση σε μια δημόσια διοίκηση «χωρίς χαρτί».

Ο περιορισμός του διοικητικού φόρτου, η ενίσχυση της δυνατότητας λογιστικού ελέγχου και η αύξηση της διαφάνειας, ως συνεπακόλουθα της εφαρμογής της ηλεκτρονικής τιμολόγησης στις δημόσιες συμβάσεις, αποτελούν παράγοντες ανάπτυξης, καθώς εισάγουν τον εκσυγχρονισμό και την αποδοτικότητα στη δημόσια διοίκηση, με σημαντικά περιβαλλοντικά και οικονομικά οφέλη. Επιπλέον, η καθιέρωση της ηλεκτρονικής τιμολόγησης στο πλαίσιο των δημόσιων συμβάσεων θα συμβάλλει στην αυτοματοποίηση και άλλων διαδικασιών μετά την ανάθεση, με δευτερογενή αποτελέσματα, όπως ηλεκτρονικές παραγγελίες, ηλεκτρονικές πληρωμές και ηλεκτρονική αρχειοθέτηση (end-to-end e-procurement).

Σήμερα, στα κράτη μέλη υπάρχουν και χρησιμοποιούνται διάφορα παγκόσμια, εθνικά, περιφερειακά και ιδιόκτητα πρότυπα ηλεκτρονικών τιμολογίων, τα περισσότερα από τα οποία, δεν είναι διαλειτουργικά μεταξύ τους. Η πληθώρα μη διαλειτουργικών προτύπων καταλήγει σε υπερβολική πολυπλοκότητα, έλλειψη ασφάλειας δικαίου και πρόσθετο κόστος λειτουργίας για τους οικονομικούς φορείς που χρησιμοποιούν ηλεκτρονικά τιμολόγια σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη. Οι οικονομικοί φορείς που επιθυμούν να συμμετάσχουν σε διασυνοριακές δημόσιες συμβάσεις είναι υποχρεωμένοι συχνά να συμμορφώνονται με νέο πρότυπο έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων κάθε φορά που εισέρχονται σε νέα αγορά. Οι αποκλίνουσες νομικές και τεχνικές απαιτήσεις που αφορούν τα ηλεκτρονικά τιμολόγια συνιστούν φραγμούς πρόσβασης στην αγορά διασυνοριακών δημόσιων συμβάσεων και αποτελούν εμπόδια στις συναλλαγές.

Η θέσπιση κοινού ευρωπαϊκού προτύπου για την ηλεκτρονική τιμολόγηση και η επακόλουθη διαλειτουργικότητα των συστημάτων τιμολόγησης, καθώς και η εναρμόνιση των διαδικασιών ηλεκτρονικής σύναψης συμβάσεων συνιστούν σημαντικά μέτρα για την εξάλειψη φραγμών που εμποδίζουν σήμερα τον ανταγωνισμό.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκτιμώντας ότι η χρήση των ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων γίνεται πιο διαδεδομένη ή καθίσταται υποχρεωτική στα κράτη μέλη, στα οποία υπάρχουν και χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα διάφορα πρότυπα ηλεκτρονικών τιμολογίων τα οποία δεν είναι διαλειτουργικά μεταξύ τους, υιοθέτησε την Οδηγία 2014/55/ΕΕ της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων (L 133). [Βλ. συμπεράσματα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 28ης και 29ης Ιουνίου 2012 και της 24ης Οκτωβρίου 2013, το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 20ής Απριλίου 2012, καθώς και τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Πολυμερούς Φόρουμ για την Έκδοση Ηλεκτρονικών Τιμολογίων (e-invoicing), σχετικά με τη χρήση υποδείγματος σημασιολογικών δεδομένων προς υποστήριξη της διαλειτουργικότητας για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων τον Οκτώβριο του 2013-αντίστοιχες αιτιολογικές σκέψεις 11, 12 και 13 της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ].

Η Οδηγία 2014/55/ΕΕ έχει στόχο την προώθηση της υιοθέτησης της ηλεκτρονικής τιμολόγησης στο πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων, τη διασφάλιση της σημασιολογικής διαλειτουργικότητας και τη βελτίωση της ασφάλειας δικαίου. Τα οφέλη από την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων μεγιστοποιούνται όταν η δημιουργία, αποστολή, μετάδοση, παραλαβή και επεξεργασία του τιμολογίου μπορούν να αυτοματοποιηθούν πλήρως. Η χρήση ενός κοινού ευρωπαϊκού προτύπου έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων και η

κατάρτιση καταλόγου με περιορισμένο αριθμό συντακτικών δομών αποτελούν εγγύηση ότι επιτυγχάνονται τα οφέλη αυτά στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς.

Η ως άνω Οδηγία εφαρμόζεται στα ηλεκτρονικά τιμολόγια τα οποία παραλαμβάνονται από αναθέτουσες αρχές και αναθέτοντες φορείς και εκδίδονται κατά την εκτέλεση των συμβάσεων στις οποίες εφαρμόζονται η Οδηγία 2009/81/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης ορισμένων συμβάσεων έργων, προμηθειών και παροχής υπηρεσιών που συνάπτονται από αναθέτουσες αρχές ή αναθέτοντες φορείς στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας καθώς και την τροποποίηση των οδηγιών 2004/17/EK και 2004/18/EK (ΕΕ L 216 της 20.8.2009 (2), η Οδηγία 2014/23/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης (ΕΕ L 94 της 28.3.2014) -όταν οι συμβάσεις παραχώρησης προβλέπουν πληρωμές οι οποίες απαιτούν την έκδοση τιμολογίων από τον οικονομικό φορέα στον οποίο έχει ανατεθεί η σύμβαση παραχώρησης - η Οδηγία 2014/24/ΕΕ και η Οδηγία 2014/25/ΕΕ.

Επιπλέον, η Οδηγία 2014/55/ΕΕ υπόκειται στο άρθρο 346 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δεν ισχύει για ηλεκτρονικά τιμολόγια που εκδίδονται κατά την εκτέλεση συμβάσεων (που έχουν χαρακτηριστεί απόρρητες ή συνοδεύονται από ειδικά μέτρα ασφαλείας) οι οποίες έχουν αποκλεισθεί από το πεδίο εφαρμογής των οδηγιών 2014/23/ΕΕ, 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ, σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 6, το άρθρο 15 παράγραφος 3 και το άρθρο 24 παράγραφος 3 αντιστοίχως. Υπό τις ίδιες προϋποθέσεις, προβλέπεται ειδική εξαίρεση για τα ηλεκτρονικά τιμολόγια που εκδίδονται κατά την εκτέλεση τέτοιων συμβάσεων (που έχουν χαρακτηριστεί απόρρητες ή συνοδεύονται από ειδικά μέτρα ασφαλείας), οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2009/81/EK.

Ως ηλεκτρονικό τιμολόγιο στο πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων νοείται αυτό του οποίου η δημιουργία, αποστολή, μετάδοση, παραλαβή και επεξεργασία μπορεί να αυτοματοποιηθεί πλήρως. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να θεωρείται ότι συμμορφώνονται προς το ευρωπαϊκό πρότυπο έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων μόνο τα μηχαναγνώσιμα τιμολόγια, τα οποία μπορούν να γίνουν αντικείμενο αυτόματης και ψηφιακής επεξεργασίας από τον λήπτη. Απλό αρχείο εικόνας δεν θα πρέπει να μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί ηλεκτρονικό τιμολόγιο για τους σκοπούς της Οδηγίας (βλ αιτιολογική σκέψη 7 της Οδηγίας).

Περαιτέρω η Οδηγία αφορά στην υποχρέωση των αποδεκτών του τιμολογίου, δηλαδή τις αναθέτουσες αρχές, τις κεντρικές αρχές αγορών και τους αναθέτοντες φορείς, να αποδέχονται και να επεξεργάζονται ηλεκτρονικά τιμολόγια και δεν θίγει το δικαίωμα του αποστολέα του τιμολογίου να επιλέξει μεταξύ της υποβολής του τιμολογίου σύμφωνα με το ευρωπαϊκό πρότυπο έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων, σύμφωνα με εθνικά ή άλλα τεχνικά πρότυπα ή σε χαρτί (βλ αιτιολογική σκέψη 35 της Οδηγίας).

Με το άρθρο 3 της οδηγίας 2014/55/ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε από τον αρμόδιο Ευρωπαϊκό Οργανισμό Τυποποίησης να σχεδιάσει ευρωπαϊκό πρότυπο για το υπόδειγμα σημασιολογικών δεδομένων των βασικών στοιχείων του ηλεκτρονικού τιμολογίου («ευρωπαϊκό πρότυπο έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων»). Ειδικότερα, η Επιτροπή ζήτησε το ευρωπαϊκό πρότυπο έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων να πληροί τα κάτωθι κριτήρια: να είναι ουδέτερο από τεχνολογική άποψη, ώστε να αποφευχθεί οποιαδήποτε στρέβλωση του ανταγωνισμού, συμβατό με τα σχετικά διεθνή πρότυπα έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων, να λαμβάνει υπόψη την ανάγκη προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σύμφωνα με την οδηγία 95/46/EK, την προσέγγιση που εξασφαλίζει την προστασία των δεδομένων μέσω τεχνολογίας και τις αρχές της αναλογικότητας, της ελαχιστοποίησης των δεδομένων και του περιορισμού του σκοπού, να συνάδει με τις σχετικές διατάξεις της οδηγίας 2006/112/EK, να καθιστά δυνατή τη δημιουργία

κατάλληλων, φιλικών προς τον χρήστη, ευέλικτων και οικονομικά αποδοτικών συστημάτων ηλεκτρονικής τιμολόγησης, να λαμβάνει υπόψη τις ειδικές ανάγκες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων καθώς και των μη κεντρικών αναθετουσών αρχών και αναθετόντων φορέων, να είναι κατάλληλο προς χρήση στις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων.

Επιπλέον, η Επιτροπή ζήτησε από τον αρμόδιο Ευρωπαϊκό Οργανισμό Τυποποίησης να παράσχει κατάλογο με περιορισμένο αριθμό συντακτικών δομών που συμμορφώνονται με το ευρωπαϊκό πρότυπο έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων, καθώς και κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη διαλειτουργικότητα της μετάδοσης, ώστε να διευκολυνθεί η χρήση ενός τέτοιου προτύπου.

Με βάση τις κατευθύνσεις της ίδιας της Οδηγίας το εν λόγω πρότυπο προσδιορίζει και περιγράφει τα βασικά στοιχεία που πρέπει να περιέχει πάντα ένα ηλεκτρονικό τιμολόγιο, διευκολύνοντας έτσι την αποστολή και παραλαβή ηλεκτρονικών τιμολογίων μεταξύ συστημάτων που βασίζονται σε διαφορετικά τεχνικά πρότυπα. Τα ισχύοντα εθνικά τεχνικά πρότυπα δεν θα πρέπει ούτε να αντικατασταθούν ούτε να περιοριστεί η χρήση τους από το νέο ευρωπαϊκό πρότυπο, υπό την προϋπόθεση ότι δεν έρχονται σε αντίθεση με αυτό, θα πρέπει δε να συνεχίσουν να μπορούν να ισχύουν παράλληλα με το ευρωπαϊκό πρότυπο (αιτιολογική σκέψη 5 της Οδηγίας). Επιπλέον σημειώνεται ότι η πλήρης διαλειτουργικότητα περιλαμβάνει την ικανότητα διαλειτουργίας σε τρία διαφορετικά επίπεδα: από άποψη περιεχομένου του τιμολογίου (σημασιολογικό), μορφότυπου ή γλώσσας που χρησιμοποιείται (συντακτικό) και μεθόδου διαβίβασης.

Στο ίδιο πλαίσιο επισημαίνεται ότι θα πρέπει να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για την ελαχιστοποίηση του κόστους του ευρωπαϊκού προτύπου έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων για τους χρήστες του, ιδίως τις πολύ μικρές, τις μικρές και τις μεσαίες επιχειρήσεις, ώστε να καταστεί εφικτή η υλοποίησή του σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπλέον θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ανάγκες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων καθώς και των μικρών αναθετουσών αρχών και αναθετόντων φορέων και να παρασχεθεί σε όλες τις αναθέτουσες αρχές, τους αναθέτοντες φορείς και τους προμηθευτές η απαραίτητη στήριξη. (βλ αιτιολογικές σκέψεις 40 και 41 της Οδηγίας).

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Τυποποίησης (CEN) σχεδίασε το ευρωπαϊκό πρότυπο έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων σύμφωνα με το αίτημα της παρ. 1 του άρθρου 3 της Οδηγίας. Εκδόθηκαν από τον CEN συνολικά έξι μέρη: α) EN 16931-1: 2017, Ηλεκτρονική τιμολόγηση – Μέρος 1: Σημασιολογικό μοντέλο δεδομένων των στοιχείων πυρήνα ηλεκτρονικού τιμολογίου, β) CEN/TS 16931-2:2017, Ηλεκτρονική τιμολόγηση – Μέρος 2: Κατάλογος συντακτικών δομών που συμμορφώνονται με το πρότυπο EN 16931-1, γ1) CEN/TS 16931-3-1, Ηλεκτρονική τιμολόγηση – Μέρος 3-1: Μεθοδολογία για σύνταξη διαδέσεων των στοιχείων πυρήνα ηλεκτρονικού τιμολογίου, γ2) CEN/TS 16931-3-2, Ηλεκτρονική τιμολόγηση – Μέρος 3-2: Σύνδεση σύνταξης για τιμολόγιο και πιστωτικό σημείωμα ISO/IEC 19845 (UBL 2.1), γ3) CEN/TS 16931-3-3, Ηλεκτρονική τιμολόγηση – Μέρος 3-3: Σύνδεση σύνταξης για βιομηχανική τιμολόγιο UN/CEFACT XML D16B, γ4) CEN/TS 16931-3-4, Ηλεκτρονική τιμολόγηση – Μέρος 3-4: Σύνδεση σύνταξης για UN/EDIFACT INVOIC D16B, δ) CEN/TR 16931-4, Electronic invoicing – Part 4 : Guidelines on interoperability of electronic invoices at the transmission level, ε) CEN/TR 16931-5, Electronic invoicing – Part 5: Guidelines on the use of sector or country extensions in conjunction with EN 16931-1, methodology to be applied in the real environment, στ) CEN/TR 16931-6, Electronic invoicing – Part 6: Result of the test of EN 16931-1 with respect to its practical application for an end user, σύμφωνα με το σύστημα ταξινόμησης CEN. Επισημαίνεται ότι τα ανωτέρω ευρωπαϊκά τυποποιητικά έγγραφα έχουν ενταχθεί στο σύνολο τους στο εθνικό σύστημα τυποποίησης (ΕΛΟΤ EN 16931) από τον Ελληνικό Οργανισμό Τυποποίησης Α.Ε. του Εθνικού Συστήματος Υποδομών Ποιότητας (Ε.Σ.Υ.Π./ΕΛ.Ο.Τ.).

Σύμφωνα δε με τα οριζόμενα στην παρ. 2 του άρθρου 3 της Οδηγίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την Εκτελεστική Απόφαση της (ΕΕ) 2017/1870 της 16ης Οκτωβρίου 2017 (L 266) δημοσίευσε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα στοιχεία αναφοράς του ευρωπαϊκού προτύπου έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων «EN 16931-1:2017, Ηλεκτρονική τιμολόγηση — Μέρος 1: Σηματολογικό μοντέλο δεδομένων των στοιχείων πυρήνα ηλεκτρονικού τιμολογίου» και τον κατάλογο με περιορισμένο αριθμό συντακτικών δομών που συμμορφώνονται με το ευρωπαϊκό πρότυπο έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων με στοιχεία αναφοράς «CEN/TS 16931-2:2017, Ηλεκτρονική τιμολόγηση — Μέρος 2: Κατάλογος συντακτικών δομών που συμμορφώνονται με το πρότυπο EN 16931-1».

Επισημαίνεται επίσης ότι στο άρθρο 5 της Οδηγίας προβλέπεται η δυνατότητα της Επιτροπής να επανεξετάζει και να αναθεωρεί το ευρωπαϊκό πρότυπο έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων, καθώς και να επανεξετάζει και να αναθεωρεί τον κατάλογο των συντακτικών δομών που έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου να συμβαδίζει με τις τεχνολογικές εξελίξεις και να εξασφαλίζει πλήρη και συνεχή διαλειτουργικότητα.

Σύμφωνα με το άρθρο 11 της Οδηγίας τέθηκε στα κράτη μέλη προθεσμία έως στις 27 Νοεμβρίου 2018 για να συμμορφωθούν με την Οδηγία και έως 18 Απριλίου 2019, ήτοι 18 μήνες μετά τη δημοσίευση της αναφοράς του ευρωπαϊκού προτύπου έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία έλαβε χώρα στις 17 Οκτωβρίου 2017, για να εγκρίνουν, δημοσιεύσουν και εφαρμόσουν της αναγκαίες διατάξεις για να συμμορφωθούν με την υποχρέωση που προβλέπεται στο άρθρο 7 της ίδιας Οδηγίας περί παραλαβής και επεξεργασίας ηλεκτρονικών δεδομένων. Κατά παρέκκλιση από την ως άνω γενική προθεσμία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο και με σκοπό τη διευκόλυνση της υλοποίησης του συστήματος έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων από ορισμένες αναθέτουσες αρχές, όπως τοπικές και περιφερειακές αναθέτουσες αρχές και δημόσιες επιχειρήσεις, δόθηκε στα κράτη μέλη η δυνατότητα να μπορούν να αναβάλουν την εφαρμογή της οδηγίας για τις μη κεντρικές αναθέτουσες αρχές και αναθέτοντες φορείς έως και 30 μήνες από τη δημοσίευση των στοιχείων αναφοράς του ευρωπαϊκού προτύπου, δυνατότητα που δεν ισχύει για τις κεντρικές αρχές αγορών.

Στόχος του παρόντος σχεδίου νόμου αποτελεί η ενσωμάτωση στο εθνικό δίκαιο της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο των δημόσιων συμβάσεων, καθώς και η εξουσιοδότηση της Διοίκησης να λάβει τα αναγκαία εφαρμοστικά και τεχνικά μέτρα προκειμένου οι αναθέτουσες αρχές και οι αναθέτοντες φορείς να παραλαμβάνουν και να επεξεργάζονται ηλεκτρονικά τιμολόγια στο πλαίσιο της εκτέλεσης των συμβάσεων που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του.

Ειδικό Μέρος

Άρθρο 148: Στο άρθρο 148 αναλύεται το αντικείμενο ρύθμισης, το πεδίο εφαρμογής και οι εξαιρέσεις. Ειδικότερα ορίζεται ότι οι ρυθμίσεις του νόμου ισχύουν για τα ηλεκτρονικά τιμολόγια που εκδίδονται κατά την εκτέλεση συμβάσεων οι οποίες υπάγονται στο ν. 3978/2011 (Α'137) «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Υπηρεσιών και Προμηθειών στους τομείς της Άμυνας και της Ασφάλειας – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2009/81/ΕΚ – Ρύθμιση θεμάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας», στο ν. 4412/2016 (Α'147) «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)» και στο ν. 4413/2016 (Α'148) «Ανάθεση και εκτέλεση συμβάσεων παραχώρησης- Εναρμόνιση με την Οδηγία 2014/23/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης (ΕΕ L94/1/28.3.2014) και άλλες διατάξεις» εφόσον η αξία τους εκτός ΦΠΑ είναι ίση ή ανώτερη

των κατώτατων ενωσιακών ορίων του άρθρου 24 του ν. 3978/2011, των άρθρων 5 και 235 του ν. 4412/2016, καθώς και της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 4413/2016.

Από το πεδίο εφαρμογής ρητά εξαιρούνται τα ηλεκτρονικά τιμολόγια που εκδίδονται κατά την εκτέλεση συμβάσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν. 3978/2011, και οι οποίες έχουν χαρακτηριστεί απόρρητες ή πρέπει να συνοδεύονται από ειδικά μέτρα ασφαλείας κατ' εφαρμογή των ισχυουσών νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων, και υπό τον όρο ότι τα ουσιώδη εθνικά συμφέροντα δεν μπορούν να προστατευθούν με λιγότερο οχληρά μέτρα. Σημειώνεται ότι αντίστοιχες εξαιρέσεις περιλαμβάνονται στους νόμους 4412/2016 και 4413/2016 ως προς τις συμβάσεις που έχουν χαρακτηριστεί απόρρητες ή συνοδεύονται από ειδικά μέτρα ασφαλείας και οι οποίες έχουν αποκλεισθεί από το πεδίο εφαρμογής των οδηγιών 2014/23/ΕΕ, 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ, σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 6, το άρθρο 15 παράγραφος 3 και το άρθρο 24 παράγραφος 3 αντίστοιχως, όπως έχουν ενσωματωθεί στην εθνική έννομη τάξη με το άρθρο 9 του ν. 4413/2016 και τα άρθρα 15 και 243 του ν. 4412/2016 (βλ αιτιολογική σκέψη 16 της Οδηγίας).

Άρθρο 149: Στο άρθρο 149 τίθενται οι βασικοί ορισμοί, όπως περιλαμβάνονται στο άρθρο 2 της Οδηγίας, ενώ παράλληλα εισάγονται ορισμοί για το ευρωπαϊκό πρότυπο έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων, τον πωλητή και τον αγοραστή. Όπου στους ορισμούς της αναφέρονται διατάξεις των Οδηγιών 2009/81 ΕΚ, 2014/23/ΕΕ και 2014/24/ΕΕ γίνεται παραπομπή στις αντίστοιχες διατάξεις και ορολογία της κείμενης εθνικής νομοθεσίας μεταφοράς των ως άνω Οδηγιών. Ειδικά ως προς τον ορισμό του αγοραστή και του πωλητή, υιοθετούνται οι ορισμοί της κείμενης νομοθεσίας προκειμένου να ευθυγραμμιστεί το πλαίσιο της ηλεκτρονικής τιμολόγησης στις δημόσιες συμβάσεις, με τις έννοιες των οικονομικών φορέων, των αναθετουσών αρχών και των αναθετόντων φορέων. Με την εισαγωγή ενιαίων ορισμών επιχειρείται η διασφάλιση της συνοχής, της σαφήνειας και της ασφάλειας δικαίου στο νομοθετικό πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων.

Άρθρο 150: Με το άρθρο 150 μεταφέρεται το άρθρο 6 της Οδηγίας, όπου ενδεικτικά και όχι περιοριστικά τίθενται οι κατηγορίες των βασικών στοιχείων του ηλεκτρονικού τιμολογίου, όπως αυτές θα εξειδικευτούν με την κανονιστική πράξη, που προβλέπεται στην παρ. 1 του άρθρου 7, σύμφωνα με το ευρωπαϊκό πρότυπο και την κείμενη φορολογική νομοθεσία. Επιπλέον, κατά τη μεταφορά της Οδηγίας στην εθνική έννομη τάξη, διορθώνεται το στοιχείο της περίπτ. στ) του άρθρου 6 της ελληνικής μετάφρασης της Οδηγίας, η οποία από προφανή παραδρομή αναφέρεται στον φορολογικό αντιπρόσωπο του αγοραστή αντί του ορθού που αντιστοιχεί στον φορολογικό αντιπρόσωπο του πωλητή. Τέλος, γίνεται παραπομπή στο σύνολο των ουσιαστικών στοιχείων πληροφόρησης το οποίο πρέπει να περιέχεται στο ηλεκτρονικό τιμολόγιο με βάση τα σημασιολογικά δεδομένα (από άποψη περιεχομένου) του προτύπου προκειμένου να είναι δυνατή η διασυννοριακή διαλειτουργικότητα.

Άρθρο 151: Με το άρθρο 151 μεταφέρεται στο εθνικό δίκαιο το άρθρο 7 της Οδηγίας, που συνίσταται στην υποχρέωση των αναθετουσών αρχών και αναθετόντων φορέων, να μην απορρίπτουν ηλεκτρονικά τιμολόγια που συμμορφώνονται με το ευρωπαϊκό πρότυπο και τις προβλεπόμενες συντακτικές δομές. Εξυπακούεται ότι άλλοι υποχρεωτικοί λόγοι άρνησης παραλαβής, όπως οι συναφείς με συμβατικούς όρους, δεν θα πρέπει να θίγονται από αυτή την υποχρέωση (βλ αιτιολογική σκέψη 34 της Οδηγίας).

Σημειώνεται ότι με την Οδηγία και, συνεπώς, με το νόμο, καλύπτονται μόνον ηλεκτρονικά τιμολόγια που εκδίδονται από τον οικονομικό φορέα στον οποίο έχει ανατεθεί δημόσια

σύμβαση ή σύμβαση ανάθεσης παραχώρησης (ο κύριος αντισυμβαλλόμενος), και, όταν ανατίθεται σύμβαση σε κοινοπραξία οικονομικών φορέων, ηλεκτρονικά τιμολόγια που εκδίδονται είτε από την κοινοπραξία είτε από τους επιμέρους οικονομικούς φορείς. Εφόσον οι αναθέτουσες αρχές και οι αναθέτοντες φορείς, στο πλαίσιο ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων και συμβάσεων των Βιβλίων Ι και ΙΙ του ν. 4412/2016 (σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 132 και την παρ. 2 του άρθρου 336), καθώς και στο πλαίσιο ανάθεσης συμβάσεων παραχώρησης του ν. 4413/2016 (σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 50) προβλέπουν απευθείας πληρωμές στους υπεργολάβους, θα πρέπει να αναφέρουν στα έγγραφα της σύμβασης εάν θα παραλαμβάνουν ηλεκτρονικά τιμολόγια που πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου (βλ αιτιολογική σκέψη 14 της Οδηγίας).

Άρθρο 152: Στο άρθρο 152 υιοθετείται η γενική επιφύλαξη τήρησης του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της Οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων), σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία συγκεντρώθηκαν στο πλαίσιο της ηλεκτρονικής τιμολόγησης.

Άρθρο 153: Στο άρθρο 153 υιοθετείται επιφύλαξη υπέρ των διατάξεων της Οδηγίας 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας (ΕΕ L 347 της 11.12.2006), όπως έχουν ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο με τα άρθρα 1-22 του ν. 3763/2009 (Α'80) και το άρθρο 9 του ν. 4308/2014 (Α'251). Όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 23 και 37 της Οδηγίας 2014/55/ΕΕ η οδηγία αυτή και, κατ'επέκταση, ο νόμος, έχει διαφορετικό σκοπό και πεδίο εφαρμογής από την οδηγία 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου και, συνεπώς, δεν επηρεάζει τις διατάξεις για τη χρήση ηλεκτρονικών τιμολογίων σε ό,τι αφορά τον ΦΠΑ. Ειδικότερα, το άρθρο 232 της οδηγίας 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου διέπει τις σχέσεις μεταξύ συναλλασσομένων και έχει σκοπό να διασφαλίσει ότι δεν μπορεί να επιβληθεί στον λήπτη η χρήση ηλεκτρονικών τιμολογίων από τον αποστολέα. Ωστόσο, αυτό θα πρέπει να ισχύει με την επιφύλαξη του δικαιώματος των κρατών μελών να επιβάλλουν στις αναθέτουσες αρχές και στους αναθέτοντες φορείς υποχρέωση αποδοχής, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ηλεκτρονικών τιμολογίων.

Άρθρο 154: Στο άρθρο 154 τίθενται οι απαραίτητες νομοθετικές εξουσιοδοτήσεις σχετικά με την έκδοση του δευτερογενούς κανονιστικού πλαισίου λειτουργίας της ηλεκτρονικής τιμολόγησης στις δημόσιες συμβάσεις, ώστε να καταστεί εφικτή η χρήση του ευρωπαϊκού προτύπου έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων. Συγκεκριμένα οι κανονιστικές αποφάσεις που θα εκδοθούν θα αφορούν στη συμμόρφωση με το ευρωπαϊκό πρότυπο έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων του περιεχομένου και της μορφής του ηλεκτρονικού τιμολογίου στο πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων (άρθρο 150) καθώς και την αρχιτεκτονική, τις διαδικασίες παραλαβής, επεξεργασίας και πληρωμής του ηλεκτρονικού τιμολογίου, τις απαιτήσεις διαλειτουργικότητας και διασύνδεσης με ολοκληρωμένα πληροφοριακά συστήματα του δημοσίου, τις τεχνικές προϋποθέσεις ασφάλειας και προστασίας δεδομένων και κάθε άλλο τεχνικό και ειδικό θέμα αναγκαίο για την εφαρμογή του άρθρου 151. Με την απόφαση της παραγράφου 2 ορίζεται και το απώτατο χρονικό σημείο έναρξης εφαρμογής των κατάλληλων αναγκαίων τεχνικών μέτρων σύμφωνα με τις προθεσμίες του άρθρου 11 της Οδηγίας. Το ως άνω απώτατο χρονικό σημείο διαφοροποιείται ανάλογα με το αν πρόκειται για κεντρικές κυβερνητικές αρχές και κεντρικές αρχές αγορών ή για μη κεντρικές αναθέτουσες αρχές και αναθέτοντες φορείς, σύμφωνα με τη σχετική διακριτική

49-

ευχέρεια που δόθηκε στα κράτη μέλη για παρέκκλιση από τη γενική προθεσμία (βλ αιτιολογική σκέψη 38 της Οδηγίας).

Άρθρο 155: Στο άρθρο 155 τίθεται η έναρξη ισχύος των προτεινόμενων διατάξεων των τμημάτων Α' και Β'.

Αθήνα 11 Φεβρουαρίου 2019

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

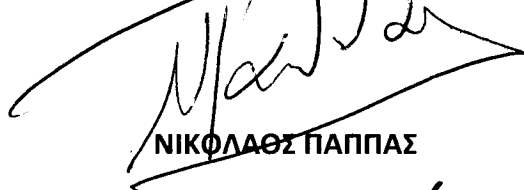
ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΡΑΓΑΣΑΚΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΑΛΕΞΗΣ ΧΑΡΙΤΣΗΣ

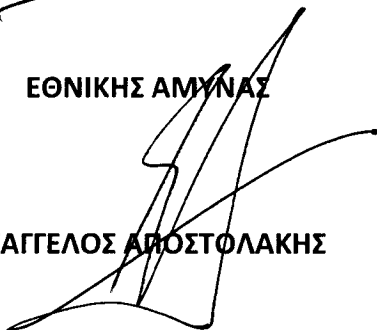
ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ
ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΠΑΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗΣ

ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

ΕΥΤΥΧΙΑ ΑΧΤΣΙΟΓΛΟΥ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΛΟΘΡΟΥ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ

ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΙΦΡΤΖΗΣ

ΟΙ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΕΣ ΥΠΟΥΡΓΟΙ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΠΙΤΣΙΟΡΛΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΥΛΙΑΡΑΚΗΣ
Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΑΠΑΝΑΤΣΙΟΥ